~~A.113~~ b

BIBLIOTECA VITT. EMANUELE

42
3 D
5

20

Digitized by Google

CONCILIATIONES

SACRAE SCRIPTVRAE,

VM

PER MAG. NICOLAVM

DE TARSIA, ORDINIS ERE-

mitarum Sancti Auguſtini, ex diuerſis eiuſ-

dem operibus in vnum recollectæ, &

in hoc opuſculo ordine librorum

ſacræ Bibliæ ordinatim

poſitæ:-

NOBILIS

Nolite multiplicare loqui ſublimia. *Regum 2.*

NOS Frater Alexander Senen. Ordinis Eremitarũ ſancti Auguſtini Prior Generalis indignus. Venerab. & nobis in Chriſto dilecto, Magiſtro Nicolao Tarſienſi eiuſdem Ordinis, ac voti ſalutem. Harum vi, & noſtri officij auctoritate, tibi licentiam impertimur, vt hoc præſens Opuſculum, in quo ſacræ Scripturæ Conciliationes, per te in vnum recollectæ continentur, ad communem Eccleſiæ vtilitatem, & Chriſtiani Populi ædificationem; in publicum dare, & præmiſſis præmittendis, prælo mandare valeas: non obſtantibus in contrarium quibuſcunque. In quorum fidem &c.

[redacted]

o ſigillo.

ILLVSTRISS. ET REVER.
DOMINO SEMPER COLENDISSIMO,
DOM. ANTONIO DE FACCHINETTIS S. ROM. ECC.
CARDINALI AMPLISSIMO,

FRATER NICOLAVS EX MONTEALTO de Tarſia Ordin. Eremit. ſancti Auguſtini cum humilitate ſalutem.

DIV eſt Illuſtriſſime, & Reuerendiſſime Domine (Si mihi uitam in melius commutaſſe non eueniſſet, prout non eueniſſe iam accidit) ex quo cum auunculum tuum (licet non ſic in maximo in maiori tamen gradu exiſtentem) Tarſiam citerioris Calabriæ magnæque Greciæ oppidum pluries pertranſeuntem, ac per noctes in meo cubiculo commorantem, uirtutum omnium, & uirtutibus operam nauantium Amantem maximum ipſe cognouiſſem, maxima cum humilitate, & reuerentia ante pedes ſuos perſonaliter conferre; & coram eo (ſi permiſiſſent ſuperi) aſſiſtere decreueram, Sapientis illius Reginæ Auſtri uirtuoſiſſima ueſtigia in hac parte ſolummodo ſectando; quæ (ut ſanctiſſimi Seruatoris noſtri ſanctiſſima uerba demonſtrant) a finibus Terræ uenerat audire ſapientiam Salomonis, ut equidem illius particeps fierem Beatitudinis cuius coram ſapientiſſimo Rege illo aſſiſtentes uiros, & ſeruos ſapiens, & opulentior

& opulentior Regina illa iudicauerat. Hoc autem mihi ſæpius, & attentiſſime conſideranti illud occurrit coram tanto Præſulæ aſſiſtentiam, incognitum, & nullius ferè momenti uirum minimum abſque ullo munere impetraſſe difficillimum fore, ac forſan impoſſibile. Illi autem (vt uoti mei compos fierem) munus ſic offerendum putaueram, quod & tanti Præſulis cui offerendum eſſet meritò aptari poſſet, & offerentis ſubiecti tenues, & debiles uires demõſtraſſet: Mnnus (inquam) non de terrenis electum maximè enim decet, ut qui in terris tanquam Chriſti Apoſtolus à gentibus colitur; qui ut diuinus aſſerit Plato muneribus non ducitur, Deum ſtudeat præcæteris imitari. Spirituale erar igitur quod ante ſuos pedes humiliter munus offerre uolueram, libellum uidelicet ſacræ Scripturæ locorumconciliationem, ut in plurimum pertractantem. Verum enim uerò uirium mearum debilitas id quod citius facere decreueram; quàm citius facere recuſauerat; Attamen (ni fallor) Voluntas Dei fuit; ut quod tunc illi Reuerendiſſimo Præſuli Cardinali Illuſtriſſimo poſtea oblatum non fuerat, ei demum totius orbis Terrarum Pontifici Maximo offerendum eſſet. Cui enim magis locorum ſibi inuicem contradicentium conciliationes conuenient, quam Gregi Chriſtiano edicandæ principali Domino, & Paſtori uigilantiſſimo lites omnes perpetuam pacem in Eccleſia oppugnantes uigilanter expellenti? Maximi Pontificis etenim eſt ouibus ſuis theſaurum quandoque communicare uolentis id præcipuum onus imponere, ut pro Eccleſiæ ſtatus tranquillitate felicis, & pro pace inter Chriſtianos Principes conſeruanda ad Dominum ſint preces effundentes. Sed ò ſpes hominum fallaces, ò inanes noſtras cogitationes, ò caducam mortalium uitam, ut ſæpe gaudia in luctus, ac ſæpe cantus in lamenta uertantur. Deceſſit ille ad quem lætus ipſe accedere ſtatueram, ac licet Innocentius Pontifex uerè Maximus, qui per omnem ferè ætatem ſuam innocen-

ter

ter uixerat ubi rectò uiatorum itineri finem impoſuerat ad innocentium omnium merita capeſſenda, ad eorum quoq; pulcherrimam Patriam non tanquam mortuus, ſed ut ſempiterno uixurus euolauerit, mihi tamen obiit. (ſi ſic dicere fas erit) periit ſpes mea, ac in tantum periit, ut quem ſub umbra alarum illius libellum in lucem prodere decreuerã, diu in tenebris lateſcere ægretuleram: ſed omnipotentis Dei uoluntati quiſnam audeat reſiſtere? ſilebat opus in tenebris conuolutum minus autem tacebat Dominus quinimmo tacentis ſerui ad cor loquens, & ei minas inferens ſic dixerat. Quare non dediſti pecuniam meam ad menſam? Timens igitur ne aſtantibus Angelis illud quoque in dies de me diceret, quod & ſeruo nequam, qui in ſudario mnam ſuam ponere deſtinauerat dictum uoluit; de ore tuo te iudico ſerue nequam; Et paulo poſt auferte ab illo mnam, & date illi, qui decem mnas habet, talentum qualecunque ſit iterum manifeſtare, ac talenti lucrum Domino rurſum offerendum ſtatui, ſed uetus nec prouidi probatique uiri ſano conſilio indignum extat inter omnes laudabile concilium, & iuſtitutum illud, ut qui maximo utpote diuino auxilio freti opus aliquod ſunt attentantes maximum etiam inter uiros unum præcæteris deligant potentiſſima cuius opera a calumniantium omnium imbribus, & inuidorum tempeſtatibus opus defendant; Cum igitur D.O.M. ſpirante, ſine quo nec aliquid cogitare ſufficientes ſumus: Ex ipſo n. (ut ait Apoſtolus) omnis noſtra ſufficientia eſt deperditum ferè opus in lucem denuò ſit manifeſtandum, ne ob eam quæ in debillimis auctoris uiribus debilitatem ineſt, quod magnũ in ſe eſt detnrpetur, ac in totum depereat opus, ut de mortui Innocentii Papæ (fœliciſſimæ recordationis) cui methodus iſta dedicanda erat in æternum uiuens anima e cœlo opus non paruifaciendum, aut negligendum curabit. Sic per te beatiſſimi Innocentii Pont. minus degenerem Nepotem adhuc in orbis medio uiuum, quam etiam poſt corporis

poris obitum ob præclariſſima, & Illuſtriſſima Illuſtriſſimæ tuæ Dominationis merita in æternum uixurum non dubitabo à detractoribus, & calumniantibus opuſculum tuendum cenſui. In ampliſſimis, n. fortunarum bonis poſitus, non ut opulentiores per multi, qui ubi cœperint adoleſcenturire ſe totos dant beluinis uoluptatibus, ſed inter opes principales indulgenter enutritus literarum ſtudia amplexaris, ac tanta prudentia cõſilio præcellis, ut inter Eccleſiæ ſanctæ columnas ſic refulges ut inter minores ſtellas luna ſplendeſcit. Accipe igitur dicatum opuſculum: Exiguum munus eſt humillimo ſubiecto conueniat muneris parcitas, De ſupremis eſt quod in iſta pertractatur methodo, hoc eſt, quod dominationi tuæ Illuſtriſſimæ cõuenienter aptabitur ſuſcipiat igitur quæſo, & opus ueſtro corrigendum iudicio Illuſtriſſima tua Dominatio legat libenter, incolumen te, & mei memorem Chriſtus Dominus fœliciter cuſtodiat, Dominè uerè, ac Ampliſſime Præſul,

PRAEFATIO AD LECTORES.

INGENTI forſan admiratione (Lectores pientiſſimi) admirabitur quiſpiā, qui fieri poteſt vt iure ſit, ac debite minus egregium, nec tantæ authoritatis opus Illuſtriſſimo, & Reuerendiſſimo Cardinali dedicandum, cui munificentiſſima quidem munera, & ampliſſima homines vndequaque ditiſſimi humilia, & vilia iudicantes imponere deſiſtunt, & extimeſcunt. Neç rem puto difficilem meorum in dies laborum mearum vigiliarum operi detrahere quā plurimos, & á nonnullis opus quoque negligendum, quod ſcripſeram potius, quam laudandum. Hæc eſt enim excellentioris creaturæ partis maximæ inuida conditio, vt ei non ſolum, quod vnus probat, diſpliceat, ſed vt optima quaque (ingenioſiſſimi, & vigilantiſſimi ſcriptoris Plinij dicta commemorans) contemnat potiuſquam

ſcanderc ſum attentatus: ſ

quærere: Ego tamen

, potius conſulendo

parte minus aſpi

d nos, Patris A

us opus libenter

tan ti non extit

erreat non ve

Qui

is

negligit famam ſuam crudelis eſt. Me etenim recreat, & reficit ſapientiſſimi Saluatoris noſtri colloquium, & conſilium illius paupercula in Gazophilatio munuſculum, poſtusq; copioſiſſima diuitum munera collaudans. Ac illud forſitan in primis, quod non ſpe ampliſſimorum præmiorũ adductus (vt ſolent quam plurimi) ſed pratioſiſſimas dapes in fidelium omnium conuiuio Nobiles offerunt miniſtrãtes, eius inter illos mininus anteponerim opus conſcripſerim; quod ſacræ ſcripturæ Conciliationes habet in titulo; vt ſegniorum ſaltem diuerſorum voluminum cartas ex quibus Conciliationes ſumuntur legere nolentium; huius operis partes conciliationes multas in vnum poſitas continentes mentem reficiant. Neminem itaque ex vobis (quæſo Lectores) in admirationem pertrahat opus, ſuſcipite perlegite libenter Anomis Kæ Paranomis obtrectatoribus, & emulis cedite; Vobis etenim illud conſiderandum, & in otio legendum, potiusq; male iudicandum præpoſueram. Valete in Domino ſemper :-

IO. IACOBVS SEVERINVS V. I. D.

MAGISTRO NICOLAO MONTIS ALTI DE TARSIA,

Ordinis Eremitarum Sancti Auguſtini.

CVR ſorde ingenti tandem defuncta coruſcas
Nigra poſthabita Tarſia veſte tua?
Et ridens geſtis comptos ornata capillos,
Totaq; munda: ſuo ſic noua ſponſa viro?

RESPONSIO.

HEV ſtabam multis natis effeta quotannis;
Nec tamen, & multos poſſe, nec eſſe reor.
Sed quos delectat pluſquam ipſa pecunia virtus,
Paucis ſic ætas peius in iſtaruit.
Filius at talis mihi nunc vt terra beatam
Me merito matrem dicere quiſque queat.
Hic eſt Montaltus cœleſti raptus amore,
Ad ſanctum Diuum colloquiumq; latus.
Errantis mundi qui verum in monte docebat;

Monte aluit turbam; monte vocauit Elim.
Nunc docet in Monte hoc alto, nunc Monte precatur
In Monte hoc ſaturans, & bona cuncta facit.
Sic miſeros virtute ſua poſt tempora fratres
Nunc face ab antiqua ſurgere poſſe reor.
Et mea cum multis iam gloria ſe eriget illis,
Quæ quondam ſeclis inuidioſa fuit.
O ſua lanifica ducant bona penſa ſorores
Semper, nam ſemper viuere dignus erit.

THOMAE BASILII
VIRI VNDEQVAQVE DOCTISSIMI AD EVNDEM
EPIGRAMMA.

QVAE potiora manent terras, quæ numina noſtras?
Quod decus immenſum, claro quid ſanguine Reges?
Quid magis hac mirum Terris nunc arte Mineruæ?
Lumine quo primum candeſcit Græcia claro
Magna ſuum ſtupefacta virum, dum ſcanderet altos
Vertice ſublato Thalamos, Nicolaus apertum
Dans aditum cælo noſtram modulatur Auenam.
Obſtupui tacitus tantum ſi pectore Vas em

Perſonat

Perſonat Aethereum Numen, dum ſpiritus alto
Corde ſuis populis cœli ſe tollit in auras.
Dum ſecat his pluuias medios dum vertice nubes
Erigit, ac Regis potius vexilla potentis
Gracia principio tanti ſi luce refulxit
Ipſa viri; nam voce canens dat limen Olympo
Hoc genus æthereum fecit, quod arte Magiſtrum
Sedibus optatis ſurget, dum Virgine ſignum
Mercurius tollet: manibus date lilia gentes
Aequora miteſcunt claro ſi numine vatis
Gramina dant rorem: fundit ſi robore quercus
Molla ſuo, dant grata ſimul ſi lilia campi.
Nunc etiam Gratides auro conuertet arenam
Non ſecus ac rapidus lymphis, nunc fundet Hidaſpes
Quin etiam viridi lauro contexere ripas
Viſus erit, tu uoce tua ſuſtolle Capraſſis
Gracia ſi tanto ſurgens, ſi magna refulſit
Nomine. Tu primum Gentem da tollere crinem
Ipſe tuam, capitiſq; ſimul da tempora circum
Nectare tu victis, Diuum quo ſede quieſcat.

EIVSDEM DISTICHON.

HAEC tua perpetuum Terras vox nomine noſtras
Expleat æthereo iam Nicolae ſuo.

FRATRIS PAVLI
MESSANENSIS EIVSDEM
ORDINIS EREMITARVM
Epigramma ad eundem.

PERSONET aurata digno modula
mine laudes
Montalti eximij pulcher Apollo lyra.
Pieridum concors concentibus aera cœtus
Mulceat, & tantum tollat ad aſtra uirũ.
Montaltum reſonet nemoroſis vallibus Echo
Regum fama ſonans tecta per ampla volet.
Tarſia læta ſuo tandem lætetur alumno
In tenebris latuit quæ taciturna diu
Illuſtris primum nullis obſcura tacebat
Pignoribus; nulla laude celebris erat.
Dogmata Montalto diuino nectare paſto
Cœlica cœleſti voce ferente ſolo
Aemula Romanis extollat læta triumphos
Excelſos, tanto nobilitata viro.
Hæc ſuper imponat mundo oſtendenda ſonora
Metra, breui claudant grandia ſenſa gyro.
Lux habitus; mea lux Patriæ; lux lucida ſaccis
Cartis Montaltus lucida luxque ſuis.

EIVSDEM DISTICHON.

Capraſſis, Virtus, dedit illuſtrauit, eidem,
Corporis eſſe, animum: Gloria cuius erit?

TABVLA

TABVLA LOCORVM SACRAE SCRIPTVRAE QVOS IN HOC OPVSCVLO EXPOSITOS, ET CONCILIATOS

prudens lector inueniet.

EX LIB. GEN. XI.

Gen. 1. In principio creauit Deus cœlum, & terram.
Ad tit. 3. Ante tempora ſæcularia.
Gen. 1. Ecce omnia, quæ fecit Deus erant ualde bona.
Matt. 19. Nemo bonus niſi unus Deus.
Gen. 1. Faciamus hominem ad imaginem &c.
Ioan. 8. Vos ex Patre Diabolo eſtis.
Gen. 2. Igitur perfecti ſunt cœli, & terra, & omnis &c.
Compleuitque Deus die ſeptimo opus ſuum.
Ecc. 18. Qui uiuit in æternum creauit omnia ſimul.
Gen. 2. Septimo die requieuit Dominus ab omni opere.
Ioan. 5. Pater meus operatus eſt uſque modo.
Gen. 2. Et adhærebit homo uxori ſuæ &c.
Luc. 18. Qui reliquerit domum, aut uxorem, &c.
Gen. 3. Ecce Adam quaſi unus ex nobis factus eſt.
Deut. 6. Audi Iſraël Dominus Deus tuus Deus unus eſt.
Gen. 3. Cum operatus fueris terram &c.
Matt. 6. Nolite ſolliciti eſſe in craſtinum.
Gen. 4. Et ait Dominus ad Cain. Vbi eſt frater tuus.
Ioan. 1. Deum nemo uidit unquam.
Gen. 6. Pœnitet me feciſſe hominem.

Hier. 18. Si pœnituerit uos de peccatis ueſtris penitebit.

Gen. 15. Ex quarta generatione reuertentur huc.

Exo. 13. Iuxta 70. interpr. & non in quarta, ſed in quinta legitur exiſſe progenie.

Ex Lib. Exod. 6.

Exo. 3. APPARVIT Dominus Moyſi in flamma ignis.

Att. 7. Apparuit Moyſi in deſerto Montis Sinai.

Angelus in igne flamma rubi.

Exo. 20. Ego ſum Deus fortis Zelotes uiſitans iniquitatem Patrum in filios &c. eorũ, qui oderunt me.

Ezec. 18. Non portabit filius iniquitatem Patris &c.

Exo. 26. Honora patrem tuum, & matrem tuam.

Matt. 8. Permitte me præire, & ſepelire patrem meum ibidem dimitte mortuos ſepelire ſuos &c.

Exo. 21. Oculum pro oculo, dentem pro dente.

Matt. 5. Ego autem dico uobis non reſiſtite malo, ſed ſi quis te percuſſerit in maxillam &c.

Exo. 23. Si audieris uocem meam, & facies quæcunque præcipio tibi odero odientes te, & contriſtabo contriſtantes te præcedet te Angelus meus & adducet te ad amorreum, & pherezeum, & cananeum, & occidetis illos. Et infra, & delete memoriam eorum.

Matt. 5. Ego autẽ dico uobis diligite inimicos ueſtros.

Exo. 25. Conſtituite tabernaculum in quo commorari uobiſcum poſſim.

Matt. 5. Cœlum thronum Dei eſt.

Ex Leuitico 2.

Leui. 1. PONETQVE ſuper caput hoſtiæ manus, & acceptabilis erit, atq; in expiratione eius proficiens.

Oſe. 6. Miſericordiam uolo, & non ſacrificium.

Leu. 26. Si ambulaueritis in lege, & præcepta mea cuſtodieritis dabo pluuiam tempore ſuo, producet terra fructus ſuos &c.

Luc. 12. Stulte hac nocte repetent a Te Dæmones animam tuam, & quæ congregaſti cuius erunt?

Ex Numero 2.

Num. 14. NON intrabitis terram pro qua iuraui patribus ueſtris, ſed in ſolitudine iacebunt cadauera ueſtra.

Hier. 18. Si pro iniquitatibus ſuis egerint pœnitentiam, & ego pœnitentiam agam ſuper malo, quod cogitaui, ut facerem eis, & non faciam.

Num. 15. De homine colligente ligna ſabbathi ſic ſcriptũ eſt Morte morietur homo iſte.

Luc. 14. Ipſe uero apprehenſum ſanauit eum, & iam ſabbathum erat.

Ex Deutoronomion 8.

Deut. 6. ET in nomine eius iurabis.
Matt. 5. Ne iuretis omnino.
Deut. 6. Dominum Deum tuum adora-
bis, & illi ſoli ſeruies.
Pſal. 98. Et adorate ſcabellum pedum
eius.
Deut. 12. Si autem comedere uolueris, & te eſus carnis de-
lectauerit occide, & comede.
Rom. 14. Bonum eſt non manducare carnem.
Deut. 13. Tentat uos Dominus Deus ueſter.
Iacob. 1. Deus neminem tentat.
Deut. 21. Maledictus omnis qui in ligno pependerit.
Luc. 9. Si quis uult poſt me uenire tollat crucem ſuam,
& ſequatur me.
Deut. 23. Ammonites, & Moabites poſt decimamtertiam
generationem non intrabunt Eccleſiam (& in-
fra non facies cum eis pacem &c.
Matt. 5. Ego autem dico uobis, diligite inimicos ueſtros
Deut. 28. Si autem audieris uocem Dei tui &c.
faciet te Dominus Deus tuus excelſiorem cũ-
ctis gentibus, quæ uerſantur in terra uenient-
que ſuper te uniuerſæ benedictiones &c.
Matt. 16. Si quis uult uenire poſt me abneget ſemetipſum
Deut. 29. Vos uidiſtis uniuerſa quæ fecit Dominus coram
uobis &c.
Et non dabit uobis dominus cor intelligendi, &
oculos uidentes.

Ex Libro Regum 1.

1. Reg. 1. ET inſiliet in te Spiritus Domini, & prophe-
tabis cum eis, & mutaberis in uirũ alium.

Et ex

1.Reg.16. et ex agitabat Saul Spiritus nequam a Domino.

Ex Libro Pſalmorum 23.

Pſal.5. ODISTI domine omnes, qui operantur iniquitatem.
Sap.2. Diligit omnia quæ ſunt; & nihil odit eorum quæ fecit.
Pſal.8. Minuiſti eum paulominus ab Angelis.
Ioan. 1. Omnia per uerbum facta ſunt.
Pſ. 18. Timor domini caſtus permanet &c.
Ioan. 4. Perfecta charitas foras mittit timorem.
Pſ. 33. Accedite ad eum, & illuminamini.
1.Ro.6. Deus inhabitat lucem inacceſſibilem.
Pſ.24. Deus, qui ſimilis tibi, ne ſileas neque miteſcas Deus.
Matt.11. Diſcite a me quia mitis ſum.
Pſ.44. Specioſus forma præ filiis hominum.
Iſai. 53. Vidimus eum, & non erat aſpectus &c.
Pſ. 50. Spiritum ſanctum tuum ne auferas a me.
Ioan. 7. Spiritus nondum erat datus, quia Chriſtus &c.
Pſ. 50. Auerte faciem tuam a peccatis meis.
Pſ. 26. Ne auertas faciem tuam a me.
Pſ. 57. Recte iudicate filii hominum.
Matt. 7. Nolite iudicare.
Pſ. 57. Lætabitur iuſtus cum uiderit uindictam.
Rom.12. Non uos ipſos uendicantes.
Pſ. 61. Semel locutus eſt Deus.
Rom.1. Multifariam multiſque modis &c.
Pſ. 68. Appone iniquitatem ſuper iniquitatem.
Rom.9. Nunquid iniquitas eſt apud Deum?
Pſ.77. Coram patribus eorum fecit mirabilia.
Matt. 6. Pater noſter, qui es in cœlis.

Multum

Sap. 5. Sol non ortus eſt nobis.
Matt. 5. Qui ſolem ſuum oriri facit &c.

Ex Eccleſiaſt. 2.

Eccl. 5. NE tardes conuerti ad dominū & non differas de die in diē ſubito enim tibi ueniet ira Dei.
Ezec. 18. Et cum auerterit ſe impius ab impietate ſua ipſe animam ſuam uiuificabit.
Eccl. 15. Si uolueris obſeruabis mandata mea.
Ezec. 36. Faciam ut in præceptis meis ambuletis.

Ex Eſaia 5.

Eſaia 6. VIDI dominum ſedentem ſuper ſolium.
Act. 7. Stephanus uidit Ieſum ſtantē
Eſaia 6. Vidi dominum.
Thom. 1. Regi ſæculorum immortali.
Eſaia 26. In terra ſanctorum iniqua geſſit, & non uidebit gloriam Domini.
Zac. 12. Videbunt in quem pepigerunt.
Eſaia 45. Ego Dominus faciens pacem, & creans mala.
Luc. 6. Non poteſt arbor bona, malos fructus facere.
Eſaia 53. Iniquitatem non fecit neque dolus &c.
2. Cor. 5. Eum qui non nouerat peccatum pro nobis peccatum fecit.

Matt. 1. IACOB genuit Ioſeph uirum Mariæ.

Luc. 3. Vt putabatur filius Ioſeph, qui fuit Heli.

Matt. 3. Ego a te debeo baptizari.

Ioan. 13. Qui prior me erat, & ego neſciebam eum.

Matt. 5. Diligite inimicos ueſtros.

2. Cor. 11. Reddet illis dominus ſecundum opera illius.

Matt. 5. Orate pro perſequentibus.

1. Io. 5. Eſt autem peccatum ad mortem non pro illo dico ut oret quis.

Matt. 5. Vos eſtis lux mundi.

Ioan. 8. Ego ſum lux mundi.

Matt. 5. Qui dimiſerit uxorem ſuam excepta fornicationis cauſa facit &c.

Luc. 14. Si quis uenit ad me, & non odit patrem ſuum, matrem, & uxorem.

Matt. 5. Sic luceat lux ueſtra coram &c.

Matt. 9. Attendite ne iuſtitiam ueſtram faciatis coram hominibus.

Matt. 5. Si quis te percuſſerit in una maxilla.

Io. 18. Si male locutus ſum teſtimonium &c.

Matt. 6. Orantes autem nolite multum loqui.

2. Th. 5. Sine intermiſſione orate.

Matt. 6. Ne ſolliciti ſitis animæ ueſtræ &c.

2. Th. 3. Qui non uult operari non manducet.

Matt. 6. Pater noſter qui es in cœlis.

Luc. 2. Duas dimittit petitiones ſcilicet fiat uolũtas tua, & ultimam, ſ. ſed libera nos a malo.

Matt. 6. Nolite cogitare de craſtino.

Ioes 13. Loculos habebat Iudas.

Matt. 7. Non omnis qui dicit mihi domine domine intrabit.
1.Cor.12. Nemo poteſt dicere domine niſi in Spiritu ſancto.
Matt. 8. Accedit ad eum Centurio.
Luc. 7. Miſit ad eum ſeniores Iudæorum.
Matt. 9. Dominus cum publicanis manducans dicebat non eſt opus ualentibus medico.
1.Cor.5. Scripſi uobis in epiſtola non commiſceri fornicariis.
Matt. 10. Ne quid tuleritis in uia neque uirgam.
Marc.6. Et præcepit eis ne quid tollerent in uia niſi uirgam.
Matt. 10. Non peram portabitis neque calciamenta.
Marc. 16. Sed calceatos ſandaleis.
Matt. 11. Inter natos mulierum non ſurrexit.
Ioan. 1. Ante me factus eſt cuius non ſum dignus &c.
Matt. 11. Iugum meum ſuaue eſt,& onus &c.
2.Th.3. In multa patientia in tribulationibus, in anguſtiis,& in plagis.
Matt. 12. Qui non eſt mecum aduerſum me eſt.
Marc.9. Nolite prohibere, qui contra uos non eſt, pro uobis eſt.
Matt. 12. Bonus homo de theſauro ſuo profert.
Marc. 12. Nemo bonus niſi Deus.
Matt. 16. Beatus es Symon Bariona quia caro, &c.
Matt. 16. Vade Satanas ſcandalum mihi es.
Matt. 17. Helias iam uenit,& ipſe eſt Ioannes Baptiſta.
Ioan. 1. Helias es tu? & dixit non.
Matt. 17. Et poſt dies ſex aſſumpſit Ieſus.
Luc. 9. Poſt dies fere octo.
Matt. 22. Multi ſunt uocati &c.
Rom. 8. Quos uocauit hos,& iuſtificauit.
Matt. 22. In his duobus mandatis tota lex pendet.

Gal. 5. Omnis lex in uno ſermone impletum.
Matt. 26. Conuerte gladium tuum in locum ſuum.
Luc. 22. Qui non habet gladium uendat tunicam.
Matt. 28. Si peccauerit in te frater tuus &c.
1. Ti. 5. Peccantem coram omnibus corripe.

Ex Marco 2.

Marc. 15. ERAT autem hora tertia, & crucifixerunt eum.
Ioã. 19. Erat hora quaſi ſexta, & dicit Iudæis, Ecce rex ueſter.
Marc. 16. Mulieres uenerunt ad monumentum orto iam ſole.
Luc. 24. Venerunt diluculo ad monumentum.

Ex Luca 2.

Luc. 18. DOMINE propitius eſto mihi peccatori.
Ioan. 9. Scimus, quia Deus peccatores non exaudit.
Luc 23. Memento mei domine dum ueneris &c.
Matt. 27. Idipſum autem & latrones, qui crucifixi erant improperabant ei.

Ex Ioanne 16.

Ioan. 1. IN. propria uenit & ſui eum &c.
Ioan. 8. Vos non auditis quia ex deo non eſtis.
Ioan. 3. Non. n. ad menſuram dat Deus ſpiritum.

Secundum

1.Co.12. Secundum menſuram donationis Chriſti.
Ioan.3. Non uenit filius hominis ut iudicet mundum.
Ioan.9. Dominus in iudicium in hunc mundum uenit.
Ioan.3. Nemo aſcendit in cœlum niſi &c.
Phili.3. Noſtra conuerſatio in cœlis eſt.
Ioan.5. Pater non iudicat quenquam ſed omne &c.
Ioan.8. Eſt qui quærat & iudicet.
Ioan.5. Et in iudicium non ueniet, ſed tranſiet de morte ad uitam.
Matt.21. Congregabuntur ante illum omnes gentes.
Ioan.9. Veni ut faciam opera eius qui miſit me.
Ioan.17. Omnia mea tua ſunt, & tua mea ſunt.
Ioan.10. Quem pater ſanctificauit.
Ioan.17. Et pro eis ſanctifico me ipſum.
Ioan.10. Ego, & pater unum ſumus.
Ioan.14. Pater maior me eſt.
Ioan.11. Lazarns mortuus eſt, & gaudeo.
Ioan.11. Et lachrymatus eſt Ieſus
Ioan.11. Qui credit in me etiam ſi mortuus fuerit.
Io.ibid. Omnis qui uiuit, & credit in me non morietur.
Ioan.12. Qui amat animam ſuam perdet eam.
Eph.5. Nemo unquam carnem ſuam odio habuit.
Ioan.13. Quo ego uado uos non poteſtis uenire.
Ioan.12. Volo pater, ut ubi ego ſum ibi ſit, & miniſter meus.
Ioan.14. Qui non diligit me ſermones meos non ſeruat.
Io.ibid. Et ſermo quem audiſtis non eſt meus.
Ioan.14. Quem mittet pater in nomine meo.
Ioan.16. Si autem abiero mittam eum ad uos.
Ioan.15. Omnia quæ audiui a patre meo nota.
Ioan.8. Multa habeo de uobis dicere.

Rom. 1. D E filio ſuo qui factus eſt ei ſecundum carnem.

2. Co. 5. Itaq; nos amodo neminē nouimus ſecundum carnem.

Rom. 3. Arbitramur hominem iuſtificari per fidem.

Iacob. 1. Fidem (dicit) ſine operibus otioſam eſſe.

Rom. 7. Quod autem operor ignoro.

Rom. 7. Peccatum ut appareat peccatum per bonum mihi operatum eſt mortem.

Rom. 7. Scio quod non habitat in me bonum.

Gala. 5. Viuo ego iam non ego uiuit in me Chriſtus.

Ex Galat. 1.

Gal. 6. A Lter alterius onera portate.

Ibidem. Vnuſquiſq; onus ſuum portabit.

Ex Philipp.

Philip. 2. N O N rapinam arbitratus eſt eſſe.

Ibidem. Semetipſum exinaniuit.

Ex Epiſtolis Ioannis 1.

1. Io. 1. S I dixerimus quia peccatum &c.

1. Io. 3. Qui natus eſt ex Deo non peccat.

Laus Deo Finis.

IN principio creauit Deus cœlum, & terram. Temere autẽ Manichei, & impiè huic ſententiæ contrarium faciunt, quod ad Titum ſcripſerat Apoſtolus: Promiſſionem nobis a Deo factam de ſpe vitæ æternæ, pronuncians ante tempora æterna. In temporibus etenim illis æternis otioſum ab operibus Deum dicebant, ſi in aliquo temporis principio ſupremus omnium artifex mundum fabricaſſet. Geneſ. 1.

Nec iſtud forſitan negaſſent impij. Nempè cœlum conditum in principio aliquo ipſius temporis impoſſibile eſſe, cum tempus ex cœli motibus (vt ſatis conſtat) ſuam conſeruet eſſentiam: eoq; fortius, cum dicat Apoſtolus: Ante tempora æterna; aut enim Tempus ex cœli motibus, cum ante cœli creationem tempora extiterint æterna non conſtare dicendum eſſet, (quod etiam Phyloſophica dogmata non ſapiunt:) aut cœlum non factum in principio temporis.

Vbi autem Apoſtolicæ propoſitioni veritatis amatores intellectum dederint, quem Reſponſio. 83. quaſt.

ſanctiſſimus

ſanctiſſimus Pater Auguſtinus manifeſtat: Ante tempora æterna, ſeu ſecularia, (vt alij habent codices) hoc eſt ante omnia tempora, (quod ſic forſitan proferendum noluit, ne quis tempus crederet ex tempore ortum ſumpſiſſe) neutrum ex dictis dubijs contra verum nouerint etiam locum habere (præterquam quod Auguſtinus dicebat) per illud, quod dicitur in principio, non in principio temporis: ſed in filio intelligendum eſſe, Iudæis enim ipſum interrogantibus, quis eſſet? Reſpondit principium, qui, & loquor vobis: iſtud namq; indubitanter affirmando, nec cœlum factum poſt tempus, nec in tempore aliquo fatendum eſt ab operibus otioſum Deum :-

Ante tempora ideſt ante omnia Tempora.

Inde Geneſ. 1. contra Manich. 1.

Geneſis 1. Ecce omnia, quæ fecit Deus erãt valde bona.

Oppoſitum tamen huic veritati illud videtur, quod ad legiſperitum candor dixerat lucis æternæ: Nemo bonus niſi ſolus Deus.

Reſponſio. Huic autem quæſito ſic ſatisfaciendum credimus, vt in perſona Saluatoris dicatur ſuprema illa bonitate, qua bonorum omnium eſt cauſa, abſolutus, ſeu ſimplex homo

(ſicut

(ſicut me arbitraris) bonus nemo, cui ſoli honor, & gloria illa ſuprema conuenit bonitas eſſentialis:

Solus Deus bonus ſuprema bonitate quę eſſentialis dicitur.

Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram. Geneſ. 1.

In quo etiam capite ſuperadditur, & iſtud; & creauit hominem Deus ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam: ad imaginem Dei creauit illum. Sed Manichæis hoc videtur impoſſibile: vt in Diabolica imagine, & ſimilitudine repleto (aſſerente id Domino cũ Iudæis verba faciente) vos ex Patre Diabolo eſtis: ſummi Dei, & incomprehenſibilis, imago, & ſimilitudo reſplendeat.

Reſponſio.

Hoc nihilominus cur eis impoſſibile videtur: aut alteri dictum vnum contrarium, (vt verbis vtar proprijs) ignoro: ſpiritualem enim hominis confirmationem inſpiciens Moyſes, hominem dixit ad imaginem Dei factum: vetuſtatem poſtea iudæorum peccati inſpiciens Dominus contrarium dixerat illos nempe Diaboli filios eſſe.

Homo ad imagi nem Dei ſecundum ſpiritualem confirmationē.

Filius Diaboli ſecundum vetuſtatem peccati.

Igitur perfecti ſunt cœli, & terra, & omnis ornatus eorum compleuitq; Deus die Geneſ. 2.

ſeptimo opus ſuum, quod fecerat.

Patet his verbis, per ſex dies opera omnia a Domino iam facta: & per ſex dies facta commemorat Moyſes: oppoſitum tamen legitur in Eccleſi. 18. in cuius capite principio ſic legitur. Qui viuit in æternum creauit omnia ſimul.

Eccleſiaſt. 18.

Reſponſio. Lib. 4. inde Geneſ. ad literam.

Nos autem, quam iudicamus contrarietatem ex mente Patris Auguſtini pænitus tollentes, dicimus. omnia ſimul facta in efficacia creatoris per prius autem & poſterius quæ ſex dies illi nobis demonſtrant facta leguntur in connexione creaturarum: in his etenim, quæ facta ſimul fuerunt nemo videret quid prius poſteriusve fieri debuerat ſi ſeparatim illa condita ſpiritus ſanctus mentem hominis illuminans non demonſtraſſet.

Simul in efficacia Creatoris.

Poſt ſex dies in cōnexione creaturarum.

Geneſ. 2.

Septimo die requieuit Dominus ab omni opere, quod patrarat.

Cui loco calumniantur Manichæi nouo teſtamento dicentes aduerſari, Domino aſſerente in Euangelio: Pater meus operatus eſt vſquemodo. Ab illo autem die in quo ſic dixerat Moyſes, Pater quieuerat, vſque ad horam iſtam, in qua Saluator prenunciaue-

clauerat: Pater meus operatus eſt vſque-modo; quot tempora præceſſerint quotuſquiſque ſane nouerit.

Contrarietatem tamen nullam ibi eſſe Pater Auguſtinus clariſſime manifeſtat; Iudæorum enim Dominus refellens errorem, qui putabant Deum ſic requieuiſſe die ſeptimo, vt ex illo prorſus nihil operaretur dixerat: Pater meus operatus eſt vſque modo: opera enim a quorum creatione die ſeptimo quieuerat vſquemodo. (vt filius protulit) adminiſtrando operabatur :—

Reſponſio Contra Adimātum.

Quieuit a Creatione Mundi.

Operatus eſt adminiſtrando ea, q̄ ſunt in mūdo.

Quam ob rem relinquet homo Patrem & Matrem ſuam; & adhærebit vxori ſuæ, & erunt duo in carne vna.

Geneſ. 2.

Huic autem ſcripturæ calumniam mouent. Manichæi tanquam ſaluatoris noſtri præcepto oppoſita ſuos æquales; & ipſius imitatores ſic admonentis. Omnis, qui reliquerit domum; vel vxores; aut parentes: aut fratres; aut filios propter regnum cœlorum centies tantum accipiet in hoc tempore: & in futuro ſeculo vitam æternam poſſidebit.

Si autem reſponſum Domini Iudæis da- Reſponſio.

tum circa quæſitum ſibi factum ſi dato libello repudij liceat vxorem dimittere diligenter animaduerterent, vbi in concluſione dicebat: quos Deus coniunxit homo non ſeparet (ex quo patet ſatis amorem coniugum potius ad mortem continuandum, quam in vita diuidendum) Dominum potius ſcripturam illam adimplendam, quam ſoluendam viderent iuſſiſſe: non tamen vxorem ſemper relinquendam: ſed in neceſſitate ſolum diſcipulis, & omnibus præpoſuerat, tunc videlicet, tum propter regnum cœlorum neceſſe fuerit: ſi enim alter coniugum in altero Chriſti fidem execratur non patiens, vt Chriſtianus ſit, tunc maxime relinquendus eſt ille ſiue vir, ſiue vxor fuerit.

Nõ ſemper relinquenda eſt vxor, quia diligenda ſecundum præceptum ſcripturæ.

Relinquenda in neceſſitate quando viro eſt impedimento ad ea, quæ ſunt Chriſti.

Geneſ. 3. Ecce Adam quaſi vnus ex nobis factus eſt.

Dictio autem nobis pluralitatem quandam perdemonſtrans, aut ſententiam ipſam deprauabit, aut ſententiæ illi, quæ legitur Deuteronom. 6. Audi Iſrael Dominus Deus tuus vnus eſt erit oppoſita.

Reſponſio De facili tamen quæſtionem ita ſoluentes. & cum Theologorum omnium pernotatis, &

tis, & cum Auguſtino diſtinguentes dicimus, neutrũ ex diuiſis membris concedendum, & vtramque ſententiam veriſſimã: in prima ſententia etenim perſonarum pluralitatem demonſtrans illud nobis dixerat; videlicet: Adam quaſi vnus ex nobis &c. Eſſentiæ poſtea vnitatem in altera declarauit.

libr. quæſtionum 65. dialog.

Ly Nobis inſinuat perſonarum pluralitatem.

Ly vnus vnitatẽ eſſentiæ.

Maledictus eris ſuper terram, quæ aperuit os ſuum, & ſuſcepit ſanguinem fratris: cum operatus fueris eam non reddet tibi fructus ſuos eris vagus &c.

Geneſ. 4.

Cui (vt in indice poſt tabulam primam ponit Auguſtinus ſuper additur & iſtud: Etenim operari ne eſſe eſt terram, quæ ſterilles tibi fructus dabit. Operandi autem neceſſitatem iſtam Dominus ab Apoſtolis abſtulit cum dixerat nolite cogitare de craſtino: nam craſtinus dies ipſe cogitabit ſibi; contrariam igitur Manichæi impius diſcipulus Adimantus concludit ſententiam Ieſu ei, quam contra Cain protulerat Dominus.

In libro tamen, quem contra ipſum conſcripſerat ſanctiſſimus Pater Noſter contrarietatem, quam ponit Adimantus, ac ip-

Reſponſio.

Cain fratricidæ conueniebat ſterilitas terræ.

ſumpſit iterum Adimantum deridendo, ſic reſpondet. Cain fratricidam Diſcipulis non eſſe comparandum: meruit ipſe propter delictum in fratrem perpetratum pœnam, quã ſibi adhærentem iuſſerat Pater omnipotens, nempe terræ ſterilitatem non autem eandem meruere diſcipuli, qui Dominum Ieſum Chriſtum ſequuti prædicando Euangelio parabantur.

Apoſtolis Domino obedientibus fertilitas.

Geneſ. 4.

Et ait Dominus ad Cain: Vbi eſt frater tuus.

Et amplius vidi Dominum meum facie ad faciem, & ſalua facta eſt Anima mea. Gen. 32. Inſidiantur tamen Manichæi, & dicunt omnia contraria eſſe nouo teſtamento Ioann. 1. vbi dicitur, Deum nemo vidit vnquam; & in cap. 5. in quo ſcriptum eſt, nec vocem illius aliquando audiſtis, nec faciem eius vidiſtis, nec verbum eius habetis in vobis manens, quia ei, quem ille miſit, non credidiſtis.

Reſponſio.

Faciliter autem ſoluetur quæſtio ſi dicatur ſecundum diuinitatem ſuam, & ſecundum id, quod verbum eſt Patris Coæternũ Patri, & incommutabile neminem videre

poſſe

poſſe Deum, nec cum eo loqui: per Angelos tamen actus, quos ſupra diximus de Deo poſſe verificari: nam qui per alium facit, etiam per ſe ipſum facere videtur.

Secundum Diuinitatem ſuam inuiſibilis Deus.

Viſibilis per alios.

Pœnitet me feciſſe hominem.

Geneſ. 6.

Dicit tamen (Hierem. vt legitur cap. 18.) & aliud quod videtur oppoſitum iam dicto. Nempé ſi pœnituerit vos de peccatis veſtris pœnitebit me de omnibus malis, quæ facturus eram vobis, ſi firmiter dixerat. Delebo hominem quem formaueram a facie terræ, & (vt experientia nos docuit) in effectu deleuit, & permanens fuit ſententia illa, quam de hominis formatione iam expreſſerat: Ad quid poſtea per Hierem. variam pœnitentiam declarauerat, & mutabilem ſi pœnituerit vos de peccatis veſtris, pœnitebit me, & de omnibus malis, quæ facturus eram vobis?

Nos autem huiuſce oppoſitionis reſponſo ex doctrina ſanctiſſimi Patris Auguſtini ſatisfacere volentes reſpondemus: Pœnitentiam illam, quæ in Deo legitur in eo eſſe mutationem ſententiæ, quæ ex reo procedit: & ideo dixerat Dominus pœnitet me &c. Vt

Reſponſio.

Inde tépore ſer. c.x.

exponatur.

exponatur: quia illum incorrigibilem, & impœnitentem uideo; ideo pœnitet me ipſum feciſſe ideſt, quam in illum ad bonum ſententiam firmaueram ad malum pœna mutabo. Peccatores autem cum multi inueniantur pœnitentes, ideo oppoſitum dixerat uidelicet ſi pœnitebit uos de peccatis ueſtris pœnitebit me, & de omnibus malis, quæ facturus eram uobis; unde, & magni Patriarchæ illius Noe familia in ſtatu perſiſtens pœnitẽtiæ ab electorum numero fuerat remota.

Geneſ. 15.

Et quarta generatione reuertentur huc. Sed in Exo. 13. iuxta 70. inter filios Iſrael de Egypto non in quarta, ſed in quinta legitur exiſſe progenie: aut igitur iſtorum mala interpretatio, aut ad concordantiam aliquis ad dicta diuerſa erit dandus intellectus.

Reſponſio.

In libro quæſtionum vet. & noui teſtamenti.

Nos uerò iſtorum interpretationem hac in parte minus iugulantes: ſed ambarum propoſitionum intellectum perſcrutantes, id dicimus, & per dictorum concordantia, fatemur, quod Pater Auguſtinus innuit. Vtrunque (dicit ipſe) Moyſes dixerat fallere igitur eum impoſſibile eſt, in quo tanta

uirtus

uirtus operata eſt. Iccirco ad ſenſus inueſtigationem eſt dicendum quod Deus dixerat quarta generatione: quia eas tantummodo intendebat, quæ in Aegypto natæ ſunt, Moyſes addens his unam, ex qua hæ ortum acceperunt cum intraſſent in Aegyptũ quinta (inquit) generatione exierunt filij Iſrael: generationem enim, quæ intrauit in Aegyptum, & quattuor, quæ illic natæ ſunt ſimul complexus.

Gneratione quarta dixerat Deus, quia illam, quæ in Aegypto ingreſſa eſt ſubticuit.

Moyſes autẽ dixit, quia eametiẽ intendebat.

Apparuit Dominus Moyſi in flammam ignis. Exod. 3.

Verum apparitionem iſtam aliter inſinuant acta Apoſtolica: Nam Angelum ei apparuiſſe in rubo illo, qui ardebat, & non comburebatur aptiſſime demonſtrant; quæret aliquis modo: nunquid iſta ſcriptura uera, & illa falſa, aut illa uera, & iſta falſa?

Audiat tamen reſponſum cupiens, quid Auguſtinus circa hoc ſentiat, & quidem bene. Ambæ ſcripturæ (dicit Doctor ipſe doctiſſimus) ueræ, nulla eſt falſa, ſed, quod oſcurum uidetur importare diuerſum, quod creditur, in Actibus exponens, potius pri-

Reſponſio.

Inde Verbis Domini.

mæ præpoſitionis in Exodo, quam diuerſitatem manifeſtat; Cum enim corporeis oculis minus ſe præbeat uiſibilem Deus; uoluerunt acta per id, quod dixerant Angelus Domini id exponere, quod ſcriptum erat in Exodo uidelicet. Apparuit Dominus. Dominus enim per Angelum ſanctis præſentibus; qui ſe Deum uidiſſe fatebantur apparebat eluceſcet igitur Veritas alter per alterum exponendo, & declarando. Apparuit Dominus; hoc eſt Angelus in perſona Domini. Apparuit Angelus; hoc eſt Dominus per Angelum, & idcircò acta, quæ ſic teſtantur. Apparuit illi in deſerto Montis Synai Angelus in igne flammæ rubi: ut per Angelum Dominum intelligeremus per ipſum Angelum reuelantem ſe ſtatim addiderunt: Moyſes autem uidens admiratus eſt uiſum, & accedente illo: ut conſideraret facta eſt ad eum uox Domini dicens. Ego ſum Deus Patrum tuorum, & non dicunt facta eſt ad eum uox Angeli.

Apparuit Dominus hoc eſt Angelus iſ perſona Domini.

Apparuit Angelus hoc eſt Dominus per Angelū.

Exod. 20.

Ego ſum Deus fortis Zelotes uiſitans iniquitatem Patrum in filios in tertiam, & quartam generationem eorum, qui oderunt me.

Ezech.

Ezecch: autem contrarium ponit 18. Non portabit filius iniquitatem patris.

Sed, vt tantus vir, qui ſpiritu Domini ductus ipſius magnalia referebat: Domini voci non cognoſcatur contrarius ſciendū eſt, corporalem pœnam infligendam eſſe in filios de parentum peccatis, & non pœnam, quæ poſt mortem debetur Animæ, & ideo dicebat corporalem pœnam intendens, ideſt. viſitans iniquitatem patrum tuorum vſque ad tertiam, & quartam generationem, & pœnam animæ alter conſiderans dicebat. Non portabit filius iniquitatem patris, quia anima, quæ peccauerit ipſa morietur, ſic etiam intelligetur; & illud Deuterono. 24. Non morientur patres pro filijs, ſcilicet in anima, quod ſi etiam Dominum in anima parentum peccata in filios punire intelligeretis expoſitione indigebit illa propoſitio. videlicet viſitans iniquitatem Patrum veſtrorum vſque ad tertiam, & quartam generationem, quam expoſitionem vobis ab eodem textu ſumendam præpono. Addit enim Dominus, eorum, qui oderint me. vera eſt igitur quod Deus punit peccata parentum in filios etiam in anima: ſed iſtud erit cum

Reſponſio.

Viſitans iniquitatem Patrū in filios, ſed non in anima.

Et in anima ſi perſeuerauerint filij in parentum peccata.

F filij

filij oderint Dominum; ſicut & patres, & in patrum peccatis perſeuerauerint.

Exod. 20.

Honora Patrem tuum, & Matrem tuam.

Huic autem loco, illum Euangelij locum Manichæi dicunt eſſe contrarium vbi Dominus, cuidam dicenti; Ibo primum, & ſepeliam patrem meum: Reſpondit ſine, ut mortui mortuos ſepeliant, tu autem veni, & annuntia regnum Dei.

Reſponſio.

Contra Adimantum.

Nõ ſunt honorãdi Parentes ſi ad amorẽ quem erga Deum debemus ſunt impedimento.

Sed eodem modo hoc ſoluitur quæſitum (Reſpondet Auguſtinus) quo illud ſuperius; vbi Deus vxorem relinquendam præpoſuerat; Quamobrem relinquet homo &c. quia parentes honorare debemus circa præceptum ſupra poſitum, & iuxta Domini iuſſionem dicentis in Euangelio ſi vis ad vitam intrare &c. in quibus etiam illud commemorat; Honora patrem tuum, ſed in diuini Amoris comparatione (præſertim ſi impedimento ſint parentes) abſque dubio ſunt condemnandi.

Exod. 21.

Oculum pro oculo dentem pro dente. Talis lex erat primitus data iudæis reciprocam de

eam de inimicis, & maleficis ſuis uindictā iure permittens. Hanc autem, & omnem aliam uindictā authoritate propria a ſuis ſequacibus prohibet Dominus, qui antiquiorem illam legem contemnens dixerat, & præcipiebat contrarium eſſe faciendum; ſic. n. ſcriptum eſt. Matth. 5. Ego autem dico vobis non reſiſtite malo: ſed ſi quis te percuſſerit in maxillam, præbe illi, & alteram, & quicunque voluerit tecum in iudicio contendere, & tunicam tuam auferre præbe illi, & pallium, & ſi quis (dixerat amplius) angariauerit te mille paſſus vade cum eo, & alia duo.

Euidens re vera duorum teſtamentorum differentia in his ſententijs demonſtratur: diſtinctio tamen ſaluabit vtrumque, vtrumque enim a Domino dictum eſt, vtrumque oportet, vt ſit veriſſimum, & ideo Auguſtinus, ut ſupra reſpondens dicit carnalibus menſuram uendicandi eſſe conſtitutam: non autem ſpiritualibus, aut ſpiritualiter uiuere debentibus. iſtis etiam in veteri teſtamento erat præceptum: vt in perſona Proph. in Pſalm. 7. ſcriptum eſt. ſi reddidi retribuentibus mihi mala, & alius Proph. dicit. Reſponſio.

Carnalibus non ſpiritualibus data eſt lex vindictæ.

Dabit percutienti ſe maxillam ſaturabitur opprobrijs.

Si audieris vocem meam, & facies quæcunque præcipio tibi odero odientes te, & contriſtabo contriſtantes te præcedet te Angelus meus, & adducet te Ad Amorreũ, & Pherezeum, & Cananeum, & Hiebuſeum, & Gergeſeum, & occidetis illos. Deos eorum ne adorabitis, neque feceritis opera eorum; ſed euerſione euertite illos, & delete eorum memoriam.

Exod.23.

Sed his verbis de veteri teſtamento ita commemoratis tanquam contrarium apponit Adimantus, quod in Euangelio ſcriptum eſt dicente Domino. Ego autem dico vobis diligite inimicos veſtros benefacite his, qui uobis maledicunt, & benedicite his, qui uos oderunt, & orate pro his, qui vos perſequuntur.

Reſponſio.

Contra Adimantum.

Quæſito autem duas partes continenti quarum vna eſt inimicos occidendos, & altera idola euertenda duabus ſatisfaciendum reſponſionibus Auguſtinus uoluit. inimicos fore occidendos (hæc eſt ad primum reſponſio) lex fuit data populo carnali, cui talis interfectio congruebat; ipſi enim fuerat lex data.

Carnali populo congruebat inimicorum interfectio, cui lex data tâquam pædagogus.

data, tanquam pedagogus, ipſos poſtea diligendos eſſe ſpiritualiter viuentes in Euangelio monuit dominus. Qui in aliquo inimico vindictam ponunt licite quandoque procedere vindictam tamen, quæ inimicorum carnis interitum, & ſpiritus ſalutem reſpiciat, Ego quidem (dixerat Apoſtolus) abſens corpore præſens autem ſpiritu iam iudicaui, quaſi præſens, eum, qui ſic operatus eſt in nomine Domini Noſtri Ieſu Chriſti congregatis vobis, & meo ſpiritu cum potentia Domini Ieſu tradere eiuſmodi Satanæ in interitum carnis, vt ſpiritus ſaluus ſit in die Domini Ieſu. Et hæc quidem vindicta licet ex ſui nominis potentia odium ſapiat dilectionem tamen magis reſpicit, quam odiũ: ſemper enim ad id attendendum eſt quod melius, & ſpiritus, in quem reſpicit dilectio longe melior ipſa carne, ad quam transfertur odium.

Spirituali autem congruerat inimicorum dilectio.

Dilectionem hãc nõ ad Dæmonia aut ad eorum ſimulacra (vt ſecundam quæſiti ponam reſponſionem) ſed ad hominem ſolum pertinere dicendum eſt. Non eſt igitur contra ipſius præceptum Dæmonum, & eorum ſimulacrorum euerſio: vt in vltima parte præpoſitionis Exod. dicebatur.

Diligẽdi ſunt inimici homines-nõ Dæmones, & eorum ſimulacra.

Conſtituite

Exod.25. *Conſtituite tabernaculum, in quo commorari uobiſcum poſſim.*

Minus Manichæi conantur oſtendere in tabernaculo, quod ex auro, & argento, & ære, & purpura, & pilis pecorum, pellibuſque conſtructum eſt habitare poſſit Deus, cuius ſedes (vt in Matth.cap.5.legitur.) cœlum eſt; contrarium eſt igitur, quod dicebatur Euangelio dicunt ipſi.

Reſponſio. *Sed im libenter maiorum, ac ſapientiorum dictis, & reſponſis. Ego autem ad oppoſita ſic reſponderim, quod tabernaculum illud, quod dixerat Dominus, & Nos Eccleſiam appellamus cœlum licitè poſſe nuncupari. Sanctis non mihi credite cœlum dicitur Eccleſia (ait D. Ambroſius) quia in huius vitæ nocte ſanctorum exemplis, atq; uirtutibus quaſi claritate ſyderum fulget. ſic Auguſtinus cœlum mihi ſedes eſt, qui ſunt iſti niſi iuſti, qui cœlum ipſi cœlum, quæ Eccleſia ipſe Eccleſia, ſicut ſunt multæ vna ſit, ſic & iuſti, ita ſunt cœlum: vt cœlum ſint in ipſis autem ſedet Deus, & de ipſis iudicat Deus, ſeu Deus localiter in cœlo per ſacramenta, & per fidelium cultum in Eccleſia: quia in Eccleſia hac militanti maiores*

Cœlum localis Dei ſedes.

In Eccleſia autē cultus exercetur Dei.

In Pſalm. 125.

res

res colunt Deum, & ſacramenta miniſtrăt ipſius Dei.

De Holocauſtorum ritu: quomodo de armento fiet oblatio quomodo de pecoribus quo modo de auibus praeceperat Dominus ex quibus: ut nonnullis alijs ſubſequentibus ordinibus conſtat ſatis non paruifacienda: ſed potius acceptanda ſacrificia, & obſeruanda. Qui igitur tempore Moyſis, & Abrahae ſacrificia inſtituerat, & poſt diluuium Noe ſacrificiũ odorauerat. Cur Oſeae 6. contrarium dixerat Miſericordiam uolo non ſacrificium. Leuit.

Sed quod non abſolute: ſed ſecundum quid hoc eſt ſacrificium illud uoluntarium, & indignum, quod indignè indigni offerũt (ſicut Cain, & Saul) ſacrificium renuat Dominus ex ſubſequentibus patet, qui enim dixerat. Qui miſericordiam uolo, & non ſacrificium, mox addidit, & ſcientiam Dei pluſquam holocauſtum. Ecce quomodo holocauſtum, quod ſacrificium quodam erat non renuit, ſed, & ſcientia illud inferius ponit, ſic etiam alibi legitur miſericordiam magis uolo, quam ſacrificium. Reſponſio. Sacrificium indignum ab indignis oblatum renuit Deus.

Si ambu-

Leuitic.26. Si ambulaueritis in lege, & præcepta
mea cuſtodieritis, dabo pluuias tempore ſuo
producet terra fructus ſuos, & arbores, &
poma, & uindemiæ tuæ meſſibus ſuccedent,
& ſatio uindemijs, & ſaturabimini, &
ſedebitis in pace in terra ueſtra, & dormie-
tis, & non erit, qui uos terreat. Et per-
dam omnem Beluam ex terra veſtra, &
perſequemini inimicos ueſtros, & cadent
ante uos in gladio, & inſequentur quinque
ex uobis centum, & centum ex uobis per-
ſequentur decem millia, & concident ini-
mici ueſtri ante uos in gladio, & ueniam,
& benedicam uos, & multiplicabo uos, &
diſponam uos. Manducabitis uetus, quod
inueterauerit, & proijcietis uetus ante
nouum.

Sed his certis Domini promiſſis populo
Iudaico factis contrarium anteponunt im-
pij Manichæi illud Euang. Luc. 12. Quod
ſtulto auaro ad eius pœnam dictum fuerat.
ſtulte hac nocte animam tuam expetam, quæ
autem præparaſti cuius erunt? ſi in incertis
iſtis temporalibus ſperare Iudæos Dominus
optauerat, cur illum poſtea incerta iſta ſpe-
rantem deridet, & a Dæmonibus acerbiſſi-
me cruciatum nunciatur?

Verum

Verum, quod in temporalibus iſtis Iudæos ſperantes principaliter minus voluerat Dominus patet expreſſe, non enim ſimpliciter dixerat; certum tenete Iudæi, quod vobis nuncio bonum, producet terra fructus ſuos, &c. ſed ſi ambulaueritis in lege, & præcepta mea cuſtodieritis. hoc eſt, quod primo loco poſuerat in lege Dei in mandatorum obſeruantia ipſius Dei eſt primo ſpes ponenda: ſecus autem auarus fecerat, qui in incertis ſolummodo, & in Deo nullam ſpem ponebat. Ideò vbi iſti pœnam minatur in incertum ſperanti illis legem obſeruare volentibus certum promittitur.

Reſponſio.

Iuſtitia Dei temporalibus præponitur, & ideo illã obſeruare volenti temporalia promittuntur.

Auferuntur autẽ ab Auaro iuſtitiam parui faciente.

Non intrabitis terram, pro qua iuraui patribus veſtris: ſed in ſolitudine iacebunt cadauera veſtra.

Num. 14.

Per Hier. autem contrarium dixerat Dominus. Repente loquar ad gentem ut pro peccatis ſuis faciam pro eis malum, & ſi pro iniquitatibus ſuis egerint pœnitentiam, & ego pœnitentiam agam ſuper malo, quod cogitaui: vt facerem eis, & non faciam.

Sed iſtud contrarium, aut iſtud (melius dicam,) quod contrarium videtur, ſic ſoluit ſplendor Eccleſiæ Auguſtinus ſanctiſſimus,

Reſponſio:
In tomo x. ſerm. de tempore.

Non intrabitis terram &c. ſi pœnitentiam non egeritis.

mus, vtramque proponens, & illam Num. Et illam Hier. veriſſimam, quod autem legitur in Num. cum hoc intellectu eſſe intelligendum Iudaicum populum in terram fluentem lac, & mel minus ingredi poſſe, ſi ab ipſa ſuorum peccatorum pœnitentia remoueatur?

Num. 15.

De homine colligente ligna die ſabbathi ſic ſcriptum eſt. ex mandato Domini. Morte moriatur homo iſte obruat eum lapidibus omnis turba extra caſtra, cumque eduxiſſent eum foras obruerunt eum lapidibus, & mortuus eſt ſicut præceperat Dominus. Saluator noſter hominis manum aridam ſanauit in die Sabbathi. Quæritur ergo ſoluenti illi legem, quam præceperat Sabbatho obſeruandam cur mortis pœna debebatur, & blaſphemantur Iudæi Saluatori in Sabbatho operanti maledicentes?

Reſponſio.

Sed ſi operum diuerſitas attendatur inſolubilis non erit quæſtio. ambo operabantur: ſed humanum opus operabatur alter, alter diuinum. Seruile, ſeu humanum opus in Sabbatho operandum prohibitum erat in lege non autem diuinum. Lex igitur non ſoluebatur, cum Saluator illud operabatur.

Quis humanum fecerat in die Sabathi, quod erat prohibitum.

Diuinũ fecerat Saluator.

Et in

Et in nomine eius iurabis. Deuteronom. 6.

Iuramentum autem in Matth. cap. 5. prohibens, verbum Domini dicere ſolebat. Ne iuretis omninò, quod directe ſuprapoſito præcepto contrarium videtur.

Reſponſio.

Ad literam verò veritatem habet (inquit Pater Auguſtinus vltima propoſitio, non autem prima nil aliud enim per illam inſinuat nobis Dominus niſi in alterius Dei nomine non eſſe iurandum, vnus eſt Deus; Veritatem igitur, quam in alicuius nomine affirmandam cupis in nomine ipſius curabis tantummodò.

In 3. quæſt. libr.

In nomine eius iurabis hoc eſt nō affirmabis veritatem in nomine alterius Dei.

Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſerutes. Deuteronom. 6.

Cytharizantis autem verba David contrarium ſonare videntur in Pſalm. 98. & adorate ſcabellum pedum eius: ſed terram adorare, quam pedum Domini ſcappedanium, ſeu ſcabellum nominat Eſaias, cum dicebat in perſona Domini. cœlum mihi ſedes, terra autem ſcabellum pedum eorum, quis non videt viliſſimum Idolum adorare.

Reſponſio.

Sed audite (quæſo) quàm doctiſſimè propoſitam quæſtionem ſoluit Pater Auguſtinus. Caro eſt, quæ de Terra eſt adorare,

In Pſalm. citata expoſitione.

Cum ſcabellum Domini adoras Deum adoras Ieſum Chriſtũ, qui carnem ſignificatam per terram ſcabellum pedũ eius eſt ex carne ſumpſerat.

igitur ſcabellum Domini pedum, ideſt terram nil aliud eſt niſi adorare carnem; Carneni autem non omnem, ſed eam tantummodo ſuprema iſta adoratione, quæ continetur in hoc verſu, quæ de carne, ideſt de virgine ortum habuit. Saluatorem Nempe noſtrum Ieſum Chriſtum. Ergo cum ſcabellum pedum Domini adoras ipſum Chriſtum adoras Dominum, qui carnem per terram ſignificatam, quæ ſcabellum pedum eius eſt ex carne ſumpſerat ideſt ex virgine.

Deuteronom. 12.

Si autem comedere volueris, & te eſus carnium delectauerit occide, & comede.

Oppoſitum huic præcepto poſuerat Apoſtolus ad Roman. 14. Bonum eſt non manducare carnem.

Reſponſio.

Non eſt bonum manducare carnem ad voracitatem, & offenſionẽ

Bonum eſt manducare iuxtà voluptatem, quam dat alicui Dominus.

Sed miror cur in tantam venerint inſaniam impij Manichæi, vt vbi ſummam concordiam, ibi maximam prædicent diſcordiam: occide, & commede verum eſt, quod legitur: ſed iuxta benedictionem Domini Dei tui, ſic ſequitur textus iuxta voluptatem igitur, quam dedit tibi Dominus debes manducare omnem carnem, non ad voracitatem, & offenſionem; ſic carnem commedere prohibet Apoſtolus; nulla igitur con-

trouerſia hac diſtinctione prehabita iudicanda erit.

Tentat vos Dominus Deus veſter. Cui etiam illud concordat, quod ſcriptum eſt in Euang. Ioan. cap. 6. Hoc autem dicebat tentans eum tunc videlicet. cum Philippum interrogaſſet: Vnde ememus panem: vt manducent hi? Ambabus tamen præpoſitionibus illud videtur eſſe contrarium, quod eſt ſcriptum Iaco. 1. Deus neminem tentat. Deuteron. 13.

Pluribus in locis Sanctus Auguſtinus plures ad huiuſmodi oppoſitionem ponit reſponſiones doctiſſimas quidem omnes, & clariſſimas, alteram ex his omnibus tamen eligam, quæ habetur ſub tali verborum ſenſu. Deus neminem tentat ad deceptionem; ea videlicet tentatione, qua quiſque peccato implicatur. Hoc certè intendebat Diuus Iacobus cum dixerat, Deus neminem tentat. Tentat poſtea ad tentationem, & vtilitatem non, quod ipſe tentati intentionem ignoret, ſed vt tentatum, ſeu alios tentati patientiam, & conſtantiam ſcire faciat. Sic tentauit Abraham, vt ſcriptum eſt Gen. 12. Tentauit Dominus Abraham; vnde, & prohibens

Reſponſio.

Tomo 4. in quæſtio. ſuper Gene. lib. 1.

Deus non tentat ad deceptionem.

Tentat ad vtilitatem, & probationem.

prohibens Angelus, ne filium interficeret Abraham addidit, Ne inijcias manum in puerum, neque facies ei quicquam: modo enim cognoui, quod timeas Deum. cognoui hoc eſt cognoſcere te, & alios feci, quod timeas Deum.

Deuteron. 21.

Maledictus omnis, qui in ligno pependerit.

Ieſus Chriſtus igitur, a quo omnis, & per quem omnis in vniuerſum venit benedictio, ad quid ſuos monet ſectatores crucem ſuper ſe propriam tollere, dicens. Si uis perfectus eſſe tolle crucem tuam, & ſequere me cum inde ex Cruce videlicet tanta in crucifixum veniat maledictio, quantam ex Deuterono. propoſitione intellexiſtis.

Reſponſio.

Contra Adimantum.

Sæpè fuit iſta quæſtio à Manichæis uẽtilata (ſcribit Pater Auguſtinus) Ad mẽtem autem (quicquid doctiſſimus Doctor iſte ibidem ſuper hoc reſpondeat affirmando) reſpondeam: Maledictus omnis dixerat Moyſes, qui pependerit in ligno, & de Chriſto Saluatore id prophetizando dixerat, non quod Saluator ob crucem, quam ſupra ſe pro nobis ſubſtulit eſſet maledicendus; ſed quia à maledicendis dum penderet

Maledictus omnis &c. Quia Dominus Crucifixus à crucifixoribns in cruce pendens maledicendns erat.

in

in cruce maledicendus erat, & tunc fuit (ni fallor) cum improperabatur ei. Si filius Dei es, deſcende de cruce, & alia, quam plurima ad eiuſdem improperium, quæ à maledictis viris prolata maledictum Dominum poterant demonſtrare. Sed (vt eam reſponſionem ipſius Auguſt. dicā. Maledictus omnis &c. propter peccatum venit maledictio. Maledicta terra in opere ſuo (dictum fuerat Adæ poſt peccatum) Chriſtus igitur propter peccata crucifixus maledictus erat; non quia peccatum fecerat: ſed quia ſimilitudinem geſſit carnis peccati; & propter peccatum mori dignatus eſt: vt maledictione illa in cruce defuncta benedictio ſubſequeretur illum, quem crucem ſupra ſe tollere admonet Dominus.

Vel Maledictus omnis &c. Quia Dominus ſimilitudinem gerens carnis peccati in cruce ſupra ſe omnium maledictionem aſſumpſerat.

Amonites, & Moabites etiam poſt tertiam generationem non intrabunt Eccleſiam Domini in æternum: quia noluerunt uobis occurrere cum pane, & aqua in via quando egreſſi eſtis de Aegypto, & quia conduxerunt contra te Balaā filium Beoz de Meſopotamia Syria: vt malediceret tibi, & noluit Dominum Deum tuum audire Balaam; vertitque maledictionem eius in benedictionem

Deuter.23.

nedictionem tuam, eo, quod diligeret te; nõ facies cum eis pacem, nec quæras eis bona cunctis diebus uitæ tuæ in ſempiternum.

Contrarium autem ſcriptum in Euangelio à domino dictum, & diſcipulis mandatum neminem fugit. Ego autem dico uobis diligite inimicos ueſtros benefacite his, qui oderunt uos, orate pro perſequentibus, & calumniantibus uos.

Reſponſio. Vbi autem in lege noſtra nouerit quiſquã cum inimicis minus eſſe morandum: Sinite illos cœci ſunt, & duces cœcorum nihil amplius pro concordia utriuſque loci dicendum quoque cognouerit, niſi quod Theologorum dogmata ſapiunt diſtinctionem iſtam uidelicet in inimicis culpam, ſeu quod in ipſis peccatum eſt fore euitandum: eorum autem naturam, quæ à deo eſt, & bona, etiam diligendam.

Culpa inimicorũ fugienda: eorum Natura diligẽda.

Deuteron.28. Si autem audieris uocem Domini Dei tui, ut facias, atque cuſtodias omnia mandata eius, quæ ego præcipio tibi hodie faciat te Dominus Deus tuus excelſiorem cunctis gentibus, quæ uerſantur in terra, uenientque ſuper te uniuerſæ benedictiones iſtæ, & apprehendent, ſi tamen præcepta eius audieris benedictus

tu benedictus in ciuitate, & benedictus in agro, benedictus fructus ventris tui, & fructus terræ tuæ fructusq; iumentorum tuorum, greges, & armentorum tuorum, & caulæ ouium tuarum benedicta horrea tua, & benedicta reliquiæ tuæ, & paulo infra emittet Dominus benedictionem ſuper cellaria tua.

Præcepta Domini obſeruantibus bona iſta; at præcepta Saluatoris noſtri obſeruare cupientibus contrarium promittitur nempe, vt crucem ſuam ſupra ſe tollat, & ſe, & bona ſua omnia abnegent ſic legitur in Matth. 16. ſi quis vult venire poſt me abneget ſemetipſum, tollat crucem ſuam, & ſequatur me, qualis igitur oppoſita iſta ſedabit æqualitas.

Audite illam quæſo. Carnaliter Domino Reſponſio. *ſeruientibus, carnalia, ſeu temporalia promittuntur bona ſpiritualiter autem ſeruientibus præmia promittuntur ſpiritualia igitur populo illi carnali non mirum ſi temporalia pollicitabantur non autem Chriſtianis ſpiritualiter viuere volentibus; quia ab ipſis melior erat expectanda promiſſio, præmium nempe æternæ vitæ, ſic alias dixerat Dominus: Vos, qui reliquiſtis omnia, & ſecuti eſtis*

Promiſſio temporalium facta populo carnaliter Domino ſeruiẽti.

 ti eſtis

Promiſſio ſpiritualium facta ſpiritualiter Domino ſeruientibus.

ſi eſtis me centuplum accipietis. & vitam æternam poſſidebitis.

Deuteronom.29.

Vos vidiſtis Vniuerſa.

Quæ fecit Dominus coram vobis in terra Aegipti Pharaoni, & omnibus ſeruis eius, uniuerſaque terræ illius tentationes magnas quas viderunt oculi tui. Sed ibidem poſtea contrarium ſcriptum eſt videlicet, & non dedit vobis Dominus cor intelligens, & oculos videntes, ſi non dedit eis Dominus oculos videre, quomodo ergo ait ſuperius vos vidiſtis tentationes magnas?

Reſponſio. In quæſtio. ſuper Deutero.lib.5. Vidiſtis vniuerſa oculis corporeis. Non vidiſtis oculis ſpiritualibus.

Nodum ſoluit Pater Auguſtinus utrunque uerum eſt, & vidiſtis vniuerſa, & dedit uobis Dominus oculos non videre: quia viderũt oculis corporeis, & nõ ſpiritualibus.

1.Regum 10.

Et inſiliet in te Spiritus Domini, & prophetabis cum eis, & mutaberis in virum alium.

Verbum Samuel quod dixerat ad Saul in die illa, qua ipſum vnxerat Regem ſuper Iſrael. & paulo poſt, & inſiliuit in eum Spiritus Domini, & prophetauit in medio eorum. Mouet autem nonnullos ex his verbis conſimilis quæſtio in eum videlicet, in quem

in quem ſpiritus Domini bonus inſilierit, quo modo ſpiritus eiuſdem malus occupauerat. ſic enim legitur 1. Reg. 16. & exagitabat eum, ſcilicet Saul ſpiritus nequam à Domino.

Responſio.

Sed diuerſis temporibus mutabilibus creaturis oppoſitas ineſſe operationes, & effectus non utique incoueniens iudicabit quiſpiam, nec niſi mentecaptus, & inſcius val derem admirabitur. Homo erat Saul creatura erat mutabilis erat poterat igitur in ipſum Domini præcepta obſeruantem ſpiritus Domini bonus (vt iam re vera accidit prophetando inſilire; ſic à uia Domini poſtea recedentem poſt aliquod tempus ſpiritus malus occulto Domini iudicio (ſic enim interpretatur illud ſpiritus Domini malus) fortiter vexare.

In Saul obedientem Dei ſpiritus bonus inſiluit.

Ipſum reprobum ſpiritus malus occulto Domini iudicio vexabatur.

Pſalm. 5.

Odiſti Domine omnes, qui operantur iniquitatem, perdes omnes, qui loquuntur mẽdacium.

Illi autem, qui iniqua operantur, & mendacio delectantur, & ſi iniqui ſunt Dei tamen creaturæ ſunt, & de his, & omnibus ſcriptum eſt: Nihil odit eorum, quæ fecit Omnia diligit, omnia amat, peccatores etiã

dicit Apoſtolus commendat Deus dilectionẽ ſuam in nobis ; quoniam cum adhuc peccatores eſſemus Chriſtus pro nobis mortuus eſt ; vides maximam dilectionem etiam erga peccatores : quomodo ergo uerum eſt eius oppoſitum odiſti omnes &c.

Reſponſio. Vtrumque verum eſt, diligit nos Deus, odit nos Deus ſimul, & ſemel; huiuſce autem dicti expoſitio, & interpretatio tollit oppoſitum, quod putabatur, diligit Deus nos, ideſt Naturam noſtram, odit nos, ideſt vitia noſtra, ſic exponit Auguſtinus, nouerat Dominus ſimul in vnoquoque noſtrum, & odiſſe, quod feceramus, & amare, quod fecerat.

Odit Deus vitia noſtra.

Diligit Deus Naturam noſtram.

Ex tract. expoſitionis in Euange. Ioannis c. 17.

Pſalm. 8.

Minuiſti eum paulominus ab Angelis. Propheticum verbum Domini in patris ſapientia mundum illuminante veritatem habet, cui & illud conreſpondet, quod poſt ipſum tot elapſis annis dixerat Euangeliſta Domini. Eius ſcriba Lucas doctiſſimus, & erat ſubditus illis : ſed ſapientiam illam per quam creata omnia factionem receperunt, & eſſe, vt dilectus eius diſcipulus eiuſdem ſapientiæ, quam verbum nuncupauerat in 1. cap. demonſtrat omnia per verbum facta

ſunt

ſunt creaturis ſubiectam diſſonum videtur, & abſurdum: cum enim inferioritatem quãdam ſapiat ex ſe ipſa ſubiectio mundi rebus omnibus eminentiorem infimum quodam modo prædicare minus erit prædicandum.

Quod contra ueritatem opponitur eo modo; quo opponitur nequaquam eſt uerum, quod dicitur fateor & ego: ſed ſi formam ſerui, quam ſumpſerat pro nobis factus obediens Dominus; vt pro nobis moreretur, diligenter conſideremus abſurdum, quod dicebatur, & diſſonum ceſſabit, non enim ſcilicet formam Dei minuit Saluatorem Pater Omnipotens paulominus ab Angelis, & parentibus ſubdidit: ſed ſecundum formam ſerui ſic ueritatem Aperit Auguſtinus Doctor Maximus.

Reſponſio. Secundum formam ſerui minoratus eſt paulominus ab Angelis, & ſubditus parentibus. Non ſecundum formam Dei. Contra Maximinum lib. 2.

Timor Domini caſtus permanens in ſeculum ſeculi.

Pſalm. 18.

Quod ſi uerum eſt ſicut veriſſimum eſt tenẽdum; non eſt uidere quomodo charitas foras (vt dicit Ioannes Apoſtolus) emittat timorem oppoſitum igitur prædicat Apoſtolus ei quod dixerat Propheta.

Addendo autem Apoſtolicæ prępoſitioni hoc unum adiectiuum uidelicet ſeruile: ut

Reſponſio.

Perfecta Charitas foras emittit timorem ſeruilē nō caſtum.

dicatur perfecta Charitas foras mittit timorem ſeruilem, & non caſtum, tollitur, & euacuatur omnis quæſtio.

Pſalm. 33.

Accedite ad eum, & illuminamini; & facies ueſtræ non confundentur.

Sed a clariſſima luce illa, quæ nos utique illuminatos reddit abipſo Deo, ad quem ut illuminemur accedere iubet Propheta mirabiliter emanante illuminari nequaquam poteſt aliquis, qui ad ipſam accedere erubeſcit, & timet. non enim ait abſolute Propheta a domino illuminamini: ſed prius dixit accedite. Iſtam igitur ad Deum acceſſus diſpoſitionem derelinquentes luce illa diuina debite, & iure priuantur, lucis autem iſtius incomprehenſibilem abiſſum penetrare, & ad illam accedere Apoſtolo uidetur impoſſibile: ille enim qui diuinæ luci adhuc uiuens forſan cæteris omnibus propinquior fuerat: nam raptus uſque ad tertium cœlum uidit arcana Dei, quæ non licet homini loqui ad ipſam acceſſum impoſſibilem faciens dixerat: Deus inhabitat lucem inacceſſibilem, uana igitur ad homines prophetæ admonitio, & exhortatio, cum dicit accedite ad eum, & illuminamini.

Sed

Sed abſit, ut ſpiritu Dei ductum prophetice uerba Dei loquentem uana prophetizare diceremus: finita res quædam eſt homo, & infinita lux illa diuina ad illum igitur noſtris meritis accedere, ſicut Pater Auguſtinus, impoſſibile eſt, & hoc eſt, quod dicit Apoſtolus: Deus inhabitat lucem inaccesſibilem: gratia autem Dei, quæ infinita eſt ad illam accedere non erit difficile.

Reſponſio. Inacceſſibilis eſt, lux diuina ex ſe, ad illam meritis pprijs homo nequit accedere.

Poteſtate autem diuina ſuffultus gratia poteſt.

In ſa lm. 118 Concione 6.

Deus quis ſimilis tibi? ne ſileas, neq; miteſcas Deus.

Pſalm. 34.

Verum id quod Pſalm. à Domino petierat Dauid: ne ſcilicet mitis eſſet Deus contrariū monſtrat aliquod ad id, quod diſcipulis ipſos monendo præceperat noſter Meſſ. ut ab illo diſcerent mites eſſe, & humiles corde: ſic enim ſcriptum eſt. Matth. cap. 11. diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde, Tu Dauid dixiſti Dominum Tuum adulterij peccatum, & homicidij per Natā Prophetam arguenti peccaui, & Dominus abſtulit à te peccatum tuum; cur igitur miſericordiam conſequutus à Domino peccator maximus ſæuum potius in peccatores alios Dominum optas, & non pium, atque mitem? Profecto Dauid, quæ ſint legis na-

tura, minimè ſapis: uis enim alijs, quod tibi minus optaſti.

Reſponſio. Abſolutum uerbum illud prophetæ, & ſine aliquo reſpectu ſi intelligeretur, quid per oppoſitionis iſtius concordia eſſet dicendum non uideremus: ſed ecce reſpectus. Omnes peccauerunt, & miſericordiam Dei a te dominè pro his omnibus hoc non peto. Alij qui ſunt, nonnulli ſunt in pœnitentia finales, in iſtos igitur, ſeu pro iſtis ne ſileas, atque miteſcas deus. Non enim, qui miſericordiæ obrenunciauerunt miſericordia digni ſunt.

Non miteſcas Deus in finales in pœnitentia.

Erga pœnitentes mitis Deus

Pſalm.44. Specioſus forma præ filijs hominum: diffuſa eſt gratia in labijs tuis.

In oratione contra Iudæos to.6.

Apertiſſimè oſtenditur (ut refert doctiſſimus Auguſtinus) ſpecioſum iſtum, quem refert Propheta Chriſtum fuiſſe cuius admirandam pulchritudinem, quam Sol, & Luna mirantur ordo uidelicet triumphantium, & militantium hoc uerbo unico expreſſerat Apoſtolus: Nempè ipſum eſſe æqualem Deo, ſic dixerat ſcribens ad Philipp. Qui cum in forma Dei eſſet non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem deo: ſic igitur admiranda Dei Patris, eiuſdemq; ſpiritus eiuſdem cum ipſo ſubſtantiæ: ſic etiam & Dei hominis

filij

filijs pulchritudo: omnia enim quæ habet pater, habet & filius; ergo, & Patris pulchritudinem habet filius. Secus autem Eſaias capit. 13. Iſtius namque hominis, & Dei formam deſcribens, nec dum pulcherrimum præ filijs hominum forma ſpecioſum: (vt dixerat Propheta) ſed ab omni pulchritudine alienum denanciat. Audi quid dicat. Vidimus eum, & non erat aſpectus eius conſiderauimus eum, & inuenimus, quaſi leproſum, deſpectum á Deo, & humiliatum.

eſponſio.

Sed eius, quod in verbis Eſaiæ (Dei, & hominis formam denunciantibus) a veritate alienum reputatur propoſitionis expoſitio veritatē manifeſtabit. Vidimus eum: quia factus homo in terris viſus eſt, & cum hominibus cōuerſatus eſt, & nō erat aſpectus eius: non enim aſpectus, & forma Dei, vt aſpectus, & forma hominis. Iſte mortalis, vt res quædam finita (vt vnico hoc finiam verbo.) Ille mortalis rerum omnium ſupremū Ens, & infinitum. conſiderauimus eum, & inuenimus quaſi leproſum, ideſt quaſi peccatorem. leproſum non dixit ſimpliciter,

Specioſus ſecūdum diuinitatē.

Leproſus per infirmitatem humanam.

ideſt quaſi peccatorem. leproſum non dixit ſimpliciter, ideſt peccatorem: quia peccatum non fecit, neque dolus inuentus eſt in ore eius: ſed quaſi leproſum: quia peccata omnium portauit, & peccatum licet non nouerat: pro nobis tamen (vt dicit Apoſtolus) peccator factus eſt, ideſt formam aſſumpſit hominis peccantis, & hominis peccantis pœnam ſubijt. Deſpectum à Deo, & humiliatum: quia, & ſi ſemper cum Patre filius ipſum tamen pro nobis tradere morti deſtinauerit. Vnde, & in cruce pendens dicebat: Hely Hely lamazabathani. Et poſt crucem exaltatus, ante crucem fuerat humiliatus: vides igitur, quantum à Chriſti diuinitate ipſius Prophetæ verba fuerint remota; Et licet veriſſimum extimabitur, quod verbum, nunquam fuit ab homine diſiunctum; nec homo diſſociatus à Verbo: infirmitas tamen hominis fuit, quæ paſſionem ſuſceperat, illam tamen diuinitas nunquam ſenſerat. Oppoſitum igitur non erit ſi is, qui ſecundum diuinitatem pulcherrimus per prophetam dicebatur per infirmitatem Chriſti paſſi à pulchritudine per Eſaiam abſens iudicetur.

Pſalm. 50. Spiritum ſanctum tuũ ne auferas a me.

Lucas

Luc as etiam in eo quod deſcripſerat Euangelio Spiritu ſancto homines repleri demonſtrat, & eſt repleta Spiritu ſancto Eliſabeth. Oppoſitum autem Euangeliſta Ioannes dixerat cap. 7. Spiritus non dum erat datus: quia Chriſtus non dum erat glorificatus; ex hoc ergo cum ſequatur poſt Ieſu glorificationem datum ſpiritum Dei hominibus ipſo repletum Dauid, qui ante Chriſti fuerat glorificationem, & incarnationem impoſſibile fore. Sed neque Eliſabeth, quam ante Chriſti natiuitatem Spiritu ſancto repletam prædicat Lucas.

Reſponſio.

Oppoſitum autem hoc tollit Pater Auguſtinus ante Chriſti glorificationem latenter non apparenter erat ſpiritus datus hominibus; quomodo igitur latenter etiam Eliſabeth Zaccharias contra, & Simeon, & Prophetæ omnes ante Chriſtum fuerant repleti, apparenter, ideſt per manifeſtam Chriſti apparitionem poſt glorificationem Chriſti eius diſcipuli replebantur.

Reſponſio.

Non dum erat Datus Spiritus Dei apparenter, ſed bene latéter.

In lib. 83. quæſt.

Auerte faciem tuam à peccatis meis. Pſalm. 50.
Vide quam frequenter Dauid, & quam firmiter orat Dominum pro peccatis proprijs. Dominum ſibi ignoſcentem deſiderans auer-

tas (inquit) faciem tuam à peccatis meis: ſed mirum profectò cur in homine tantam Spiritus Dei bonus poſuerit contradictionẽ, & in eius dictis controuerſiam: ut, qui prius Domini faciem à peccatis ſuis auerſam cupiebat, & petierat, contrarium ante, pronunciauerat; ut faciem ab ipſo non auertat ſuam; ſicut dixerat in Pſalm. 26. Nè auertas faciem tuam a me.

Reſponſio. Sed ſi res attendatur diligenter, & ut decet attentè conſideretur contrarium, quod videtur eſſ abit. Regulæ enim (ut bene noſtis Dialectici omnes) ex quibus contrariæ, & contradictoriæ propoſitiones dignoſcuntur eandem copulam, eademq; ſubiecta requirunt, & prædicata, terminos nempe præciſe pro eodem, uel pro eiſdem præſupponentes, hinc dicitur, & legitur vniuerſalis affirmatiua, & particularis negatiua, ſeu vniuerſalis negatiua, & particularis affirmatiua de eiſdem ſubiectis prædicatis, & copulis ſupponentibus præciſe pro eodem, uel pro eiſdem ſunt contradictoria in figura.

Non auertas faciem tuam à me.

Sed à peccatis utique.

Nulla igitur ex dictis contradictio eſt colligenda cum in propoſitionibus, & in Dauid diuerſis petitionibus diuerſi ponantur termini: nam auerte faciem tuam à peccatis meis

dixerat

dixerat in Pſalm. 50. Non auertas dixit poſtea faciem tuam à me: aliud namq; eſt dicere. Auerte faciem tuam à peccatis, & auerte faciem à me. Auertat faciem (dicit Pater Auguſtinus) ab eo ſcilicet peccato, quod tu feciſti: ſed non auertat ab eo, quod ipſe fecit. In Pſalm. 74.

Rectè iudicate filij hominum. Pſalm. 57.

Et ut vniuerſalis perceptio, & iuſſio hæc à Dauid in perſona Domini hominibus facta intelligatur non dixit rectè iudices iudicate, ſed rectè iudicate filij hominum: Omnibus igitur præceptum hoc obſeruandum præponitur: Ergo, & à Iudæis, & à Chriſti Diſcipulis, & ſectatoribus obſeruari debuerat: contrarium tamen huic præcepto mandatum uidemus Ieſu Chriſti Saluatoris noſtri Matth. 7. Nolite (inquit) iudicare.

At cum nouerimus præceptum iſtud Domini Matth. 7. Quod ſcriptum cum aliqua clauſula, ſeu diſtinctione intelligendum contrarium, quod apparet euacuabitur, & quidem diſtinctio aliqua ad hanc contrarietatem amouendam eſt neceſſaria: ſi enim abſolutum præceptum deberet intelligi, alibi non dixiſſet. Nolite iudicare ſecundum faciem:

Reſponſio.

Nolite iudicare perſonaliter.

Sed rectum iudicium iudicate.

faciem: ſed iuſtum iudicium iudicate. Igitur, quam hic ſubiecit diſtinctionem, ibi præpoſuerat: Erit ergo hec diſtinctio ad veritatis manifeſtationem Nolite iudicare perſonaliter, ſed rectum iudicium iudicate. Meum hoc præceptum etiam per Dauid in perſona Patris vobis mandatum fuerat, cũ dixerat. Recte iudicate filij hominum.

Pſalm. 57. *Lætabitur iuſtus cum uiderit uindictam, manus ſuas lauabit in ſanguine peccatoris: Quam inſinuans lætitiam Ioannes deſideriũ monſtrat in Apocalip. Quod iuſti de eorum ſanguinis ultione Domino manifeſtant. Hoc eſt, quod dicunt, & quaſi Domini iuſtitiã arguentes à Domino petunt. Quouſque Domine non vindicas ſanguinem noſtrum. Cur igitur Paulus peccatorum, & inimicorum vindictam prohibens contrarium dixerat. Non uos ipſos uendicantes Chariſſimi, ſed date locum iræ: ſcriptum eſt enim mihi vindictam; & ego retribuam dicit Dominus, ſic legitur Roma. 12.*

Reſponſio. *Sed audiat (quæſo) vnuſquiſque lætabitur iuſtus, cum viderit uindictam; vera eſt loquutio; ſed ſi per vindictam correctionem intelligis (vt exponit doctiſſimus Auguſtinus)*

Prophetizando non optando id dicebat.

guſtinus) nulla apparebit contrarietas: præterquam quod Propheta dixerat cum uiderit non cum fecerit de inimicis uindictam. Et hoc eſt quod prohibet Apoſtolus, & illud quouſque Domine non uindicas &c. Intelligitur, quod dicebant iuſti id prophetizando, non optando: quia uenturum erat Dominum iuſtorum ſanguinem vendicaturum.

In Pſalm. 79.

Cum vindictam viderit hoc eſt corruptionem.

Semel loquutus eſt Deus.

Pſalm. 61.

Sed miror equidem, & ſummopere miror hoc quomodo verum ſit æſtimandum, cum plurimis in locis in ueteri ſcriptura, & noua contrarium inueniatur. Ecce, quod ſcriptum eſt in teſtamento veteri: Et uocauit Dominus Adam non ne etiam loquutus eſt ad Cain, ad Noe, ad Abraham, ad Iſaac, ad Prophetas omnes? Vnus erat Moyſes pluries tamen ad eum loquutus eſt Deus, & vt me expediam paucis audi, quid dicat Paulus: Multifariam, multiſq; modis olim Deus loquens patribus in Prophetis. Apoſtolis etiam (vt ad noui veniam teſtimonium teſtamenti,) & ſanctis omnibus etiamſi non uoce ſonante per nubem in corde: tamen, quinimo, & auribus ubi eorum Magiſter

verus

verus Deus erat: loquutus fuerat. Quid eſt igitur ſemel loquutus eſt Deus? Quinimò is, qui dixerat ſemel loquutus eſt Deus, pluries eſſe loquutum demonſtrat: Audiat (dicebat) quid loquatur in me Dominus Deus meus; quoniam loquetur pacem in plebẽ ſuam. Et (vt fortius arguam) poſtquam dixerat ſemel loquutus eſt Deus, mox addidit duo hæc audiui.

Reſponſio.

Apud ſe ſemel loquut⁹ eſt De⁹ quia vnum verbum genuit.

Admirabilis quidem quæſtio: Ea tamen in Pſalm. 61. enarratione faciliter ſoluit, & doctiſſimè diuus Auguſtinus. Apud ſe ſemel loquutus eſt Deus: quia vnum verbum genuit, cum hominibus autem multifariam. Sed cum ſemel loquutus ſit Deus, cur dixerat duo hæc audiui. Altera eſt quæſtio eam tamen ſilentio non præteribo cum contrarietatem aliquam, & in ſermone videatur oppoſitionem ponere. Semel loquutus eſt Deus duo hæc audiui, quid eſt hoc? Plura audiuit, plura ex æterna uerbi generatione cognouit: ſed omnia dicere non debebat. Ideò dicit duo hæc, quæ autem ſunt iſta? conſule Auguſtinum, poteſtatem, & miſericordiam; poteſtatem: quia omnia per uerbũ illud facta fuerũt. miſericordiã: quia ipſamet vita per eiuſdẽ verbi paſſionẽ fuerãt redẽpta.

Appone

Appone iniquitatem ſuper iniquitatem. Pſalm. 68.
Tametſi verba iſta propheſizando potius quam blaſphemando coram Domino expoſuerat Pſaltes: contrarietatem tamen quandam cum verbis monſtrat Apoſtoli. Nunquid iniquitas eſt apud Deum? abſit. Cum igitur det nemo, id quod non habet quam iniquitatem ſuper iniquitatẽ apponet Deus?

Lector, quæſo ne mireris. Malum autem apud Deum minimè, nec Deum legitur quandoque malum feciſſe; & tamen dicitur non eſt malum in Ciuitate, quod non faciat Dominus: ſicut ergo non effectiuè, ſed permiſſiuè malum à Deo; ſic etiam & iniquitas, non enim vulnerando, ſed non ſanando iniquitatem ſuper impiorum iniquitatem apponit Dominus; cum vulneratum impœnitentem inſanabilem permittat: ſic rei veritatem dilucidat Pater Auguſtinus. In Pſalm. 68.

Reſponſio.

Non vulnerando ſed non ſanando apponit Dominus iniquitatem ſuper iniquitatem.

Coram Patribus eorum fecit mirabilia. Pſalm. 77.
Diſcipulos autem, & Iudæorum turbas cũ doceret Dominus, & humilitatem, & veritatem doceret. Nullum ab iis Patrem tenendum demonſtrat, illo dumtaxat excepto ad quem ex eiuſdem præcepto quotidie dicimus. Pater noſter, qui es in cœlis. Et Pa-

trem (inquit) vobis nolite vocare ſuper terram: Vnus eſt enim Pater veſter, qui in cœlis eſt. Oppoſitum igitur præcepto Domini in Pſalm. illo 77. poſuerat Propheta, qui Patriarchas, & Prophetas patres nominat, dicens: coram patribus eorum fecit mirabilia.

Reſponſio.

Sed, quod hoc non ſit oppoſitum patrum diſtinctio demonſtrabit, quam Auguſtinus

In Pſalm. 77.

ponit. Pater eſt, à quo in æternam vitã regenerantur homines, hic vnus eſt, pluralitatem neſcit, Deus iſte eſt, ipſo igitur excepto nemo inter homines ſic pater dicatur, Gratia autem honoris propter ætatem, curamq; pietatis plures patres dicere non eſt inconueniens. Audi Paulum. Honora ſenes tanquam perſonam patris: cum patrem iuſſerat Dominus neminem præter cœleſtem in terris nos dicere: cur ſemetipſum Corinthiorum patrem appellat? Non vt confundam vos hæc ſcribo, ſed vt filios meos chariſſimos moneo: vt gratia Dei, qua in æternam vitam regeneramur Naturæ, vel poteſtati, aut hominum ſanctitati non tribuatur. Illud dixerat Dominus non, ut hoc vocabulum honoris humani de loquendi conſuetudine tolleretur.

Vnus Pater a quo in ęternam vitam regeneramur.

Plures cauſa honoris.

Et multum miſericors omnibus inuocantibus eum. Pſalm. 85.

Sed quod non omnibus Dominum inuocantibus ſit miſericors oſtendit ſapiens Prouer. 1. Tunc inuocabunt, & ego non exaudiā.

Reſponſio.

Iſtud autem, quod omnibus oppoſitum videtur, ſolaitur faciliter ſecundum Auguſtinum. Miſericors Dominus, & in tantum miſericordia repletus, vt ſcriptura eiuſdem Propheta dicat. Miſerere mei deus ſecundum magnam miſericordiam tuam; & alibi miſericordia Domini plena eſt terra, & in omnibus eum inuocantibus miſericors in ipſis tamen, qui ab ipſo talia petunt, quæ animæ non impedunt ſalutem. Neque ſine miſericordia Deus, qui ipſum inuocantes quandoque non exaudit. Quia quando non exaudit, tunc exaudit Non exaudit ad voluntatem: quia contra rem ſuam facit. Et tunc verum eſt, quod dicitur. Tunc inuocabunt, & non exaudiam: ſub intellige ad voluntatem: ſed exaudit ad ſanitatem, quia multum miſericors omnibus inuocantibus eum.

In Pſalm. 85.

Miſericors Deus inuocantibus eſt ad ſalutem, ſed non contra ſalutem.

Non ſemper exaudit ad voluntatem.

Lætetur cor quærentium Dominum, & confirmamini quærite faciem eius ſemper. Pſalm. 104.

Contrarium tamen hortatur Eſaias 55. Dominum hortatur etenim quærentium ad certum tempus, non autem ſemper ſicut Propheta. Quærite (inquit iſte) Dominum dum inueniri poteſt: ſi ergo quæſitus eſt dum inueniri poteſt, cur dictum eſt à quærite faciem eius ſemper? An & inuentus adhuc quærendus eſt.

Reſponſio.

Incomprehenſibile eſt, quod quæritur ſic (ni fallor) reſpondendum iudico, inuenitur tamen: ſed quia ceſſandum non eſt (vt dicit Pater Auguſtinus) quandiu in ipſa incomprehenſibilium rerum inquiſitione proficitur, & melior, meliorq́; fit quærens tam magnum bonum, quod & inueniendum quæritur, & quærendum inuenitur. Ideò ſemper quærendum Dominum admonet Propheta. Sed dicendum poſt mortem Nemini datum eſt Dominum quærere: recipiet tunc vnuſquiſque propria corporis, quæ geſſit, dum igitur viatores ſumus quæramus Dominum, tunc in inueniri poteſt ipſe. Tempus igitur præſentis vitæ eſt illud dum, quod nominat Eſaias, & illud ſemper, quod dicit Propheta: & ſic nulla oppoſitio.

In 14. de Trinitate.

Dum adhuc viui ſumus quæramus Dominum, quia inueniri poteſt.

Quærite faciem eius ſemper viatores.

Pſalm. 109.

Iurauit Dominus, & non pœnitebit eum.

Sed

Sed dicet fortaſſe aliquis: Exemplum dedit nobis Dominus, vt quemadmodum ipſe fecit: ita, & nos faciamus. Iurauit Dominus, iurare ergo poſſumus, & nos: cur ergo iuramentum nobis prohibens Dominus dixerat. Nolite omnino iurare. Reſponſio.

Equidem putarem dominum dicentem: Nolite omnino iurare. Nihil aliud velle dicere niſi: Nolite periurare, ſeu in iuramento promptiores eſſe. Si enim nobis iuramentum prohiberet falſum eſſet, quod alibi dicebat Propheta. Rex verò lætabitur in Deo, laudabuntur omnes, qui iurant in eo, & prohibitum eſſet etiam, quod hominibus in iudicium ab interrogantibus Iudicibus præponeretur, conſuetudinem iurandi habet homo: poteſt igitur lingua in periurium prolabi faciliter. Ideò bene prohibetur iurare, ſcilicet abſque neceſſitate, uel &c. Neſcit autem periurium dominus: Ideò ipſi iurandi nulla prohibitio, cum eius Iuramentum firmamentum, quoddam ſtabile ſit, & permanens. Ideò ſcriptum eſt iurauit Dominus. Hoc eſt firmauit Dominus.

Nolite iurare.i. nolite periurare, ſeu iuramento próptiores eſſe.

Omnis homo mendax:- Pſalm. 115.

Sermonis autem huius interpretationem ponit

nis Auguſtinus. Omnis homo mendax, omnis homo peccans, etiam huic ponit ſententia concordare, quod ſcriptũ eſt in 1. Ioã. 1. ſi dixerimus, quod peccatum non habemus nos ipſos ſeducimus, & veritas non eſt in nobis. Sed idem Ioannes in 1. c. 3. contrarium ponit. Qui natus eſt ex Deo non peccat, ſic ibidem legitur. Ponatur igitur aliquis cuius ſit natiuitas ex Deo non erit ipſe peccator ſecundum Ioannem. Ergo ſi is dixerit peccatum non habeo falſum non dixerit, & veritas non erit in eo contrarium tamen dixerat ſupra:-

Reſponſio.

Auguſtinus autem vbi ſupra propoſitioni Ioannis hunc dat intellectum. Qui natus ex Deo, dúm in illa ſola permanſerit natiuitate non peccat. At quia adulti carnis concupiſcentijs, & mundo adhærentes in illa non ita permanent: vt ab ea ſaltem venialiter non aberrentur, Idcircò Ioannes contrarium dicens expreſſerat, & illud ſi dixerimus: quia peccatum non habemus, noſipſos ſeducimus, & veritas non eſt in nobis.

Qui natus eſt ex Deo non peccat dum in illa perſiſtat natiuitate.

Omnis igitur q. in illa non permanet peccator, & ſi ſecus dixerit falſum loquitur.

Pſalm. 118.

Legem pone mihi Domine viam iuſtificationum tuarum, & exquiram eã ſemper.

Apoſtolus

Apoſtolus autem. 1. Timo. 1. Iuſto (dicit) non eſt lex poſita, ſed iniuſtis, & non ſubditis: de iſtorum vero numero non erat Dauid, qui prima huius conciliationis protulerit verba: qui enim dixerit viam mandatorum tuorum cucurri cum dilataſti cor meũ, iniuſtum illum, & Domino non ſubditum eſſe minus eſt credendum. Si ergo iuſto, & iſti non eſt lex poſita quomodo id verum eſt, quod dicit, & à Domino petit: vt legem ſibi Dominus ponat?

Reſponſio.
In Pſalm. 118.

Optimam ponit Auguſtinus ſimilitudinem, qua appoſite rei ſolutionem innuit. Si ſit aliquis, poculum plenum tenes, ſitienti dare incipis: Haurit bibendo, & paſcit deſiderando. Iuſtus erat Dauid: legem tamen optabat: ſed non illã, qua iniuſtus iuſtus efficitur: ſed eam, qua iuſtus proficit, non illam, qua olim populo, contumaci in tabulis lapideis dabatur: ſed ea, qua ad proficiendum utitur quiſque.

Legem pone mihi Domine ad proficiendum.

Iuſto non eſt lex poſita ſicut iniuſtis, & non ſubditis Domino.

Pſalm. 118.

In labijs meis pronunciaui omnia iudicia oris tui.

Inania autem hac verba Impij iudicantes non ſolum illis oppoſita cenſerent ab Apoſtolo iam dictis. O altitudo diuitiarum ſapientia, &

tiæ & ſcientiæ Dei, quàm incomprehen-ſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius. Sed ijs etiam, quæ paulò ante in ſuperiori verſu dixerat idem Propheta. Doce me iuſtificationes tuas. Quo pacto igitur enunciauit omnia iudicia oris eius, qui vult adhuc diſcere iuſtificationes eius? Inſcrutabilia Dei ſciebat; & ea, quæ hominibus præcipit facienda neſciebat: non ne hoc mirabilius?

Reſponſio.

In labiis meis,&c Te Deo id mihi concedente.

Mirabile quidem: quia Dei opera ſunt, quæ mirabilia ſunt, non autem uana, vt Impij dicerent. Nam iudicia Dei, quæ ſunt incomprehenſibilia apud homines (vt Paulus innuit) Dei auxilio hominibus manifeſta fieri poſſunt, Nec tamen ſibi contrarius Propheta quando dixerat. Doce me iuſtificationes tuas. Illa enim iudicia Dei, quæ ex eius conceſſione ſciebat, & memoria retinebat: diſcere uolebat faciendo, & non memoria retinendo.

Pſalm. 118.

Non enim, qui operantur iniquitatem in vijs eius ambulauerunt.

Difficilis quidem quæſtio ex his uerbis exoritur, quomodo poſſint ſancti eſſe in hac uita, qui peccatum ignorent (ſi ſu enim ſunt, qui

qui non operantes iniquitatem, id eſt pecca-tum in vijs Domini ambulabant;) quia, & illud verum eſt: ſi dixerimus, quia pecca-tum non habemus nos ipſos ſeducimus, & ue ritas non eſt in nobis.

Reſponſio.

Sed difficilem quaſtionem faciliter ſoluit Pater Auguſtinus concupiſcentia eſt in no-bis. quæ nobis nolentibus nihil niſi illis ita operatur deſideria, concupiſcentia iſta pecca tum dicitur, quia peccati (ni fallor) Ma-ter eſt, ſi dixerimus, quia iſtud non habe-mus peccatum veritas in nobis non eſt: ſi au-tem nos operamur iniquitatem illi peccato, quod in nobis eſt aſſenſum præbendo, Tunc in vijs Domini nequaquam ambulamus, & ſic nulla oppoſitio.

In Concione 3ª in Pſalm. 118.

Non qui operatur &c., peccato illi, quod eſt in nobis aſſenſum præbendo. Si dixerimus, quia peccatum nō habemus hoc eſt cō cupiſcentiam, quæ peccatum operatur, ſeu actitudinem ad peccatū dicit.

Vxor tua ſicut vitis abundans in lateri-bus domus tuæ; filij tui ſicut nouellæ oliua-rum in circuitu menſæ tuæ.

Pſalm. 127,

Quam bona igitur ſit viri vxor ex his verbis facile eſt videre. Dominus tamen vxoris regni cœlorum acquiſitione impedimentum conſiderans, præterquam quod in Euange-lio dixerat, Si quis vult venire poſt me, & non odit Patrem ſuum, Matrem ſuam, vxorem, filios, fratres, & ſorores, adhuc

autem, & animam ſuam non poteſt meus eſſe diſcipulus. Dicit etiam alibi. Sunt Eunuchi, qui ſe caſtrauerunt propter regnum cœlorum. Ex quibus uidetur verbis, quod innuat Dominus à coniugio futurum abſentem hominem ad Ianuas cœleſtes ingredi volentem.

Reſponſio.

Sed cum ex dictis in ſeptima conciliatione huius quæſiti pendet ſolutio pertranſibo. Ibi enim dicitur ſicut, & hic etiam dici poteſt, & eſt quod reſponſione eſt dicendum. Quod quando uxor viro impedimentum ad Dei gloriæ acquiſitionem relinquenda eſt, ſi minus autem diligenda: dico tamen illud ueritatem non ſapere, quod pro verborum Domini expoſitione dicebatur. Hominem ad cœli ianuā, ingredi cupientem futurum abſentem à coniugio: Sed quia cœleſtis gloriæ acquiſitione melius eſt viro non nubere: ideircò dicit. Sunt Eunuchi, qui ſe caſtrauerunt propter regnum cœlorum.

Sūt Eunuchi qui ſe caſtrauerunt, &c. vt cœlorum regnum facilius ingrediantur.

Pſalm. 138.

Non ne eos, qui te oderunt Domine oderam.

Sed vbi eſt illud: Ego autem dico vobis diligite inimicos veſtros. Sic igitur contraria odio eſt dilectio, ita & contrarium ad

inuicem

inuicem proponens iam dicta demonſtrant, & cum Veritas, quæ dilectionem in mandato præceperat falli nõ poteſt Prophetæ dictũ minus erit obſeruandum; cum odium à diuina lege non amouendum propoſuerat.

Sed duplicem ad dicta reſponſionem dantes contrarietatem omnem auferemus, & dicta inter ſe diuerſa ſedabimus. Prima eſt, quod Propheta non dicit odio habere inimicos ſuos, ſed inimicos Domini, peccatores videlicet, qui propterea odiendi ſunt. Altera, quæ communis eſt, quam intelligimus ſupra hæc eſt: vt culpam inimicorum, Odientes (vt intendebat Propheta) eorum naturam (vt præcipit Dominus diligamus.

Reſponſio.

Oderam eos qui oderant te, ſed non me.

Et culpam non Naturam oderã.

Omnis ſpiritus laudat Dominum.

Pſalm. 150.

Sed dicto huic vltimo, quod ſuis in Pſal. dixerat Propheta videtur oppoſitum, quod Ioannes dixerat. 1. cap. 4. Omnis ſpiritus, qui non confitetur Ieſum Chriſtum in carne veniſſe, ex Deo non eſt. Qui non eſt me cum contra me eſt, dixerat aliàs Saluator. Si aliquis eſt ſpiritus, qui ex Deo non eſt contra ipſum eſt, quomodo igitur Deum laudabit, qui contra Deum eſt.

Huic quæſito reſpondet Auguſtinus. Omnis

Reſponſio.

Inde verbis Apoſtoli ſer. 32.

Error, qui à ſpiritu procedit, q. confitetur Chriſtum non veniſſe in Carne à Deo non eſt.

nis ſpiritus à Domino eſt, igitur laudare poteſt Deum: ſpiritus autem, qui non confitetur Chriſtum in carne veniſſe ex Deo non eſt. Sed error, qui à tali ſpiritu procedit, non eſt à Deo, & ideo non poteſt laudare Deum, à ſe autem ſi ſpiritus ille amoueat errorem iſtum laudare poteſt Deum.

Prouerb. 6.

Vade ad formicam ò piger, & conſidera vias eius, & diſce ſapientiam: Quæ cum non habeat ducem, nec præceptorem, nec principem, parat in æſtate cibum ſibi: vt congreget in meſſe, quod comedat. Hanc tamen hominum prouidentiam ab hominibus abſtulit Saluator in his verbis, quibus diſcipulos monuit, & docuit de craſtino nō cogitaturos. Scriptum eſt ſic. Matt. c. 6. Nolite cogitare de craſtino.

Reſponſio.

Ego quidem ſic quæſito ſatisfaciendum putarem ei, quod ſcriptum eſt in Euangel. Tunc contrarium æſtimandum, quod legitur in Prou. Si vniuerſalis eſſet ad homines huiuſmodi loquutio, ut ſicut pigris ita omnibus diceret. Vade ad formicam homo: ſed cum ad pigros ſit ſermo, qui prouidentia carent totaliter, & ad perfectos ſit ſermo domini, quibus neceſſaria ad victum de ratione

Spiritualiter intelligendum eſt dictum Salomonis.

tione debenitur oppoſitio in illis locum non habet.

Spiritualiter autem (reſpondet Auguſtinus) intelligendum eſt dictum Salamonis, non ſic ad literam: vt circa rerum, & bonorum omnium temporalium augmentum curioſos doceat homines; vade ad formicã piger: vt quemadmodum illa æſtate colligit: vnde in hieme paſcatur. ſic vnuſquiſque Chriſtianus in rerum tranquillitate, quam ſignificat æſtas colligat verbum Dei: vt in aduerſitatibus, & tribulationibus, quæ per hiemem ſignificantur habeat vnde ſpiritualiter viuat.

Contra Adimantum.

Quis poteſt dicere mundum eſt cor meũ. Iuxtà hunc ſenſum ſermonem dixerat in Prouerb. Salamon, vt cuilibet oſtendat cordis mundiciam impoſſibile? ſed quod hoc non ſit impoſſibile monſtrat Dominus, qui in Euang. dixerat. Beati mundo corde, quod vtique ſi quod dixerat Salamon verum æſtimabitur falſum extiterit, & nemini beatitudinem meſſe cognouerimus.

Prouerb. 20.

Sed huius ſententiæ veritatem electorum numerus doceat, prioris propoſitionis intellectum iuxta mentem Auguſtini operæpretiũ eſt uidere,

Reſponſio.

Inde perfectione & iuſtitia. Tom. 7.

Nemo occulta ſua cognoſcit iō dicit quis poteſt dicere,&c.

Non quod cor mundum nō poſſit haberi.

Sol materialis omnibus oritur.

Spiritualis, qui eſt Chriſtus non oritur impijs in perditione.

Sapien. 1.

Reſponſio.

In quæſt. ex vet. teſtam. 74.

Effectiue Deus mortem non fecit.

Iudicatiue Mors à Deo eſt.

Sapien. 5.

eſt uidere Rex, qui ſedet in ſolio iudicij diſſipat omne malum conſilio ſuo. Hoc præcederat ante dictum. Neceſſario igitur illud dixerat. Quantalibet enim iuſtitia eſſet præditus homo cogitare debet, ne aliquid in illo, quod ipſe non uidet inueniatur eſſe culpandum. Nemo igitur poteſt dicere: mundum eſt cor meum: quia occulta, per quæ cor minus mundum redditur aliquando ipſe non uidet; poteſt tamen cor mundum habere.

Quoniam Deus mortem non fecit, nec lætatur in perditione uiuorum.

Sibi autem Salomon uidetur contradicere ſi enim & iſtud uerum eſt, quod dixit; quomodo uerum erit illud, quod in Eccleſiaſt. poſuerat. c. 2. Bona, & mala uita, & mors. paupertas, & honeſtas à deo ſunt.

Ad hoc dicitur ex mente Patris noſtri, quod Deus mortem non fecit effectiue, & ut inuentor ipſius mortis. Iſtius enim auctor nō eſt Deus: ſed peccatum fuit Indicatiue autem Mors à Deo, quia, ut iuſtus Iudex mortem, diuinam legem ſuam non obſeruantibus eſt minatus.

Sol non ortus eſt nobis Sol autem omnibus

bus oritur ſemper. Domino dicente in Euang. per Matth. *Qui facit ſolem ſuum oriri ſuper bonos, & malos* contrarium eſt igitur ei, quod hic dicitur auctoritate ſupra notatâ.

Nulla autem contrarietas apparebit. ſi in dictis diuerſis, diuerſi intelligantur ſoles. ſolem ſuum, quem nobiſcum Muſcæ, & pecora ſolem (inquam Planetarum omniũ ſplendidiſſimum oriri facit ſuper bonos, & malos. Ille autem Sol, per quem factus eſt Sol, & à quo lumen Sol recipit, Sol (inquam) ſpiritualis, lumen illud indeficiens, & qui lucem inhabitat inacceſſibilem, quem qui ſequuntur in tenebris minus ambulant Chriſtus Saluator noſter, & Redemptor omnibus non ortus eſt, quia impijs, impieta te perſeuerantibus iſte Sol non oritur.

Reſponſio.

Sol materialis omnibus oritur.

Spiritualis, qui eſt Chriſtus non oritur impijs in impietate perſeuerantibus.

Nihil odiſti eorum, quæ feciſti. Sapien. 11.

Sed enitendum eſt hoc loco iſtud uidere, quomodo uerum exiſtimabitur: cum Roman. 9. oppoſitum dicat Apoſtolus. *Eſau odio habui* ſi enim idcircò, eum odio habebat Deus: quia uas factum erat in contumeliam, quomodo; nihil odiſti eorum, quæ feciſti.

Nodum ſoluit Auguſtinus. Duo in homine

Reſponſio.

Culpam odit Deus.

Naturam diligit Deus.

In quæſtio. 2. in libro ad ſimplicium.

mine conſiderantur culpa, & Natura, odit culpam Deus: quia ab ipſo minus facta eſt, diligit Naturam: quia ab ipſo eſt, Igitur cum dicitur Deus odit Eſau, eius culpam Deo odibilem reſpexit Apoſtolus: non eius Naturam.

Eccleſiaſt. 5.

Ne tardes conuerti ad Dominum, & non differas de die in diem: ſubitò enim tibi ueniet ira Dei.

Secus autem Ezecchielem dixiſſe uidetur c. 18. Et cum auerterit ſe (dicit ex parte Domini) impius ab impietate ſua, quam operatus eſt, & fecerit iuſtitiam, & iudicium ipſe animam ſuam uiuificabit. Quid ſibi uult illud cum, niſi ex quacunque hora: ut etiam quiſque ſic dicere conſueuit?

Reſponſio.

In de verbis Domini ſerm. 61. In Ioannem.

Vt ſtare poſſit tuto ne tardes conuerti ad Dominum nō quod tarda conuerſio ſit damnanda.

Ex Auguſtino tamen talis colligitur reſponſio: ut in dictis nulla uideatur controuerſia, ſeu oppoſitio ſententia Eccleſiaſtici, & ſi prius dicta, quàm illa inueniatur Ezecchielis: Iſtius tamen ultima declaratio quadam eſt: ut dicatur. Ne deſperes peccator, age peccatorum tuorum pœnitentiam ex quacunque enim hora ingemueris peccata tua ipſorum Dominus obliuiſcetur. Sed (eccè, quam diximus huius ſententia declaratione) ut ſtare

vt ſtare poſſis in tutò ne tardes conuerti ad Dominum. Nemo enim tibi cras promiſit ſic profectò intelligendum eſt, non quod ex verbis illis magnus Domini Propheta tardam damnaret pœnitentiam.

Quoniam initium omnis peccati Superbia. Eccleſiaſt. xi

Directè autem Eccleſiaſt. ſententia iſta illi opponitur, quam ad Timot. dixerat Apoſtolus. Radix omnium malorum eſt auaritia. Ex radice vtiq; planta uiuit: ipſa enim arida in Arboris ramis omnies neceſſariò conſequetur, ariditas, & ipſorum vitæ priuatio. Radix igitur plantæ rectè principiū dicitur. Ergò cum Auaritia omnium peccatorum radicem nominet Apoſtolus, peccatorum quoque initium appellat.

Reſponſio.

Sed Beati Ioannis Epiſtolam exponens Pater Auguſtinus rem ſic declarando dilucidat. Initium omnis peccati Superbia, Radix omnium peccatorum Superbia. Et cum dicitur. radix omnium malorum auaritia nihil contra rem. Nam in ſuperbia auaritia inuenitur: nihil enim eſt auarum eſſe, quàm progredi vltra, quàm ſufficit, quod ſuperbi proprium eſt, ſic fecit Adam, qui licet per ſuperbiam peccauerat; nihil

Tractatu 8. Tomus 9.

Initium omnis peccati ſuperbia quia in ea auaritia inuenitur ſicut fecit Adam eò enim nihil auarius cui Deus ſufficere non potuit.

tamen ipſo auarius, cui Deus ſufficere non poterat.

Eccleſiaſt. 35.

Si volueris conſeruabis mandata mea? Iſtud autem, nec dum illi videtur oppoſitum, quod in Ezecchiele narratur 36. Faciam, vt in præceptis meis ambuletis: ſed illi quoque videtur contrariare ſententiæ, quam ipſemet Ieſus Sirach filius ibidem poſuerat in c. tamen 22. Quis dabit in ore meo cuſtodiam, & ſuper labia mea ſignaculum aſtutum ne forte cadam ab eo, & lingua mea perdet me? ſi verum eſt, quod dixit. Si volueris conſeruabis mandata mea, quare in ore ſuo dari cuſtodiam quæritur.

Reſponſio. In de gratia, & libero arbitrio. Si volueritis,&c ſed voluntas, vt mandata ſeruet à Domino præparatur, ideo a Domino iſtud petimus.

Ad quæſitum ſic reſpondet Auguſtinus. Certum eſt (inquit) ſi volumus nos mandata ſeruare potentes; ſed quia voluntas præparatur à Domino ab illo petendum eſt: vt tantum velimus, quantum ſufficit: vt volendo faciamus.

Eccleſiaſt. 24.

Qui edent me adhuc eſurient, & qui bibent me adhuc ſitient.

Dei autem ſapientiam per Ieſum iſtum Doctorem maximum, & Prophetam Eccl. dilucidatorem, & auctorem ſimilia verba

proferentem

proferentem per Ieſum Chriſtum omnium ſupremum mundi Saluatorem, & Redemptorem, Ioann. 4. ſecus dixiſſe narratur, & ſcribitur. Qui bibunt ex hac aqua non ſitient in æternum. De eodem igitur fonte bibere, & ſitire, & non ſitire ſi temporum oppoſitionem non auferat diuerſitas contrarietatem demonſtrabit.

Reſponſio.

In de tempor. ſermon. 49.

Tollet utique oppoſitum, quod cum temporum differentia ſic dicta exponendo. Viatores, qui edunt Dominum, & bibunt Dominum eſurire poſſunt. & ſitire, & eſuriunt, & ſitiunt: comprehenſores autem in Patria iam exiſtentes, amplius non eſuriunt, neque ſitiunt. Melius tamen pro concordia res exponenda ex mente Auguſtini. Qui bibunt ex hac aqua non ſitient in æternum de comprehenſoribus hoc dici poteſt: quia in patria ſemper vera ſaturitate in gloria exiſtente ſunt repleti. Qui edunt me adhuc exurient: quia ſaturitas illa inſatiabilis nullum faſtidium generabit, ſemper eſuriemus ſemper ſaturi erimus.

Qui edunt me adhuc eſurient, quia Beatorum ſaturitas inſatiabilis abſque faſtidio.

Qui bibunt ex hac aqua non ſitient, quia in patria vera ſaturitas.

Eſa. 6.

Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum, & eleuatum.

Sedere autem, & ſtare aliquem ſimul, &

ſemel cum repugnent, ad inuicem illi videtur opponere, quod Eſai. protulit, quod Stephanus dicebat Act. 7. Stephanus vidit Chriſtum ſtantem.

Reſponſio.

Domini autem ſeſſionem ſi ſic intelligas quemadmodum intellexerat Auguſtinus nulla quidem in dictis locum habebit contrarietas. Aſcendit in cœlum ſedet ad dexteram Dei Patris: quid eſt ibi ſedere: ibi habitare. Sedes enim dicitur vbi quiſquam habitat. hac igitur expoſitione ſtante ſeſſio, quam ponit Eſai. ſtationi, quam innuit Stephanus non repugnabit.

In de tempore ſerm. 119.

Vidi Dominum ſedentem, idest habitantem, & ſic non repugnat Stephano, qui dominum dixerat ſtantem vidiſſe.

Eſa. 6.

Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum, & eleuatum.

Inuiſibilem autem Dominum præter quam, quod experientia nos doceat, & verbum ipſius ad Moyſem: Poſteriora mea videbis, faciem autem meam nunquam uidebis Apoſtoli verba ad Timot. 1. capit. 1. clariſſime demonſtrant. Regi ſeculorum immortali, & inuiſibili. Quem igitur inuiſibilem prædicant omnes, qui fieri poteſt; vt hominis intuitu Eſai. aſpiceretur?

Reſponſio.

Credere autem id quod corporeis oculis inuiſibile redditur: in ſpiritu ſe poſſe viſibi-

lem

tem alteri præſtare non eſt difficile. Vidit igitur Eſaias Dominum ſedentem ſuper ſolium: ſed ſpiritualiter vidit: non corporaliter. Oculis enim corporeis omnibus inuiſibilis eſt Deus.

Dominum vidit ſedentem ſed ſpiritualiter.

In terra ſanctorum iniqua geſſit, & non videbit gloriam Domini. Zacch. autem 12. dictum: Ioann. 19. contrarium ponit videbunt (inquit) in quem pupugerunt. Quomodo igitur non videbũt, ſi in quem pupugerunt, videbunt?

Eſa. 26.

Nodum ſoluit Auguſtinus. Ante Iudicem Dominum congregabuntur omnes gentes. Omnes gentes igitur videbunt Dominum, boni homines, & iniqui hac tamen differentia, quod omnes Deum videbunt non in forma ſerui: ſed in forma Dei: ſed Dei gloriam, Dei claritatem impij non videbunt: ipſum tamen Iudicem, minantem, & punientem obſeruabunt. Iuſti autem, & Electi, & Iudicem habebunt Dominũ, & ipſius gloriam videbunt. Non uidebũt igitur impij gloriam Domini cum ipſa gloria priuentur, ſed bene videbunt Dominum.

Reſponſio.
In Pſal. 109.

Et non videbit Dominĩ gloriam impius.
Sed bene videbit Dominum.

Ego Dominus, & non alter formans lu-

Eſai. 45.

cem,

cem, & creans tenebras, faciens pacem & creans malum.

Cui etiam concordare videtur id quod in Amo. legitur cap. 3. Si erit malum in ciuitate, quod non fecerit Dominus? ſed cum Arbor bona bonos fructus faciat, ex Dei bonitate malum procedere videtur impoſſibile. Contrarium ergò faciunt Prophetæ ei, quod in Euang. ſcriptum eſt. Non poteſt Arbor mala bonos fructus facere.

Reſponſio.

Permiſſiue, & nõ effectiue à Deo malum eſt.

Malum pœnæ nõ enim culpæ à deo procedit.

Sed malum quomodo fiat, & procedat à Domino ſicuti omnibus manifeſtum eſt Theologis, ſic etiam & alijs declarandum proponitur. Effectiuè malum à Domino minus procedit. Non poteſt arbor bona malos fructus facere; permiſſiue autem vtiq; procedit; permittit enim (vt quotus quiſque ſapiens benè norit) mala omnia Dominus, quia ex his bonum eligere noſcit, ſeu à Domino malum pœnæ procedit non culpæ, quod malum alijs, & ſi dicitur bonum potius iure dicendum eſt, cum in eo ſplendor diuinæ Iuſtitiæ appareat.

Eſa. 53.

Et dabit impios pro ſepultura, & diuites pro morte ſua, eo, quod iniquitatem non fecerit, neq; dolus fuerit in ore eius.

De

*De Ieſu Chriſti futura paſſione propheti*ʒ*as Eſaias dicit dominum (ut audiſtis) peccati, omnis, & doli neſcium, & ignarum. contrarium tamen dicit Apoſtolus 2. Corin. 5. eum, qui non nouerat peccatum pro nobis peccatum fecit.*

Malum profecto noſtris auribus ſonum verba reddunt Apoſtoli: ſi ad literam tantũ intelligantur dicti autem eiuſdem meminiſſe neceſſarium eſt, in quo dicitur litera occidit: ſpiritus autem viuificat: ſpiritualiter igitur verborum intellectum ſi (ut decet) attendat quiſpiam dulcis ipſorum efficietur ſonus de perſona Patris loquitur Apoſtolus, hæc dicens. Pater, qui peccatum non nouerat, ſicuti agendo cognoſcunt homines fecit eum, ſcilicet Chriſtum, eius filium, & eiuſdem ſubſtantiæ, peccatum pro nobis, ideſt eum pro peccatis obtulit. Hoſtia enim legis pro peccatis oblata peccatum nuncupabatur. Sic oppoſitioni huiuſmodi ſatisfaciendum putat Auguſtinus.

Reſponſio.

Deus Pater fecit Chriſtum peccatum pro nobis hoc eſt pro peccatis noſtris in cruce hoſtiam offerri voluit.

In quæſt. ex nou. teſt. tom. 4.

Iacob genuit Ioſeph uirum Mariæ de qua natus eſt Ieſus, qui dicitur Chriſtus. Orbis totius Seruatoris generationem deſcribens Matth. cap. 1. Iacob (ut notat Au-

Matth. 1.

ctoritas allegata) Ioſeph genitorem ponit. De eodem tamen Ioſeph verba faciens Lucas Chriſti ſcriba doctiſſimus aliter dicit Ioſeph, videlicet filium fuiſſe Heli quomodo ergò uerum eſt Ioſeph duos potuiſſe patres habere?

Reſponſio.

Lib. 2. retracta. Tom. 1.

Heli filius adoptiuus ſecundũ legem non quod ipſum adoptaſſet Iacob naturalis.

Auguſtinus ad hoc reſpondet. Iacob fratris Heli filius fuit Ioſeph uxorem enim duxerat fratris ſui mortui, ut eius ſemẽ ſecundum legem ſuſcitaſſet. Heli uerò filius fuerat adoptiuus non, quod Heli ipſo uiuente eum ſibi in filium adoptaſſet, ſed lex, quæ filios etiam mortuis adoptabat ipſum adoptauerat.

Matth. 3.

Ego à te debeo baptizari, & tu uenis ad me.

Vix in Iordanem uenerat Dominus à Ioanne uolens baptizari: cum eius præcurſor Dominum prohibebat, indignum ſe exiſtimans ſanctum hoc in Domino exercere miniſteriũ humillimus ſeruus. Mirum igitur uidetur cur iſte, qui dominum cognoſcens dominum nolebat baptizare: neſcire dominum (dicat alias) prout ſcriptum eſt, in Ioan. c. 1. Qui prior me erat, & ego neſciebam eum. Nec dum Euangeliſta iſte ſibi contrariantur:

tur: ſed in Ioan. c. eod. Ipſemet Ioannes ſibi videtur oppoſitus, is enim qui dixerat, Et ego neſciebam eum paulò ſuperius dixerat quoque: Ecce Agnus Dei, ecce, qui tollit peccata mundi, & infra poſt me venit vir, qui ante me factus eſt. An non videtur contradictio in oppoſito, vt alicuius magnalia, & qualitatem prædicet quis, qui eũ minus cognoſcat?

Reſponſio.

Eleganter plura, & doctiſſimo, & dulciſſimo quidem ſtylo ſuper huius quæſiti ſolutionem ponit Pater Auguſtinus. Nos autem breuiter more noſtro quæſitum ſoluentes dicimus eum Patrem Auguſtinum Ioannem ſe vtique noſſe à Domino baptizandum fore, & quod Dominus erat, & quod ueritas erat: ſed eum baptizandi ſibi poteſtatem auctoritatiue retenturum, & nulli ſeruo eam daturum non dum nouerat. ſecundum hoc ergo dixit, & ego neſciebam eum.

In tract. 5. expoſitionis in Euan. Ioannis.

Nouit Dominũ Ioannes; ſed qđ ipſe ſolus haberet poteſtatem baptizandi non nouit.

Diligite inimicos veſtros benefacite his. Matth. 5.

Cui etiam præcepto verba concordant Apoſtoli Rom. 12. Benedicite, & nolite maledicere. Sed quæ ad Corin. ſcripſerat 1. cap. 12. Reddet illi Dominus ſecundum opera illius, & ad ſacerdotem maximum

Ananiam dixerat Act. 23. Percutiet te Deus paries de albate, & multa alia ſupremis dictis diligenter, & ſobrie conſiderantibus videntur aduerſæ. Quinimo, & ipſe Saluator ſibi ipſi videtur oppoſitus. Nam qui ſemel ſic diſcipulis præceperat præterquã quod iiſdem alias præceperat: In vias gentium non abieritis, verbis etiam proprijs Capharnaum maledicens dixerat, væ tibi Capharnaum, væ tibi Corozaim.

Reſponſio.

In de ſerm. Domini in monte.

Reddet illi Dominus &c. Verba prophetice dicta per imprecationem nõ voto optantis, ſed ſpiritu præuidentis.

Sed propoſitam quæſtionem Auguſtinus ſoluit faciliter Dominus enim (dicit ipſe) Apoſtolis per imprecationem. quod eſſet futurum cecinerat. non optantis voto, ſed ſpiritu præuidentis. Non cum ait Dominus væ tibi Capharnaum, aliud ſonat, niſi aliquod malum euenturum merito eius infidelitati, quod futurum dominus non maleuolentia optabat: ſed diuinatione cernebat. Et Apoſtolus non ait. reddat: ſed reddet illi Dominus iuxta opera eius, quod verbum pronunciantis eſt, non imprecantis. Sic etiam & prophetice dictum fuit illud ad Ananiã: Percutiet te Deus paries de albate Tu iudicas ſecundum legem, & cõtra legem iubes me percuti.

Orate

Orate pro perſequentibus, & calumniantibus vos. Matth. 5.

Attamen aliquos etiam pro quibus nos orare non deceret. 1. Ioann. 5. manifeſtatur. Eſt autem peccatum ad mortem non pro illo dico: vt roget quis; Ioannes ergò Diſcipulus Domini dilectiſſimus de cuius pectore fluenta emanarant Euang. Cui ſuprà Domini pectus recumbenti Domini fuerunt ſecreta manifeſtiſſima Dominicis verbis erit oppoſitus. Miranda quidem res, vt qui diſcipulos ſuos Chriſti ſequaces charitatem continuò docuerat; ità vt eiuſdem præcepti frequentia admirantes ipſum interrogauiſſent Magiſter quare hoc ſemper loqueris? Et dignam ipſo ſententiam reſpondere dixiſſet. Quia præceptum Domini eſt, & ſi ſolum fiat ſufficit charitati poſtmodum inueniatur, contrarium: vt pro aliquibus orare non nobis ſit præceptum oſtendat.

Reſponſio.

Difficilis quidem quæſtio inſolubilis autē nequaquam. Duplex peccatum. aliud, quod non eſt ad mortem; & ideò pro eis orare nobis præcipit. Si autem ad mortem peccauerunt, vt poſt agnitionem Dei per gratiam Domini Noſtri Ieſu Chriſti fraternitatem oppugnauerint, & aduerſus ipſam

Orandum eſt p̄ his qui ad mortem non peccāt.

Matth. 5. gratiam, qua reconciliati ſint Deo, & facibus inuidentiæ agitantur: ut ſint finales in pœnitentia proſpiſis dicit Apoſtolus. Ioannes non oret aliquis.

Matth. 5. Vos eſtis lux mundi: non poteſt ciuitas abſcondi ſupra montem poſita.

Diſcipulis loquutus fuerat Dominus quos (ut in Matth. licet uidere, & modo in hoc verſu legiſtis, & conſideraſtis) Mundi lumen appellat Dominus. Quod etiam tribuit donum præcurſori Ioanni Baptiſtæ, Ipſum enim lucernam ardentem prædicat, & lucentem: ſic enim dicit in Ioann. cap. 5. Vos miſiſtis ad Ioannem, & teſtimonium perhibuit ueritati. Ego autem non ab homine teſtimonium accipio: ſed hoc dico, ut ſalui ſitis: Ille erat lucerna ardens, & lucens. Mundi autem lumen ſi is credendus eſt à quo, & corporalia, & ſpiritualia lumina omnia ortum ſumpſerunt de quo, & in Ioanne dicitur. Ego ſum lux mundi, qui ſequitur me non ambulat in tenebris: non erit uidere quomodo, & cum illo, & alij quæq; mundi dicantur lumina? Quinimò & pars ultima in qua ardentem lucernam inuenimus Ioannem nuncupatum illi erit oppoſita,

poſita, quæ habetur in Ioanne cap. 1. Ibi enim de ipſo ſic dictum eſt: Non erat ille lux, ſed vt teſtimoniũ perhiberet de lumine.

Reſponſio.

In his autem ſcripturis, quod nulla ſit indicanda contrarietas ſenſus demonſtrat. A ſole ſtella, & luna lumen capiunt, nec in eius comparatione lumina dici poſſent: attamen, & ſtella, & luna lumina appellantur. Sic de Ioanne, & diſcipulis Domini dicendum eſt, quod habent lumen à domino, & in comparatione domini non erat Ioannes nec ſunt diſcipuli lux lux (inquam) à qua cætera lumina ſplendorem, & lumen accipiunt. Spiritualia tamen lumina ſunt à quibus, qui verè illuminantur à ueri luminis claritate non deficient. Sicut igitur ad alios comparati diſcipuli, & præcurſor Domini, & ad cæcos præcipuè lux Domini; ſic in comparatione domini lumina appellari minus poſſint.

In comparatione Domini nõ ſunt lux Diſcipuli.

In comparatione Cæterorum ſũt vtique lumina.

Omnis, qui demiſerit vxorem ſuam excepta fornicationis cauſa facit eam mœchari.

Matth. 5.

In quibus uerbis patet clariſſime uxorem nec dum odit non habendam: ſed potius diligendam, cum eam minus dimittendam

eſſe

eſſe Euang. textus proponat contrarium autem uidetur, quod alibi ſcriptum dixerat Dominus: uxorem uidelicet odio habēdam nempe ab illis, qui eum ſequi peroptarent: contrarium hoc demonſtrantia verba ſunt iſta. Si quis uenit ad me, & non odit Patrem ſuum, & Matrem, & Vxorem, & Filios, & Fratres, & Sorores adhuc autem, & animam ſuam non poteſt meus eſſe diſcipulus. Qui igitur fieri poteſt apud hominem odibilem rem cum qua ſemel, & ſemper utriſq; uiuentibus permanere ſit neceſſarium?

Reſponſio. Nodum ſoluit uerbis quamplurimis Pater Auguſtinus. Ipſa autem longiſſima prætermittens uerbis pauciſſimis ſolutionem expediam: Ex eiuſdem Patris noſtri mente nodum ſic aperiens uxorem odiendam hoc eſt propter regnum cœlorum eiuſdem temporalem neceſſitatem repellendam: non enim (ut rem clarius patefaciam eam ſic diligere debemus) ut ipſi bonum temporale potius, quàm æternum deſideremus.

Tomo 4°. in de ſerm. Domini in monte lib. 1.

Diligenda eſt vxor, ſed non ꝑpter temporale commodum hoc enim propter æternum repellitur, & hoc eſt odium.

Matth. 5. Sic luceat lux ueſtra coram hominibus, ut uideant opera ueſtra bona.

Oppoſitum tamen dixerat ipſemet Euangeliſta.

liſta. *Attendite, ne iuſtitiam ueſtram faciatis coram hominibus: ut uideamini ab eis, alioquin mercedem non habebitis apud Patrem ueſtrum, qui eſt in cœlis.*

Reſponſio.

Sed ſi diligenter uerba penſentur, & fideliter attendantur, quod ibi nulla ſit contrarietas manifeſtum uidebitur: aliter enim eſt dicere, ut uideamini, & aliter: ut uideant homines; qui bona faciunt non debent uideri: eorum autem opera bona maxime ſint uidenda: ut ex his cæteri exemplum capiat.

Homines bona facientes nõ debent videri, operã bona debent videri.

Matth. 5.

Si quis te percuſſerit in una maxilla, præbe ei, & alteram.

Ipſe autem Dominus, qui ſic diſcipulis faciendum, & obſeruandum præceperat à Pontificis famulo percuſſus ſui exceſſus tempore nec dum maxillam alteram non præbuit ſed temerarium illum arguens uiolentam accuſans percuſſionem dixerat. Si malè loquutus ſum ex proba de malo, Si autem ne, quid me cædis? ubi ſatis expreſſerat (præterquam, quod id etiam Naturæ expoſtulant iura) ad ſui ipſius defenſionem hominem promptum nequaquam fore redarguendum.

Reſponſio.

Verum ne ſibi ipſi contrarius per iam di-

Ita ſuperius aliquibus Dominum videatur eſt dicendum per uerba primæ animi promptitudinem ad mala patienter tolleranda Dominum commendare; non ſui ipſius defenſionem alicui denegare; Si quidem iure naturæ repetere ſua quiuis poteſt, & debet. Nemo enim cogitur cui non vult facere beneficium in 92. can. præcarie; & ideò ad Petrum non dixerat Dominus cum ipſo de fraterna correctione verba faciens. Si peccauerit in te frater tuus condona illi debitum: ſed uade, & corripe eum offenſus igitur, qui ab ipſum percutiente in vna maxilla odium ex animo relegat alteri eam maxillam perhibet; ſed ſi coram Iudice de iniuria ſatisfactionem repoſcat, aliquid non facit, quod ſupradicto contradicat directè.

Si quis te percuſſerit.

Animi prontitudinem commendat ad iniuriam tollerandam.

Si autem bene quid me &c. ſeu defenſionem nõ prohibet.

Matth. 5. *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.*

Inuiſibilem autem Deum Apoſtolus ſacris ſuis in compoſitionibus recitat, & demonſtrat. Sed Prophetæ omnes, & Euangeliſtæ, ac qui circa ſacra uerſantur omnes componentes rem aptiſſimè manifeſtant. Hic eſt quod mater noſtra Hyeruſalem huiuſce veritatis arcana aperiens ſanctorum auctoritatibus

talibus decorata dicere ſolet Regi ſeculorum immortali, & inuiſibili. Deum nemo vidit vnquam, quem nemo hominum videt. Quem igitur ſui natura inuiſibilem dicimus quomodo viſibilem prædicabimus?

Verum à nobis minus viſibilis prædicetur Deus: ſed ab eiuſdem filio, qui vt ſupra dixeramus in Matth. ſimilia verba protulit. Beati mundo corde rem intellectu difficilem diſtinguere operæpretium eſt. Vtrunque verum eſt, & Deum eſſe viſibilem, & inuiſibilem eſſe non eſt inconueniens confiteri. Temporum diuerſitates conſideret quiſq; tunc ei rei veritas manifeſtabitur. Deum nemo vidit vnquam verum eſt: quia non videbit me homo, & viuet. Præteritum eſt hoc, futurum eſt, quod dicitur. Beati &c. In hac ergò uita inuiſibilis Deus uiatoribus comprehenſoribus autem uiſibilis, ſeu (vt pater Auguſtinus) notat, quod Deus poteſt uideri, hoc eſt intelligi ſecundum donum gratiæ ſuæ, ſiue ab Angelis, ſiue ab animabus ſanctis plenam uerò diuinitatis naturã, nec Auguſtinus quidem, nec ſanctorum aliquis perfectè intelligere poterit, & ideò inuiſibilis, & incomprehenſibilis.

Reſponſio.

Inuiſibilis viatõribus viſibilis cõprehẽſoribus.

Seu videtur hoc eſt intelligitur p donum gratiæ, & non videtur p Naturam ſuæ diuinitatis.

Matth. 6.

Orantes autem nolite multum loqui ſicut Ethnici faciunt: putant enim quod in multiloquio ſuo exaudiantur.

Hunc orandi formam hunc in orationibus Deo directis ordinem diſcipulos, ac Chriſtianos omnes docuerat Saluator. Apoſtolus autem Paulus huic videtur contrariare ſententiæ, qui in Theſſ. 5. inter alia, quæ ad ipſos Theſſalonicenſes ſcripſerat hoc unū illis inſtituit memoriale. ſemper gaudete, ſine intermiſſione orate: quinimò, & ipſe Dominus quaſi dicto ſuo contradicens dixerat in Luc. 18. quia oportet ſemper orare, & nunquā deficere: orare.n. ſemper, & parū loqui ſicut præcipit ipſe videtur cōtrarium.

Reſponſio.

In 121. epiſtol. Tom. 2.

Sermo multus prohibetur non diuturnus affectus, qui, & oratio dici poteſt.

Pater Auguſtinus hanc dirimit contrarietatem, & oppoſitionem cum oratio ſit mentis eleuatio in Deum non ſolum uerbis, ſed deſiderio orari poteſt: Quinimò ideo uerbis oramus Dominum: ut illis rerum ſignis nos ipſos admoneamus, quantumq; in hoc deſiderio profecerimus nobis ipſis innoteſcamus: aliud igitur eſt ſermo multus, aliud diuturnus affectus: primum prohibet Dominus, & ideo dicit. Orantes nolite multum loqui. Secundum concedit; & ideo ipſe quoq; erat pernoctans in oratione Dei.

Ne

Ne ſolliciti ſitis animæ ueſtræ, quid mãducetis; neque corpori veſtro, quid induamini. Matth. 6.

Sed cum ei, qui operantur ſint ſollicitudini uacantes contrarij falſum reputabitur dictum Apoſtoli. 2. Theſſa. 3. Vbi dicitur, qui non vult operari non manducat. Oppoſitum eſt etenim ei, quod per dominum dicebatur circa ſecularia negotia ſollicitudinem damnantem.

Sed quomodo Apoſtolus ſentire aduerſũ Dominum poſſet: ut nos præciperet non eſſe debere ſollicitos, quid manducemus, & quid bibamus, & unde cooperiamur: ut ſtiſtam contempſerimus ſollicitudinem ad manducãdum, & bibendum, & cooperiendum neceſſarijs iure priuemur? An non, & iſte fuerat Apoſtolus, qui quantum prædicauerat ad nullum alium præordinauerat finem, niſi omnibus ſuadere legi, & voci Domini Ieſu Chriſti Mundi Saluatoris obtemperaturis. Ideo dicendum pro concordia (ſicut dixerat Auguſtinus ad Aurelium ſcribens Epiſco. Carthagnen.) quod uera eſt ſententia Domini, & cum arguitur de Apoſtolo reſpondẽdum eſt, quod non de opere corporali, cuius ſollicitudinem prohibet dominus intendebat

Reſponſio.

Præceptum Domini eſt circa corporalia.

Qui non operatur ſpiritualiter non manducat.

In de opere monachorum.

ipſe cum dixerit, qui non laborat, ſed qui non operatur non manducet; ſed de ſpirituali.

Matth. 6. *Pater noſter, qui es in cœlis ſanctificetur nomen tuum.*

In cuius dominicæ orationis ſequela (ut quis Euangelicæ legis ſcriba optimè norit) ſex aliæ commemorantur petitiones, ità ut in totum ab eodem Euangeliſta Matth. ſeptem ponantur. Lucas tamen, qui eandem ponit à Domino dictam orationem, & ſuis ordinatam ſequacibus quinque tantummodo in ipſa per Dominum poſitas petitiones demonſtrat. Iſte igitur duas illas retinens, tertiam videlicet in qua dicitur; Fiat uoluntas tua, & ultimam in qua nos per Dominum à malo petimus liberari, aut erit diminutus, aut Matth. qui ſeptem dominicæ orationis petitiones commemorat ſuperfluus erit iudicandus.

Reſponſio.

Petitiones ſunt neceſſariò poſitę Lucas tamē breuiter narrauit. ſ. non duas tanquā ſuperfluas tacet, ſed vt contentas ſub illis in Enchiridion.

Huiuſcemodi autem quæſiti præſentis declaratio, & Chriſtianam legem profitentibus & doctrinam neminem fugiat arbitror. Illud tamen non erit inutile, & ſuperfluum recenſere, quod ad Laurentium pro huius declaratione ponit Auguſtinus. A Matthæo

(inquit

(inquit iſte) non vtique diſcrepauit Lucas: ſed quomodo iſta ſeptem ſint intelligenda ipſe ſua breuitate commonuit. Tertiam enim petitionem Lucas duarum ſuperiorum eſſe quodammodo repetitionem demonſtrans, eã prætermittendo fecit intelligi; nec vltimam poſuit libera nos à malo: illam volens pertinere ad penultimam Matthæi. Igitur, & ſi omnes ſeptem petitiones, neceſſario à Domino poſitas narraſſet Matth. Lucas tamẽ duas ſubticuit, non tanquam ſuperfluas: ſed in quantum ab illis continentur.

Nolite cogitare de craſtino. Matth. 6.

Præceptum Domini eſt, quod ab aliquibus ſi ſeruandum mandatur perfectis principaliter præponitur, ipſe autem Dominus perfectorum omnium Magiſter, & vera perfectionis exemplar loculos habens proprios inter diſcipulos (vt Ioannes 13. manifeſtat) de futuro cogitare videtur, contrarium igitur præcipit diſcipulis, de craſtino eos prohibens cogitaturos.

Reſponſio.

Inde mendacio ad Conſentium.

Auguſtinus autem operationem iſtam remouens, rem ſic dilucidat. Nihil operis noſtri facere debemus Temporalium adipiſcendorum amore, vel timore egeſtatis, tan-

quam

Nolite cogitare de craſtino operãtes aliquid ex timore egeſtatis.

quam ex neceſſitudine. Hæc eſt, quam diſcipulis dat prohibitio, vt de craſtino non cogitent. Iſtum igitur intellectum in oppugnantium intellectu perfectum, & quietum generans ſenſum loculos habere diſcipuli, & mei omnes imitatores non prohibemini, ſed aliquid minus faciatis ex timore egeſtatis: hoc eſt, quod mando vobis de craſtino non cogitare, confidite, confidenter ſpiritualia, & ſpiritualiter verbum operamini. Dignus eſt mercenarius mercede ſua.

Matth. 7.

Non omnis, qui dicit Mihi Domine intrabit.

Verum cum clariſſime conſtet neminem poſſe Chriſtum dicere, niſi in Spiritu ſancto, vnde extat illa ſanctiſſimi Apoſtoli ſententia. Nemo poteſt dicere Domine Ieſu: niſi in Spiritu ſancto; & qui Dei ſpiritu inſpiritante loquitur: non longe à ſalute aberrare cognoſcatur. Meritò poteſt monere, quomodo huic ſententiæ conueniat id, quod Saluator dixerat, videlicet non omnis, qui &c.

Reſponſio.

In de ſerm. Domini in monte Tom. 4.

Auguſtinus Pater ſanctiſſimus quæſtionem ſoluendo diuerſimode conſiderat verbũ dicu Bifariam (inquit) ſumi poteſt verbum iſtud propriè, & in propriè. Propriè enim

dicit,

dicit; qui voluntatem, ac mentem ſuam ſono vocis enunciat: improprie autem dicit ille, qui nec vult, nec intelligit, quod dicit. Generaliter igitur Dominus poſuit verbum dicit: cum dixerat non omnis: Apoſtolus autem illud poſuit, prout ſignificat voluntatem, & intellectum dicentis, præterquam, quod inconueniens nullum eſſet: vt aliquis Spiritu Dei ductus nunc Domine Domine dicat, qui perſeuerantiam admittens à ſalute ſit alienus.

Non omnis &c.

Quia, & ſi Spiritu Dei ductus illud dicat vſque ad finem quem requirit perſeuerantia non dicit.

Accedit ad eum Centurio rogans eum. Contrarium tamen ſentit Lucas, qui geſta narrata per eundem Matth. inter Chriſtũ, & Centurionem deſcribens eum ad dominũ minus accedere deſcribit. Sed ſeruos ad ipſum de Iudæis aliquos miſiſſe comprobat. Miſit ad eum Seniores Iudæorum ſic ipſius verba teſtantur.

Matth. 8.

Quæſitum iſtud ſicut quandam oppoſitionem clariſſime omnibus manifeſtat, ſic eiuſdem ſolutionem neminem concionatorum præcipue latere cognoſco: illam tamen ſilentio non prætercam, quam ſanctiſſimus Pater Auguſtinus perdemonſtrat. Amicos utique ad Dominum Centurio deſtinauit. Verum eſt quod

Reſponſio.

Acceſſit Centurió ad Ieſum voluntate per amicos ſuos tamen acceſſit.

Lib. 1. loquut. de exod.

eſt quòd narrat Lucas. Ipſe tamen acceſſit non corpore: ſed uoluntate. Ipſius enim in Amicis ſuis uoluntas præſens fuerat. Vnde eſt, qui uos recipit Me recipit, & qui me recipit recipit etiam, qui me miſit.

Matth. 9.

Dominus cum publicanis, & peccatoribus manducabat dicens. Non opus eſt ſanis medicus: ſed malè habentibus. Cum igitur prępoſita uerba ex ipſius ueritatis ore dicta fuerint ueritatem non ſapere nemo niſi inſipiens iudicabit. Magnus uerò ex eiuſdem ueritatis concionator ne ab ipſa uideatur ueritate aberraſſe expoſitione indiget, & interpretatione in his, quæ dixerat uerbis. 1. Corin. 5. Scripſi uobis in Epiſtola non commiſceri fornicarijs, ſi quis frater nominatur in uobis, aut fornicator, aut Idolis, ſeruiens, aut auarus, aut maledicus, aut ebrioſus, aut rapax cum huiuſmodi, nec quidem cibum ſimul ſumere cum enim peccatores ſint, quos ibi nominat Apoſtolus, Qui fieri poteſt nos illis non commiſceri, nec cum ipſis cibum ſumere, quando cum illis cibum manducabat, Dominus, & cum eis pro illorum conuerſione, & ſalute commiſcebatur.

Sed:

Sed vt minus oppoſitum, quod videtur contrarium iudicetur illud diligenter eſt attendendum, quod vltimo dicebatur: videlicet pro illorum conuerſione, & ſalute: ſi enim quiſque peccatoribus valet tutius commiſceri. Nec obſtat Apoſtoli dictum peccatoribus non commiſceri perſuadens: Ipſorum enim malam vitam potius non imitandam, quàm eorum ſalutem non perquirendam intendebat. Non commiſceri prædico vobis fornicarijs auaris &c. eandem videlicet perpetrantes, quæ ipſi agunt ad perditionem.

Reſponſio.

Poteſt quiſque commiſcere peccatorib⁹ quo ad eorum ſalutem non ipſorũ acta peruerſa imitando, & perpetrando.

Ne quid tuleritis in via, neque virgam, neque peram. Matth. 10.

Huic præcepto oppoſitũ aliquod ponit Marcus cap. 6. Nam ſub alijs verbis mandatum Domini commemorans, ſic dixerat. Et præcepit eis ne quid tollerent in via niſi virgam tantum.

Sed præterquam quod plura ponat Pater Auguſtinus huius nodi ſolutionem manifeſtat clariſſimè. vnum tamen ponit, quod quæſitum ſoluit, faciliter vtriuſque enim Euangelij in vnum colligens dicta ſic dicit in perſona Domini.

Reſponſio.

In conſenſu Euã geliſtarum lib. 2.

Matth. neq; virgam ideſt minimas res.

Marc. ſed virgã tantum. i. reſpoteſtatem, quam vobis do quæ ſatiat, vt neceſſaria vobis quę nõ portanda prepono non deſinant.

Nihil neceſſariorum nobiſcum feratis, nec uirgam: niſi uirgam tantum: ut illud quod dictum eſt. Nec uirgam tantum, intelligatur, nec minimas quidem res. Quod uerò adiunctum eſt: Niſi virgam tantum intelligerent poteſtatem: quia per poteſtatem à Domino acceptam, quæ virgæ nomine ſignificata eſt etiam, quæ non portantur non deerunt.

Matth. 10

Non peram portabitis in uia, neq; duas tunicas, neque calciamenta. Euangeliſta autem Marcus, & ſi concordantiam in Matth. monſtret cap. 6. in vno tamen diſcrepare videtur. Nempé in calciamentis: ubi enim dixerat. Ne quid tollerent in uia niſi uirgam tantum non peram, non panem, neque in zona æs, mox addidit: ſed calciatos ſandalijs quid eſt igitur, quod dixerat Matth. neque calciamenta, cum calceamentorum uſus non prohibeat Marcus?

Reſponſio.

Neque pes tectus neque nudus ad terram.

Auguſtinus ubi ſupra hanc ad quæſitum dat reſponſionem in Matth. Sollicitudinem damnat Dominus non opus, & ideo calceamenta prohibet, ne Diſcipuli longum iter facturi de pluribus calceamentis ſibi prouiderent.

rent: Ipſe tamen etiam ipſius Auguſtini intellectu innixus, & fidens dicerem ſic. Non portabitis calceamenta ſuper pedes: ſed ſandalia, ſeu ſoleas, quæ ſub pedibus ponuntur, vt pes neque tectus ſit, neque nudus ad Terram: vt ſignificaret: Euangelium nec fore occultandum, nec terrenis commodis innitendum.

Inter natos Mulierum non ſurrexit maior Ioanne Baptiſta. Matth. 11.

Sic ad Iudæorum turbas ipſius germani, & Præcurſoris laudes, & præconia narrans dixerat Dominus inter natos mulierum neminem ipſo maiorem. Ex dictis tamen quãta ſit, quæ oritur quæſtio norunt plurimi. Maior eſt omnibus inter natos mulierum Ioannes Baptiſta. Maior igitur eſt Saluatore. Oppoſitum tamen dixerat ipſe præcurſor domini: Dominum namq; reſpiciens ad diſcipulos, & ad cæteros ſui ſpectatores de eodẽ dixerat. Qui poſt me venit maior me eſt: cuius non ſum dignus corrigeam calceamentorum ſoluere.

Difficillimam iſtam quæſtionem ſic (ni fallor) ſoluendam eſſe cenſeo. Qui poſt me venit maior eſt &c. Verum eſt ipſius Ioan- Reſponſio.

Inter natos mulierum &c.

Inter natos mulierum ea natiui tate, quæ ex ſeminis conceptione mulieris, & viri cauſatur.

Nemo Io. Baptiſta maior Dominus autem conceptus ex Spiritu ſancto.

nis Baptiſtæ de Domino teſtimonium: ſed nec à veritate alienum reputabitur, quinimò uerisſimum de ipſo Ioanne Saluatoris erit æſtimandum. Sic autem ad ſolutionem extunt ipſius uerba intelligenda. Inter natos mulierum: hoc eſt inter eos, qui ea ſunt nati natiuitate, qua cæteri homines: homines uidelicet ex hominum ſemine procreati. Nemo maior Ioanne Baptiſta: ſecus autem ipſe dominus, qui ex Spiritu ſancto in vtero Virginis conceptus eſt.

Matth 11.

Iugum meum ſuaue eſt, & onus meum leue.

Sed mirum quibuſdam videtur quomodo domini iugum ſuaue ſit, & ſarcina leuis, quæ anguſtijs, tribulationibusq; ſunt onuſta, quæ non niſi duriſſima hominibus appareāt: ſic namque teſtatur Apoſtolus 2. ad Thimot. 3. In omnibus commendantes noſmetipſos tanquam Dei miniſtros in multa patiētia in tribulationibus, in neceſſitatibus, in anguſtijs, in plagis &c. ac ibidem à Iudæis quinque es quatragenas vna minus accepi: ter virgis cæſus ſum: ſemel lapedatus ſum: ter naufragium feci: Nocte, ac die in profundo maris fui, & cætera, quæ numerari

quidem

quidem pericula poſſunt: ſed. tollerari, niſi Spiritu ſancto iuuante non poſſunt. Quomodo igitur ſuaue eſt Iugum Domini, quomodo onus leue?

Verum ipſemet Apoſtolus leuiſſimum onus, quod portatur in Domino, & iugum ſuaue, quod non ſic aperte ſupradictis demõſtrat verbis alibi apertiſſime manifeſtat. Nẽpe ad Rom. 8. Non ſunt condigna (dixerat ibi) paſſiones huius ſeculi ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Ecce igitur vnde illud iugum ſuaue, & ſarcina leuis. Nam & ſi omnia mala, quæ ſunt in mundo propter Dominum non ſubſtineat, & Domini præcepta feré innumerabilia (& ſi in vno fundata, ſcilicet in præcepto dilectionis) obſeruet libenter, & eius uoluntas Domino non adhæreat amando Dominum à Domino deſerebitur; uoluntate autem adhærere Domino facile eſt; & hoc eſt, quod Domino placet. Ideò dicit Iugum meum ſuaue eſt; & onus meum leue. Spirituali igitur uiuentibus omnia mala, & onera leuia uidentur, dura tamen carnis infirmitati; et hæc ſit ad quæſiti reſponſionem accommodatio.

Reſponſio.

Omnia duriſſima, quæ ꝑpter Chriſtũ patitur homo facilia ſunt ſpiritualiter viuentibus, & ideo dicit Iugũ meum ſuaue eſt.

Qui non eſt mecum aduerſum me eſt. Matth. 12.

Sed

Sed directè huic contrariantur ſententiæ (ni fallor) illa, quæ ad diſcipulos dixerat Saluator noſter. Dæmonem peccantem in nomine Domini prohibere uolentes: quia cum ipſis diſcipulis Dominum non ſequebatur. Nolite (inquit) prohibere, qui contra uos non eſt pro uobis eſt. Si nihil in illo corrigendum erat ſecurus ergo ſi quiſquis extra communionem Eccleſiæ conſtitutus colligit in Chriſti nomine diſſociatus à Chriſtiana Religione: atq; ita falſum erit illud, quod dicebat primo uidelicet. Qui non eſt? ſic ſententias ad inuicem contrariari demonſtrat Pater Aug.

Tom. in de bapt. cõtra Donatiſtas cap. 1.

Reſponſio.

Sed ipſe quoque nodum aperiens reſponſionem ibidem ponens oppoſitionem tollit. Impoſſibile minus eſt diuerſis temporibus propter diuerſus actus aliquem fore culpandum, & laudandum laudari utique (& ſi infidelis ille ſit) ſi actum quandoque faciat ad Eccleſiæ membra pertinentem cum pro Eccleſia, & non contra ipſam faciat; & ideo dicebat Dominus diſcipulis loquens: Nolite prohibere &c. Quia & ſi minus fidelis opera tamen facit ex quorum continuatione ſequeretur, ſcilicet diſpoſitiuè: vt mecum ſit ille gratia mea, qui ante opera illa contra me erat. Damnari poſſet poſtea cum

Qui contra vos non eſt operãdo, ſcilicet cõtra vos & ſi infidelis ſit ille in opere illo non debet prohi hiberi.

opus

opus illud rectum derelinquens ad pecora remeans contra dominum ambulet, & contra eiuſdem legis præcepta operaretur.

Bonus homo de theſauro ſuo profert noua, & uetera. Matth. 12.

Aliquis igitur ſi adhuc eſſet, qui de theſauro ſuo noua proferret, & vetera huic ad eſſe bonitatem nemo dubitaret: quomodo ergo uerum eſt, quod dixerat Dominus Mar. cap. 12. Nemo bonus niſi Deus?

Ex ſupradictis pendet ſolutio contra dicta tertia: ſed: ut ſilentio non prætereamus rem propoſitam dicimus Bonitas per participationem, & per eſſentiam. de hac loquitur Saluator. Nemo bonus niſi Deus. de prima autem intelligitur Auctoritas prima. Reſponſio. Homo bonus p participationem, Deus per eſſentiam.

Beatus es Simon Bariona: quia Caro, & Sanguis non reuelauit tibi: ſed Pater meus, qui in cœlis eſt. Matth. 16.

Neminem tamen latet illis optari Beatitudinem, qui Dei Patris præcepta ſeruantes eiuſdem efficiuntur filij. Talis ergò erat Petrus, qui dominum Dei filium confitendo ab ipſo meruit audire. Beatus es Simon Bariona &c. Oppoſitum igitur Saluator nequaquam

quaquam mox dicere debuit, & tamen ibidem: ubi ſupra ſic legitur: Vade poſt me Sathanas; ſcandalum mihi es; quomodo ergo Beatus, qui Sathanæ comparatur? Si à beatitudinis regno relegatus Sathanas ob eius ſuperbiam fuerat, & Sathanas dicitur à Domino Petrus quomodo beatitudinis intrabit ianuam?

Reſponſio. *Sed rationes, ob quas beatum primum, Sathanam deinde Petrum nominauerat Dominus contrarietatis huius amouet. Tramitem. Beatus Simon, utique uerum eſt: ſed vnde beatus; quare beatus: Quia pater quam modo reuelaueras confeſſionem tibi reuelauit. Vade poſt me Sathanas, benè dicit Dominus: Sed qualis Sathanas, quia hominis, & non Dei, ut ſupra ſcientiam habens meam, ut Sathanas uis paſſionem impedire.*

Beatus Simon ꝓpter Chriſti confeſſionem ex patre per os ſuum procedentem.

Sathanas dicitur Petrus, quia nõ Dei, ſed quę hominis ſunt ſapiebat.

Matth. 17. *Helias iam uenit, & ipſe eſt Ioannes Baptiſta.*

Sic ad Iudæos dixerat Dominus Ioannis Baptiſtæ eiuſdem Domini præcurſoris laudes, & præconia illis denuncians. Interrogatus tamen ipſe præcurſor à Iudæis, & Chriſtũ ſe eſſe, & Heliam coram omnibus negauit.

eſt

eſt igitur in dictis oppoſitio.

Eam tamen Patris Auguſtini, & D. Gregorij (vt noſtis omnes) dictis inhærendo ſic ſoluendam dicimus, & fatemur: uerum dixiſſe Dominum, Qui Ioannem Baptiſtam Heliam in ſpiritu appellauerat, & à ueritate minus alienum Domini præcurſorem, qui in perſona Heliam eſſe denegauerat.

Reſponſio.

Ioannes Baptiſta in ſpiritu Helias non in perſona.

Et poſt dies ſex aſſumpſit Ieſus Petrum, Iacobum, & Ioannem, & duxit illos in montem excelſum ſeorſum.

Matth. 17.

Sicuti iſtam Domini promiſſionem tribus Ieſu factam diſcipulis ſciunt quam plurimi; ita & multi contrarietatem norunt, quæ inter Matth. & Lucam verſatur cum iſte, Domini träsfigurationis miſterium poſt dies octo demonſtrare deſcribat, & poſt ſex dies (vt ſcitis) dicat Matthæus.

Propter ignaros tamen (cum eis enim, vt in plurimum, ac ſemper loqui intendimus: ut eorum mentes, quas apparentes iſtæ contrarietates perturbant reſponſiones reficiant) facilem iſtam reſponſionem ſilentio non præteream. Et ideo dicimus ullomodo Lucæ, qui diem promiſſionis à Domino diſcipulis prænarratam, & diem ipſam tranſ-

Reſponſio.

Matth. intermedios poſuit. Lucas diem promiſſionis, & terras figurationis etiam poſuit.

figurationis, ac inter medios ponens poſt octo dixerat dies. Matth. contrariantur dicta, qui inter medios ſolummodò poſuerat quid quid dicant alij ad eiuſdem ſolutionem.

Matth. 22.

Multi ſunt vocati pauci uerò electi. Inter illos igitur multos, qui ab Electorum numerò declinabant cum ipſi inter reprobos locum ſint habituri iuſtificandi à Domino minus fuerint: Non igitur verum eſt, quod ad Rom. 8. dixerat Apoſtolus de uocatis nẽpè illis à Domino iuſtificandis: ſic enim ibidem dicit: Quos uocauit hos, & iuſtificauit: contrarium ergò eſt ei, quod Dominus pronunciauerat. videlicet. Multi ſunt vocati pauci verò electi.

Reſponſio.

In expoſitionibus tamen quarundam propoſitionum lib. exempla ad Rom. ſic præpoſitam ſoluit quæſtionem Pater Auguſtinus, quod uocati ſunt in duplici differentia quidam, qui ſecũdũ propoſitum vocati ſunt, & de is uerum eſt, quod dicit Apoſtolus, quos vocauit, hos & iuſtificauit: quidam autem ſecus licet enim à Domino generali ſint uocatione uocati, ut fuit (ni fallor) tunc tẽporis, cum ſtans in medio templi clamabat, dicens: Si quis ſitit veniat ad me qua uocatione,

Vocati ſecũdum propoſitum ſunt iuſtificati, ſed non omnes ſic vocati.

ctione, & ſi omnes uocabat, & excipiebat neminem: non tamen omnes à Domino tunc fuerunt iuſtificati, niſi pauci, quos Domini uocatio, & prædicatio delectabat: non tamen omnes ſunt iuſtificati, & de his uerum eſt, quod Dominus dicit Multi ſunt uocati pauci uerò electi.

Diliges Dominum Deum tuum, ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & proximum tuum ſicut te ipſum. In his duobus mandatis tota lex pendet, & Prophetæ. Matth. 22.

Verum ne aliquid æſtimetur ſuperfluũ, quod ex ore domini pendet, quandoque diminutus uidetur Apoſtolus, qui legem non in duobus ſicut dominus: ſed in vno impleri ad Galat. demonſtrat: ſic namq; dicit: Omnis lex in vno ſermone impletur. Dilige proximum tuum ſicut te ipſum: ſed cum & Apoſtolus quoque e xuirtute domini, quod ſcripſerat promulgauerit, nequaquam diminutus iudicabitur in vno tantummodo legem impleri demonſtrans, ac eo magis cum in proximi, & non in Dei dilectione implendam legem manifeſtauerit. Minus enim credendum eſt eum, qui uoci Domini pro-

ſtratus Domini præceptis obtemperans, ac eiuſdem dilectionem ad mortem tenens ſic poſtea Dei amorem paruifacere: ut proximum tantummodò diligendum præcipiat.

Reſponſio.

Præſupponitur in præcepto Apoſtoli Dei dilectio & ideò illam tacet.

Exponendus igitur erit Apoſtolus, ut diminutus non iudicetur. Audi (quæſo) præſupponit ipſe Dei dilectionem, & ideò dicit. Omnis lex in vno impletur ſermone. Diliges proximum tuum ſicut te ipſum. Quia niſi deum diligamus propter quem proximus diligendus eſt proximum non diligeremus.

Matth. 26.

Conuerte gladium tuum in locum ſuum. Malchi auriculam in captura Domini Petro amputanti ſic præceperat Saluator. Sed quid tunicam uendere diſcipulis iuſſerat: ut gladium emerent cur gladium in uagina reponendum, & ad opus ad quod inſtituendū fuerat non deſeruiendum iubetur clare igitur mandatum iſtud, quod de Domini ore prolatum deſcribit Lucas illi contrariatur quod per Matthæum deſcribitur.

Reſponſio.

Habeatis gladiū ad zelum vindictæ demonſtrandum non ad occidendum.

Sed nulla quidem apparebit contrarietas in dictis ubi Domini intentio conſideretur; quæ in uerbis latet, uolo, præcipio, ſic uobis ſtatuo filioli mei, ut vnus quiſque qui non habet gladium tunicam uendat: ut illum

emat,

emat; ut per uos me meæ paſſionis tempore uindicare uideat; nolo autem ut pro me aliquem ad mortem gladio vulneretis, & ideo ei non contrariatur, quod Petro dixerat conuerte gladium tuum &c. Caſu enim (ſed dicam melius) diuina fuit uoluntas, ut qui uitam Malchi tollere nitebatur auriculam tantummodo amputaret; & idcirco prohibens dixit. Conuerte gladium tuum &c. ut diceret. ſufficit vulneraſſe hoc permiſi non occidas.

Conuerte &c. ſufficit vulneraſſe non occidas.

Si peccauerit in te frater tuus uade, & corrige eum inter te, & ipſum ſolum. Hanc peccantes corripientibus formam tribuit Dominus: Apoſtolus tamen contrariũ ſentiens (ut uidetur) publicè peccantes publicè corripiendos monet. 1. Thimo. 5. ſic dicit: Peccantes coram omnibus corripe.

Matth. 18.

Talem autem contrarietatem adimit Pater Auguſtinus cui omnes conſentiunt Theologi. De his, quæ non latent peccatis Apoſtoli propoſitio intelligenda erit, non de ſecretis: ne contra domini ſententiam ipſum loquutum putetur ſic dicentis. Si peccauerit in te &c.

Reſponſio.

De peccatis publicis intelligitur dictum Apoſtoli De occultis dictũ Domini.

Erat

Marc. 15. *Erat autem hora tertia ; & crucifixerunt eum .*

Circa horam crucifixionis ſic ſentit Marcus ut propoſita narrat auctoritas . Ioannes uerò horam deſcribens eiuſdem crucifixionis aliter dicit uidelicet circa horam ſextam Pilato ſedente pro tribunali Iudæis crucifigendũ traditum fuiſſe Saluatorem : ſic enim ait . Erat autem Paraſceue hora quaſi ſexta , & dicit Iudæis . Ecce Rex ueſter . Illi autem clamabant tolle tolle crucifige eũ , dicit eis Pilatus. Regem ueſtrum crucifigã? Reſponderunt Pontifices. Non habemus regem &c. Tunc ergo tradidit eis illum : ut crucifigeretur.

Si igitur hora quaſi ſexta Iudæis crucifigendus traditus eſt dominus , quomodo uerum eſt , quod Marcus dixerat hora tertia ipſum fuiſſe crucifixum? Rei ueritatem, & dilucidationem aperit Auguſtinus. A militibus ſuſpenſus fuit dominus , & quia in hora tertia Crucifige clamauerant , ideo in illa hora crucifixum poſuit dominum , ut mõſtraret tunc eos crucifixiſſe , quando clamauerunt , & ſi Ioannes hora in qua milites ſuſpenderunt dominum poſuiſſet.

Reſponſio.

Tom. 4 lib. 3. de conſenſu Euã gel.

Hora quaſi ſexta fuit crucifixus à militibus.

Hora tertia à Iudæis quando crucifige clamauerunt.

Mulieres

Mulieres ueniunt ad Monumentum orto iam Sole Maria Magdalena, & altera Maria. Marc. 16.

Hæ fuerunt Matth. narrat mulieres iſtæ, quæ in Dominica Reſurrectione (quemadmodum recitat Marcus) ad monumentum uenerant: ſed cum ipſe dicat orto iam ſole contrarius uidetur Ioanni, & Lucæ. Ambo enim iſti de eadem hora uerba facientes nec dum ſolem non ortum ponunt: ſed tenebras eſſe: Lucas enim dicit ualde diluculo, & Ioannes mane cum adhuc tenebræ eſſent. De hora igitur iſta, qua uenerunt ad monumentum mulieres non contemnenda exoritur quæſtio. 4.

Sed re uera (ut narrat Auguſtinus) diſcordia nulla eſt inter eos non enim abſolutê dixerat hoc Marcus orto iam ſole: ſed ualde mane oriente iam Sole, hoc eſt Sole de proximo oriundo, quod tempus de principio auroræ intelligitur. Ipſius nãq; auroræ lux per acceſſum Solis de proximo manifeſtatur. Et quia in principio ipſius Auroræ noctis tenebræ in totum extenuatæ non ſunt. ideo bene dicit Ioannes cum adhuc tenebræ eſſent, & Lucas diluculo; & ipſemet Marcus ualde mane.

Reſponſio.

Vbi ſup c. 24.

Orto iam ſole. i. aurora cuius lux a Sole habet eſſe

Cum adhuc tenebræ eſſent, q̃a in aurora nõdũ noctis tenebræ extenuatæ ſunt

Luc. 18. *Domine propitius eſto mihi peccatori.*

A longè ſtans Publicanus Dei Templum ingreſſus ſic orabat dominum, & fruſtatoria (ut inquit Pater Auguſtinus) Talis eſſet oratio, ſi Deus peccatores non exaudiret. Ille tamen, qui mentis nec dum corporis mirabiliter per Dominum viſum recepit in Io. contrarium uidetur ſentire; ait enim. Scimus: quia Deus peccatores non audit. Ergò ut ſupra diximus ex mente Patris Noſtri: Si Deus peccatores non exaudiret fruſtra dixiſſet Publicanus. Deus propitius eſto mihi peccatori. Et tamen ſi eiuſdem publicani coram domino gratiam inueniſſet oratio patet: deſcendit enim, ut ibi met narrat Lucas iuſtificatus apud dominum: quia omnis, qui ſe humiliat &c.

Reſponſio. Tom. 6. ad Oroſium contra Priſcillianiſtas.

Pater Auguſtinus ſic reſpondet. Quod licet hoc dixerat Celidonius illuminatus: tamen non dum erat luminatus mente. Dicerem quoque pro concordia vtraque propoſitionem uerißimam, & ad obiecta reſponderem. Deum peccatores finales in pœnitentia non exaudire ad ſalutem: non enim ſalute dignus eſt, qui ſalutis opera continuè ſpernit & negligit; exaudire autem pœnitentes; & à Domino ſalutis beneficia poſcentes

Nondum illuminatus mẽte dixerat ſic cœcus illuminatus, & ideo nõ eſt eius dictũ contrarium Publicani.

Memento

Memento mei Domine dum veneris in regnum &c. Luc. 23.

In cruce pendens alter latronum, qui a dextris Domini in eius paſſione crucifixus fuerat Dominum deprecans ſic dixerat. Oppoſitum tamen videtur, quod dicit Matth. cap. 27. Ambo enim latrones (dicit iſte) prætereuntes blaſphemabãtur. Verba ſunt iſta. Id ipſum autem, & latrones, qui crucifixi erant improperabant ei.

Duplex ad hoc reſponſio prima eſt iſta. Matth. figuraliter loquutum eſſe, & totum poſuiſſe pro parte, & ideo dicit in numero plurali: Lucam autem hiſtoriam literaliter, & non figuratiuè narraſſe, ſingulariter, & non pluraliter fuiſſe loquutum, ſeu de Domino vtroſque latrones id patet dixiſſe, alterum poſtea diuino lumine inflãmatum oſtinationi non inhærentem impœnitenti latroni ſic poſtea dixiſſe. Nos quidem digna factis recipimus.

Reſponſio.

Totum poſuit p parte.
Non illuminat latro a dextris blaſphemauit illuminatus poſt dixit vt ſupra.

In propria venit, & ſui eum non receperunt. Ioann. 1.

Ipſemet autem Ioan. cap. 8. vnum dicit, quod huic videtur contrariari ſententiæ. Verbum hoc eſt. Vos non auditis: quia ex

Deo non eſtis, quomodo igitur ſui ſi non ex Deo.

Reſponſio.

Penſentur verba, quæ in diuerſis capitibus, ac locis ponuntur, quia cum quiſque pro diuerſis dicta intelligi, & ſupponi nouerit, dubium & oppoſitio de facili euacuabitur. In propria venit, & ſui: hoc eſt homines, quos ipſe fecerat, qui ideo ſui dicuntur: quia, & ipſe erat homo, vt cæteri aut, quia illi, vt Creatori homines ſubditi ſunt) non receperunt cum Iudæis poſtea incredulis loquens dixerat. Vos non auditis, quia ex Deo non eſtis: quia & ſi vt illi homines eſſent: quia tamen Domini reprehenſionem renuebant, ideo dicit. Vos ex Deo non eſtis.

Sui hoc eſt homines quos fecerat Nō eſtis ex Deo vos increduli Iudæi quos ego arguebā, & arguo.

Ioann. 3.

Non enim ad menſuram dat Dominus ſpiritum.

Verum huic contrariatur ſententiæ, quod ad Corin. 1. cap. 12. ſcripſerat Apoſtolus. Secundum menſuram donationis Chriſti, quomodo igitur ad menſuram datus eſt ſpiritus, & non datus?

Reſponſio.

Auguſtinus ſoluit hanc controuerſiam. Dat Deus ſpiritum ad menſuram hominibus. Verum eſt, quod dicit Apoſtolus: abſq;

In executione Euang. Ioā. tract. 14. cap. 3.

Dat Deus hominibus ſpiritū ad

menſura

menſura uerò filio ſuo, & ideò de ipſo ſcriptum eſt. Quod eum repleuerat ſpiritus Domini ſpiritus ſapientiæ &c. meuſuram abſq; menſura dat filio,

Non venit filius hominis: vt iudicet mundum. Ioann. 3

Hoc autem quomodo ueritati ſit contrarium ex dictis eiuſdem in perſona Domini manifeſtum eſt: ait enim cap. 9. cum Iudæis loquens Dominus. In iudicium in hunc mundum veni.

Sed ſi diuerſis in locis diuerſa diuerſimodè dicta conſiderentur nulla quidem dignoſcetur contrarietas. In primo aduentu non venit filius hominis: ut iudicet mundum per damnationem: ſed, vt ſaluet per miſericordiam. In ſecundo autem, vt Iudex ad reprobos condemnandos veniet. Poteſt etiam dici, quod ly in iudicium veniet paſſiuè, & non actiuè ſumi poteſt. veni in Iudicium hoc eſt: vt morti ſim iudicatus: Pilatus enim adiudicauit ipſum cruci.

Reſponſio.

In primo aduentu nō veniam iudicare, in ſecūdo vtique.

Nemo aſcendit in cœlum niſi, qui deſcēdit de cœlo, filius &c. Ioanu. 3.

Chriſtum igitur ſolum in cœlum aſcendiſſe credendum eſt: cum eius verbis contrarie-

tatem ponere non ſit conſonum quomodo ergo uera erit Prædicatoris ſententia, quæ de ſanctis loquens dixerat: Noſtra conuerſatio in cœlis eſt: Nullam enim in cœlis conuerſationem haberent ſancti, ſi & ipſi cœlum non aſcenderent.

Reſponſio.

Duplex primæ auctoritatis ſenſus contrarietatem iſtam euacuabit: Nemo aſcendit in cœlum ante filium hominis: hic eſt primus: Alter eſt filius hominis ſolus aſcendit: quia alij non aſcendunt: ut Chriſtus virtute propria: ſed ab alijs: hoc eſt ab Angelis diuina ordinante ordinatione aſſumpti ſunt.

Nemo aſcendit ante filium hominis in cœlum.

Ioann. 5.

Pater non iudicat quenquam: ſed omne iudicium dedit filio.
Filius ergo mundum eſt iudicaturus ſicut etiam alibi ſcriptum eſt. Ego ſum, qui conſtitutus ſum iudex viuorum, & mortuorum: ſed de Patre loquẽs ipſemet filius audi quid dicat. Ego gloriam meam non quæro, eſt, qui quærat, & iudicet. Pater ergo, nec dum filius. quinimmò Pater, & non filius iudex eſt. Quod etiam verba demonſtrant Danielis 7. Antiquus dierum ſedet iudicium ſedit.

Reſponſio

Quæſtionem ſeu apparentem contradi-

ctionem

ctionem ſoluit Pater Auguſtinus. Pater apparenter non iudicat quemquam: quia filius in forma hominis, in qua iudicaturus non veniet Pater: licet inuiſibilis veniat inuiſibiliter, & cum dicitur. Ego gloriam meam &c. quod ly iudicet ibi accipitur pro diſcernere Pater non iudicat &c. Eſt, qui quærat &c. hoc eſt diſcernat.

Tom. 6. lib. 3. contra Maſſiminum.

Eſt qui quæret, & iudicet, ideſt diſcernat.

Pater non iudicat apparenter, quia filius.

Et in iudicium non ueniet: ſed tranſiet de morte ad vitam. Ioann. 5.

De vere Dominum ſequentibus, eiuſque legem obſeruantibus (vt audiſtis) dixerat præ cæteris prærogatiuis hanc eius Vnam eſſe in iudicium non uenturum. Quod etiam confirmatur per hanc alteram Ioann. (ni fallor) auctoritatem, qui credit in eum non iudicaturum. At omnes ante tribunal Dei bonos, & malos in die iudicij manifeſtandos, præterquam, quod dictum eſt Apoſtoli per uer verba Saluatoris confirmatur. Matth. 21. congregabuntur enim ante illum (ſcriptum eſt ibi) omnes gentes. Ecce igitur patens contradictio.

Reſponſio autem in promptu eſt: ut contradictionem euacuet: In iudicium non uenit ad pœnam: ſed bene ad meritum.

Reſponſio.

Aliq non veniet in iudicium ad pœnam.

Veni

Ioann. 9. *Veni, vt faciam opera eius, qui miſit me.* Ex Euange. autem eiuſdem Ioann. ſcriptũ eſt. *Omnia mea tua ſunt, & tua mea sũt.* Cum igitur opera Patris opera ſint, & filij, quare dixit ueni &c. Et non dixit. Opera mea, &c. An non aliquam verba iſta oppoſitionem demonſtrant?

Reſponſio. Dubium quidem in re uidentur verba facere. Sed Saluatoris intentio perſcrutetur, & ceſſabit dubium Veni &c. Non autem negare intendebat per hoc opera Patris opera non fuiſſe, & Filij: Sed hoc dixerat; ut Iudæi operibus eius magis crederet, dum non hominis abſoluti: ſed hominis Dei, & de Deo uenientis operibus attenderent, ſeu dicatur (& melius;) Veni ut &c. Quia opera mea opera Patris ſunt.

Veni vt faciã &c. Quia opera filij, opera ſunt Patris.

Ioann. 10. *Quem Pater ſanctificauit, & miſit in hunc mundum uos dicitis: quia blaſphemat quando dicit Filius Dei ſum.*
Sed quomodo Pater eum ſanctificauit ſi ſe ipſum. Hoc eſt, quod dixerat Saluator in Ioann. 17.

Reſponſio Tom. 3. lib. 20. de Trinitate c. 6. Contrarium hoc, quod uidetur ſoluentes dicimus (ut bene notat Pater Auguſtinus) cum ſit vna, eademq; uoluntas Patris, &

Filij

Filij Dei, & inſeparabilis operatio mirum non eſt eundem filium, qui a patre ſanctificatum exponit, ut a ſeipſo ſanctificatum fateatur: Ego enim, & Pater (alibi dixerat) unum ſumus, & ad Philippum Dominum interrogantem loquens ipſemet dominus tunc uidelicet cum ei dixerat. Oſtende nobis patrem &c. Verbum reſpondit. Qui uidet me uidet &c.

Qui ſanctificatur a patre a ſe ipſo etiam ſanctificatur, quia eandem cum Patre habet voluntatem.

Ego, & Pater unum ſumus. Ioann. 10.

Quod ei uidetur concordare, in quo dicitur etiam a Domino ad Philippum alloquête. An neſcis, quod ego in patre, & pater in me eſt? Qui igitur eandem habet cũ patre ſubſtantiam quomodo illo minor æſtimari poterit; & tamen ipſemet dicit. Pater maior me eſt.

Reſponſio

Rem leuiter pertranſibo: nam & ſi difficultatem demonſtret euidentiſſimam; omnibus tamen reſponſio eſt clariſſima, quæ nec dum patet ex dictis Auguſtini, ſed vnico, & ſingulari illo dicto, quod in Symbolo ponit Athanaſius uidelicet. Minor patre quoad humanitatem, æqualis patri quoad diuinitatem.

Pater maior me, in quantum homo ſum non vt Deus Tom. 2. & 3

Ioann. 11. *Lazarus mortuus eſt, ſed gaudeo propter vos.*

Sed cum gaudium mœſtitiæ, & lachrymis opponatur, aliquorum mentem mouet, & ſermo, & Domini actus contrarius. Sermo qui ſupra, actus uerò, quem in Lazari ſepulchro præmonſtrauerat: lacbrimas uidelicet foris emittendo. Sic enim ſcriptum eſt. Et lachrimatus eſt Ieſus.

Reſponſio. *Sed reuera & ſi Domini dictum, quod prius dixerat cum actu, quem poſtea manifeſtauerat contraria uideantur: contraria tamen non ſunt ſi gaudij, & lachrymarũ, (vt notat Auguſtinus) rationem aduerterimus. Gaudet Dominus utique: ſed non propter mortem Lazari: ſed propter diſcipulos, qui poſtea Lazari reſurrectionem magis in eo credituri eſſent; lachrimatur poſtea propter infidelitatem Iudæorum, qui propter Domini miraculum potius in infidelitate perſiſtendi fuerant, quam ab ea diſceſſuri.*

Gaudet propter diſcipulos. Lachrimatur ꝑpter infidelitatē Iudæorum. Tom. 10. ſerm. de tempore 94.

Ioann. 11. *Qui credit in me etiam ſi mortuus fuerit uiuet.*

Sed quid eſt illud quod mox addidit. Omnis qui uiuit, & credit in me non morietur in æternũ, an nõ cõtrariũ eſt mori, & nõ mori?

Contrarium

Contrarium eſt quidem, contrarietatem tamen needum uerba Auguſtini euacuant, quæ ſupra, ſed etiam Domini diſtinctio, quam ponit in ſequentibus videlicet, non morietur in æternum: poteſt igitur alter mortuus corpore: non autem in Charitate in æternum uiuere in ſtatu gloriæ, & hæc dubij vera ſolutio.

Reſponſio.

Etiã ſi mortuus fuerit.ſ. corpore. Viuit in æternũ in ſtatu gloriæ.

Quod etiam alterum poteſt habere ſenſum, vt id, quod dicitur etiam ſi mortuus intelligatur de morte peccati, qui enim per baptiſmum accedit ad Dominum, etiamſi per peccata mortalia: nec dum per peccatum infidelitatis ſit mortuus, perr gatiam Baptiſmatis per ſubſequens peccatum non ſemotã in æternam viuet.

Qui amat animam ſuam perdet eam. Sed huic ſententiæ quaſi contrarium videtur (dicit Pater Auguſtinus) quod ait Apoſtolus. Nemo vnquam carnem ſuam odio habet. Cum anima carni opponatur, & prioritate dignitatis, ſic corpus antecellat anima ſicuti habitator habitaculum, & nemo carnem ſuam iam odio habeat: multomagis dignioremanimam nemo odio habere debet.

Ioann. 12.

Tom. x.Hom.29

Auguſtinus vbi ſupra ſic quæſtionem ſoluit.

Reſponſio.

Qui amat hoc eſt amore recto ad viam ſalutis perdet hoc eſt recto odio odit, qæ dilectionem per uerſam concomi tatur.

ſoluit. Duplex eſt Amor rectus alter peruerſus: ſic de odio alterum rectum, alterum peruerſum. Qui amat rectê animam ſuam perdet eam. hoc eſt illam odit odio recto; & eſt rectus amor quando homo iniquitatibus non diligit animam: ſed diligit in ſalute: cum enim animam diligit in ſalute hoc eſt ad uiam ſalutis, tunc illam odit odio recto, quod peruerſam dilectionem concomitatur.

Ioann. 13.

Quo ego uado uos non poteſtis uenire. Sententia autem iſta niſi de reprobis intelligatur contraria uidebitur ei, quam alias ad patrem pro diſcipulis orando dicebat. Pater uolo ubi ego ſum ibi ſit & miniſter meus; quomodo igitur ad cœlum, quo poſt ſuam reſurrectionem erat Saluator iturus accederent illi de quibus antea dicebat. Quo ego &cat.

Reſponſio.

Diuerſitas temporum (& ſi per prius dictum de bonis, & Chriſti ſequacibus intelligatur) oppoſitionem de facili tollit. Quo ego uado in die Aſcenſionis uos in illo die nõ poteſtis uenire: uenietis autem poſtea; quod Petro expoſitum uidetur; Ait enim illi Quo ego uado non potes me ſequi modo, ſequeris autem poſtea.

Quo ego uado vos &cæ. ſcilicet modo.

Qui

Qui non diligit me ſermones meos non ſeruat. Ioan. 14.

Domini igitur ſermo erat, qui ex ore Domini emanabat, contrarium ante in eodem cap. eundem dixiſſe uidetur; & ſermo, quẽ audiſtis non eſt meus ſi non ſuus, quomodo ſuus, & ſi ſuus quomodo non ſuus?

Quæſtio uidetur quidem difficilis: ſed faciliter ſoluitur vbi dictionis illius meos, & non meus ſignificatum conſideretur poſſeſſiuè igitur, & emanatiuè (ut ſic dicam) dictio meus intelligi poteſt. Si poſſeſſiuè benè dicit Dominus. Qui non diligit me &c. Si autem emanatiuè uerus eſt, quem dixerat ſermo, uidelicet. Non a filio tanquam a fonte: ſed à Patre tanquam a fonte emanabat ſermo, & doctrina Domini illis non obſtantibus verbis, in quibus dixerat. Omnia, quæ habet Pater habet, & filius omnia ſua mea ſunt.

Reſponſio.

Poſſeſſiuè ſermõ Domini erat Domini.

Emanatiue autẽ tanquam a fonte erat a Patre.

Quem mittet Pater in nomine meo. Ioan. 14.

Attamen de eodem Spiritu ſancto ad Apoſtolos mittendo in die ſancto Pentecoſtes cũ ipſiſmet Apoſtolis uerba faciens Dominus dixerat. Si uidelicet abiero mittam eum ad nos. Quid eſt igitur, quod dixerat,

Quem mittet ſi ipſe miſſurus erat?

Reſponſio.

Alia eſt Patris perſona, alia Filij. Res profectò ueriſſima, vt autem inſeparabilia ſua, & Patris opera demonſtraret, (ut bene notat Pater Auguſtinus.) Ideo ait cum abiero &c. & alias. Quem mittet Pater, &c. quia ſicut à Patre, & Filio procedit Spiritus ſanctus, ſic ab utroque miſſum fateri non erit inconueniens.

Inſeparabilia sũt Patris, & Filii opera, & ideo ab vtroque miſſum Spiritum ſanctũ dicit filius. Tomo 6. in lib. contra ſermonẽ Arrianorum.

Ioann. 15.

Omnia, quæ audiui à Patre meo nota feci uobis.

Sed cum uerum ſit illud, quod dicitur: qui dicit omne nihil excludere; quid eſt quod ipſe Dominus Apoſtolis dixerat: Omnia, quæ &c. Cum poſteà cum eiſdem uerba faciens dixerat. Multa habeo uobis dicere: ſed non poteſtis modò; paucis igitur in uerbis contrarium demonſtratur.

Reſponſio. In lib. 1. de Trinitate tom. 3.

Attamen contrarietatem euacuat Pater Auguſtinus. Dicit enim figuratiuè fuiſſe loquutum Dominum tunc cùm dixerat Omnia, quæ &c. Tempus poſuiſſe pro tempore, præteritum, ſcilicet pro futuro. omnia, &c. nota feci, hoc eſt nota faciam; ſeu figuratiuam loquutionem renuentibus pro ſolutione dici poſſet. Multa habeo, &cæt.

Omnia, nota feci hoc eſt nota faciam.

quæ

quia non poteſtis modo: ea enim, quæ uobis datum eſt audire à præceptore ueſtro nota feci. Omnia enim talia à Patre meo audiui, & uobis manifeſtaui.

De filio ſuo, qui factus eſſe ſecundum carnem. Rom. 1.

Illud tamen ſi diligenter conſideres, quod de eodem filio Dei. ad Corin. 2. cap. 5. dicebat Apoſtolus contrarium iudicabis. Hoc eſt dictum. Itaque nos à modo neminem nouimus ſecundum Carnem cum dictio neminem aliquem excludat; quid eſt, quod dicis filium ſecundum carnem factum ſi filium ſecundum carnem nouit factum. Ergò aliquem ſecundum carnem nouerat?

Dictio modo, quæ in ultima ponitur auctoritate ſolutionem ponit. Nouerat prius cum cæteris Apoſtolis, & Chriſtianis ipſum Dominum Apoſtolus: quia ex homine genitum nempe ex Maria carnem ſumpſiſſe Saluatorem credebat: Reſuſcitato tamen Domino ipſum ſecundum carnem non nouerat: hoc eſt ſecundum corporis mortalitatem, ſeu corruptionem. Hoc eſt, quod aliàs dixerat. Chriſtus mortuus eſt, & Reſurrexit iam non moritur; &c.

Reſponſio.

Dominum nouerat Apoſtolus, qa ipſum in carne mortuum fatebatur.

Mortuo tamen, & reſuſcitato eũ non nouerat ſecundum carnem hoc eſt ſecũdum carnis mortalitatem.

Roman. 3. *Arbitramur hominem iuſtificari per fidem ſine operibus.*

Sic fidei præconia denuncians Apoſtolus dixerat ad Roman. per alia multa dictum confirmans, ac per illud præcipuè ſine fide impoſſibile eſt placere Deo. Iacob. autem primo fidem dicit ſine operibus otioſam eſſe.

Reſponſio. *Sed cum utriſque Dei legem prædicantibus, & docentibus ſit credendum contrarietas apparens quomodo ſit euacuanda demonſtrabimus.*

Sine operibus præcedentibus iuſtificatur homo.

Sine ſequentibus operibus otioſa eſt fides.

Iuſtificatur homo per fidem ſine operibus. Verum eſt, quod dicit Apoſtolus: Veriſſimum eſt etiam illud Iacobi, qui dicit. Fides ſine operibus &c. Sed dicendum quod à fide non niſi præcedentium operum neceſſitatē excludit Paulus; & ideò dicit. Arbitramur hominem iuſtificari per fidem ſine operibus. uidelicet præcedentibus: tanquam meritorijs, quia diſpoſitiuè, & præparatoriæ ſecundum Concil. Trident. de iuſtificat. Concurrunt ſeptem actus, ſcilicet Fidei, Timoris, Spei, Dilectionis, propoſiti ſuſcipiendi ſacramentum, propoſiti nouæ uitæ, & obſeruationis mandatorum Dei: fides autem, quam Chriſtianus profitetur ſine ſequentibus operibus mortua dicitur; & ideo benè

dicit

dicit Iaco. Fides ſine operibus otioſa eſt.

Quod autem operor ignoro. Roman. 7.

De peccato loquebatur Apoſtolus, & tamen peccatum operando ignorare dicebat. Ibidem autem contraria loquutum manifeſtatur dicit enim Peccatum ut appareat. Peccatum per bonum mihi operatum eſt mortem; quomodo enim apparet ſi ignoratur.

Reſponſio.

Nodum ſoluit Pater Auguſtinus unico tamen uerbo uidelicet peccatum apparet, & ſi etiam ignorare illud ualeat quiſquam dummodo: I.y ignoto non peccati notitiam, ſed reprobationẽ reſpiciet; & ideo exponens illud Apoſtoli dicit, quod autem operor ignoro, hoc eſt non approbo.

Tom. 4. in libello, qui expoſitionis quarundã ꝓpoſitionum excẽpla ad Roman. Quod operor ignoro hoc eſt nõ approbo, & ideo ſi peccatum apparet non eſt inconueniens.

Scio, quia non habitat in me hoc eſt in carne mea bonum. Roman. 7.

Sed, qui in corpore ſuo bonum dicit non habitare, quid eſt, quod ad Gala. 2. dixerat: Viuo ego iam non ego, uiuet in me Chriſtus. An non bonum eſt aliquid homini Chriſtum habere? Immo, qui habet Chriſtum nec dum bonum habet: ſed infinitum bonum.

Reſponſio

De facili huic quæſito reſpondetur ſi Apoſtoli

ſtoli uerba prima penſentur. Habebat ipſe Chriſtum per gratiam ſecum habitantem, & ideò non dixit ſimpliciter: non habitat in me bonum; ſed in me hoc eſt in carne mea. Sed ſi Chriſtum habebat an non erat ipſe Chriſtus totius Apoſtoli corporis protector, & cuſtos?

Bonũ, quod carni eſſet delectamentũ nõ in carne ſua eſſe dicebat.

Alia cõtra reſpõſum inſtantia.

Erat utique, ergo & in eius carne bonum. Totum conceditur: attamen bonum intelligebat Apoſtolus in carne ſua non eſſe, quod carni eſſet delectamentum; Ecce igitur uis ſolutionis, & reſponſionis.

Galat. 6.

Alter alterius onera portate, & ſic &c. Contrarium tamen ſi dicat ad Galat. etiam ſcribens Apoſtolus uerba manifeſtant, quæ in eod. cap. recitantur. Verba ſunt iſta. Vnuſquiſque proprium onus portabit.

Reſponſio

Vnuſquiſq; onus ſuum hoc eſt pec cati pœnam luet.

Verum præterquam quod uerba omnia ex Apoſtoli ore prolata, & eiuſdem manu conſcripta cum ex Spiritus ſanctus gratia dicta credantur non niſi ueritatem proferre credendum fuerit. Iſtud tamen in primis ueritatem ſapere fatendum eſt. Non enim eorum, quæ Paulus prius dixerat memor Apoſtolus: ut a ueritate aberraret contrarium dixiſſe credendum eſt, Vtrumque ue-

rum,

rum; & tamen alterum alteri non contrariatur dictum, & ſi contrarietatem adinuicem demonſtrent. Vnuſquiſq; onus ſuum portabit dictum æquiualens ei, quod dicitur, & in ſcriptura legitur. Anima, quæ peccauerit ipſa morietur; ac illi etiam ſententiæ. Filius non portabit iniquitatem patris, quia pater pro peccato per ipſum perpetrato pœnā in inferis peccato debitam luet. Iſtud eſt onus quod dicit Apoſtolus. Alterum tamen pro altero onus portare non prohibetur, non enim ibi pro peccato onus intelligit: ſed correctionem pro peccato faciendam contrarietas igitur ceſſabit ubi diuerſa oneris intelligentia conſideretur.

Alter alterius hoc eſt illum cui peccati onus ineſt, charitatiuè corrigat.

Non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo.

Philipp. 2.

De Chriſto Dei filio loquens Apoſtolus ad Philipp. vt ipſius idem eſſe cum Deo Patre demonſtraret ſic dixerat. Monet autem aliquorum mentem id quod ibidem Apoſtolus dicebat de ipſomet Filio Dei verba faciente, quod contrarietatem prius dicto ſuperponere videtur videlicet ſemetipſum exinaniuit formam ſerui accipiens, qui fieri poteſt; vt ſeruus dicatur, qui dominorum

omnium dominus, & Deus iure omnibus demonſtratur.

Tomo 4. lib. 83. quæſtionum.

Auguſtinus contrarietatem euacuat. Secundum id, quod Deus eſt Dei Filius benedicit Apoſtolus: quod ſit filius æqualis Patri: ſecundum hominis tamen ſuſceptionem formam ſerui accepit filius ſecundum quam etiam, dicitur, quod filius minor eſt Patre.

Secundum id qd Deus non rapinã &c. ſecundum hominis ſuſceptionem formam ſerui accepit.

1. Ioann. 1.

Si dixerimus quia peccatum non habemus noſipſos ſeducimus, & veritas non eſt in nobis.

Omnes igitur huius dicti veritate permanēte peccatores ſunt, ac eo maximè dicti veritatem fatebimur ſi conſideremus, quod Propheta ante dixerat videlicet. Non eſt, qui faciat bonum non eſt vſque ad vnum. Peccat igitur omnis homo etiam ex Deo natus & tamen contrarietatem ſentit idem 1. c. 1. Qui natus eſt ex Deo non peccat.

Reſponſio Doctorum in lib. de mendacio ad Conſentium to. quarto.

Intelligentiam ponit Pater Auguſtinus Qui natus eſt ex Deo non peccat. Verum eſt ſi in ſola illa natiuitate permaneat homo, & ſi ſola eſſet in homine illa natiuitas, & quando ſola erit nemo peccabit: ſed quia corruptibiles nati ſumus (quamuis ſecundũ id quod renati ſumus, ſi bene ambulabimus

Qui natus eſt ex Deo non peccat. i. ſi ſola natiuitas illa in homine eſſet uon pecaat. Sed quia corruptibiles nati ſumus ideo dicitur ſi dixerimus &c.

de die

de die in diem renouabimur interius.) Ideò dicit. ſi dixerimus. &c.

Multitudinem in Eccleſia Zizania ſeminantium, ſi qui nouerint, quàm plurimos quoque nouerint in ſacra Scriptura locos alijs nonnullis apparenter, ſeù ad literalem ſonum contrarios; nihilominus eos tantummodo in hoc opuſculo poſuimus quorum reſolutiones (vt in principio dixeramus ex Auguſtini operibus recollegimus.:–

FINIS.

Imprimatur.

Fab. Prothon. de Bonohomine Vic. Gen. Conſentinus.

CONSENTIAE.
Ex Typographia Aloyſij Caſtellani.

Anno Iubilai. M.DC.

Errorum, quos in opere quis legendo inuenerit adnotatio: primus numerus eſt index cartarum, ſecundus facies pagine, tertius numerum verſorum in quo eſt error, quod ſi in tertio numero erit M. error erit in margine.

Ertores	correctionis
3 2 2 occurrit	occurrit
3 2 9 Mnus	Munus
3 2 13 erar	erat
3 2 16 vernm	verum
3 2 20 poutifiei	pontifici
3 2 33 Innoccntius	Innocentius
4 1 4 ſi	ſi
4 1 20 iuſtitutum	inſtitutum
4 1 29 Detarpetur	Deturpetur
4 1 34 quam	quem
4 2 13 connenienter	conuenienter
4 2 14 Igi ar	Igitur
5 1 6 Mununcétiſſima	Munificétiſſima
5 1 15 vigilantliſſimi	Vigilantiſſimi
5 1 27 patris	Negligit (as
5 2 6 ſed ꝓtioſiſſimas	ſed vt ꝓtioſiſſim
5 2 9 babet	habet
6 1 17 Montattus	Montaltus
9 1 27 fratrer	frater
10 1 10 ſrulte	ſtulte
10 2 21 vuiuerſe	vniuerſe
11 1 1 7	11
11 1 18 Aſpcctus	Aſpectus
11 1 21 Ruam	Tuam
12 2 26 ſitis	ſitis
13 2 1 impletum	impletur
14 1 17 Lazarns	Lazarus
14 1 26 uon	non
15 2 20 legiſpcritum	legiſperitum
16 2 5 capite	capitis
19 2 21 per dictorum	pro dictorum
20 1 M eam etiem	eam etiam
21 1 21 inteliigetur	Intelligitur
21 2 21 condennandi	contemnendi
23 1 M ñomines	homines
24 1 24 miſericordiam	Miſericordia m
24 2 15 quod	quod
25 1 M Auferuuntur	Auferuntur
25 2 25 eumque	cumque
25 2 M Reponſio	Reſponſio
25 2 M Quis	ille
26 1 12 curabis	iurabis
26 2 M terrã; cabellũ	terrã q̃ ſcabellũ
31 1 M ſecnndum	ſecundum
33 1 M eſponſio	Reſponſio
34 1 17 quomõ igitur	quo igitur

Errores	Correctiones
34 1 18 Zaccharias contre &	Zaccharias, & Simeon
35 1 19 Ar	At
36 1 M corruptionẽ	correctionem
36 1 19 loquutus eſt. Deus	loquutus eſt Deus
36 1 25 in corde: tñ	in corde tamen
39 2 20 aberrẽtur	aberrent.
41 2 23 ſic igitur	ſicut igitur
41 2 23 veſtros.	veſtros?
42 1 1 proponeus	propoſitiones
42 1 25 Deum eſt.	Deum eſt?
43 1 16 impoſſibilẽ?	impoſſibile:
43 1 22 ſed huius	ſed cum huius
43 2 1 videre: Rex	videre. Rex
44 2 24 que feciſti.	que feciſti?
44 2 M poſſis tuto	poſſis in tuto
49 1 14 patrem Auguſtinum	Patre Auguſtino
50 2 24 lumina?	lumina:
51 1 25 odit	odio
52 1 9 videãt hoĩes	videunt homines
52 1 21 nẽ	benè
52 2 4 deſeuſionem	defenſionem
52 2 12 eũ, offenſus	eum: offenſus
56 1 m requitit	requirit
57 1 22 Auguſtinus huius nodi ſolutinnẽ maniſeſtat:	Auguſtinus, quæ huius nodi ſolutionẽ manifeſtãt
58 2 23 quinque es	quinquies
59 1 9 condigna	condignæ
59 1 22 ſpirituali	ſpiritualiter
60 1 1 pecora	peiore
60 2 11 Amouet	Amouent
61 1 m terras figu-tionis	traſfigurationis
62 2 15 iubetus	iubet?
63 2 23 hora	horum
64 2 21 vsraque	vtranque
67 1 16 indicat urũ	iudicatur
67 1 18 prgter quã, quod	præter quã quod
67 2 13 crederet	crederent
68 2 16 poſtea	poſt
69 1 12 , i etiam	, etiam
69 1 20 habet	habuit